

DE TOPONYMIE

VAN

WOLPHAARTSDIJK

Allie Barth en
Frank de Klerk

Publikatie van de archiefdienst, nr. 36

DE TOPONYMIE

VAN

WOLPHAARTSDIJK

Allie Barth en
Frank de Klerk

Publikatie van de archiefdienst, nr. 36

VOORWOORD.

In deze publikatie van het gemeentearchief van Goes gaat het om thans nog bestaande, maar ook al lang verdwenen namen van polders, hoeken, dijken, straten, wegen en huizen op het voormalige eiland Wolphaartsdijk. Zij vertellen ons veel over de geschiedenis van Oud-Sabbinge, Oost- en Westkerke en Hongersdijk. Daarachter verschijnen de mensen, die er woonden. Want zij waren het die de namen gaven. Vroeger wist iedereen, waar *het land van Marietje* of *het lapje van Jan Saaman* lag. Dergelijke namen komen maar zelden in de archieven niet. Het is de verdienste geweest van de geboren en getogen Wolphaartsdijkenaar C. Remijnse, die, al op hoge leeftijd zijnde, alle namen die hij zelf kende heeft opgeschreven, en navraag heeft gedaan bij mede-inwoners van het bejaardentehuis Nieuw-Zorgvliet. Ook de werkgroep Veldnamen van de Heemkundige Kring De Bevelanden heeft in het verleden activiteiten ontplooid, voornamelijk in het doen van onderzoek in de archieven. We hebben van dit werk dankbaar gebruik gemaakt en we vulden het aan met de namen, die wij in de archieven aantreffen. We hebben allerminst de pretentie, dat we nu alle Wolphaartsdijkse namen op papier hebben. Daarvoor is er te veel archiefmateriaal in het verleden verloren gegaan. Ook heeft het door Remijnse gedane onderzoek bij oude inwoners van het dorp eigenlijk al op een te laat tijdstip, de jaren zeventig, plaatsgevonden. Landarbeiders, die veertig of vijftig jaar daarvoor talloze namen moeiteloos hadden kunnen oplepelen, waren er nauwelijks meer.

De naamgeving van de omgeving, waarin we leven, is uitermate belangrijk. Heel het maatschappelijk verkeer heeft de naam van onze verblijfplaatsen nodig. Niet alleen hebben de postbode en de Rechter hebben naast onze persoonsnamen ook onze straatnamen nodig, als het gaat om het schrijven van een proces-verbaal, het formuleren van een eis of het doen van een uitspraak. Trouwens wat zou u moeten doen, als u op zoek bent naar uw verwanten en u kent de straatnaam niet? Iedereen weet toch wat het is om te zoeken op een stadsplattegrond? Niet zonder reden heeft de wetgever al in 1851 bepaald, dat het geven van straatnamen een taak is van de gemeenteraad, als hoogste gemeentelijk bestuursorgaan.

Na een beknopte inleiding over het ontstaan van Wolphaartsdijk, treft u eerst de namen van de Wolphaartsdijkse polders aan. Dan volgen de hoeknamen in deze polders. Vervolgens komen de veldnamen in de diverse hoeken en de waternamen op en rond het eiland aan de orde. Via de polders, de hoeken en de velden en waternamen komen we langs dijken, zandpaden enzovoorts in de Wolphaartsdijkse straten. In deze straten stonden en staan huizen, die een naam droegen of thans nog dragen. Deze laatste lijst kent zijn beperkingen. We hebben slechts de huisnamen opgenomen, die we in de archieven en de literatuur aantreffen. Daar waar dat mogelijk was, hebben wij een verklaring van de naam gegeven.

Wij hopen dat u evenveel plezier beleeft aan het lezen en bekijken van deze publikatie als wij hebben ervaren met het samenstellen ervan.

Allie Barth
Frank de Klerk.

Het ontstaan van het eiland.

Konden we zo nu en dan maar eens even om het hoekje van de negende of tiende eeuw kijken. Ongetwijfeld zou dat onze blik over het ontstaan van Wolphaartsdijk verruimen. De bronnen, die ons ter beschikking staan, zijn schaars en roepen vaak meer vragen op dan dat ze antwoorden geven. Aan de hand van de ons bekende gegevens zullen we proberen de wordingsgeschiedenis uit de doeken te doen.

Omstreeks 2500 voor Christus ving een langdurige periode van veenvorming aan. Gedurende honderden jaren zorgde een moerassig milieu voor een dik pakket afgestorven plantenresten. Op de plaats waar later het eiland Wolphaartsdijk lag, bevond zich een uitgestrekt veengebied, doorsneden met kronkelige waterlopen en krekten, waardoor enige afwatering ontstond. In de geologische vaktaal wordt het toen ontstane veenpakket *Hollandveen* genoemd. Na vele eeuwen was dat een massief geheel geworden. Aan de vorming van het Hollandveen kwam kort voor of in de Romeinse tijd, zo rond het begin van de jaartelling, een einde.

Nu brak er een periode aan, waarin de zeespiegel herhaaldelijk rees en daalde. Over het veen werden lagen klei afgezet. Ook voor deze nieuwe lagen hebben de bodemkundigen een naam: *de Duinkerke-afzettingen*. Zo'n tijdvak waarin een dergelijke klei- en zandlaag gevormd werd, noemen we een *transgressie*. Als we het dan hebben over een Duinkerke-transgressie, bedoelen we de overstroming, die een bepaalde kleilaag heeft achtergelaten. Tussen de Duinkerke I- en Duinkerke II-transgressie, ruwweg tussen 200 jaar voor Christus en 250 jaar daarna, was er bewoning in onze streken. Langs de grotere geulen woonde men op de hoogste plaatsen in het landschap. Inheems-Romeinse vondsten zijn gedaan bij 's-Heer Abtskerke, Hoedekenskerke en in de Goese Polder. Uit dezelfde tijd dateren de Romeinse altaarstenen, die de laatste jaren zijn opgevestigd uit de Oosterschelde bij Colijnsplaat.

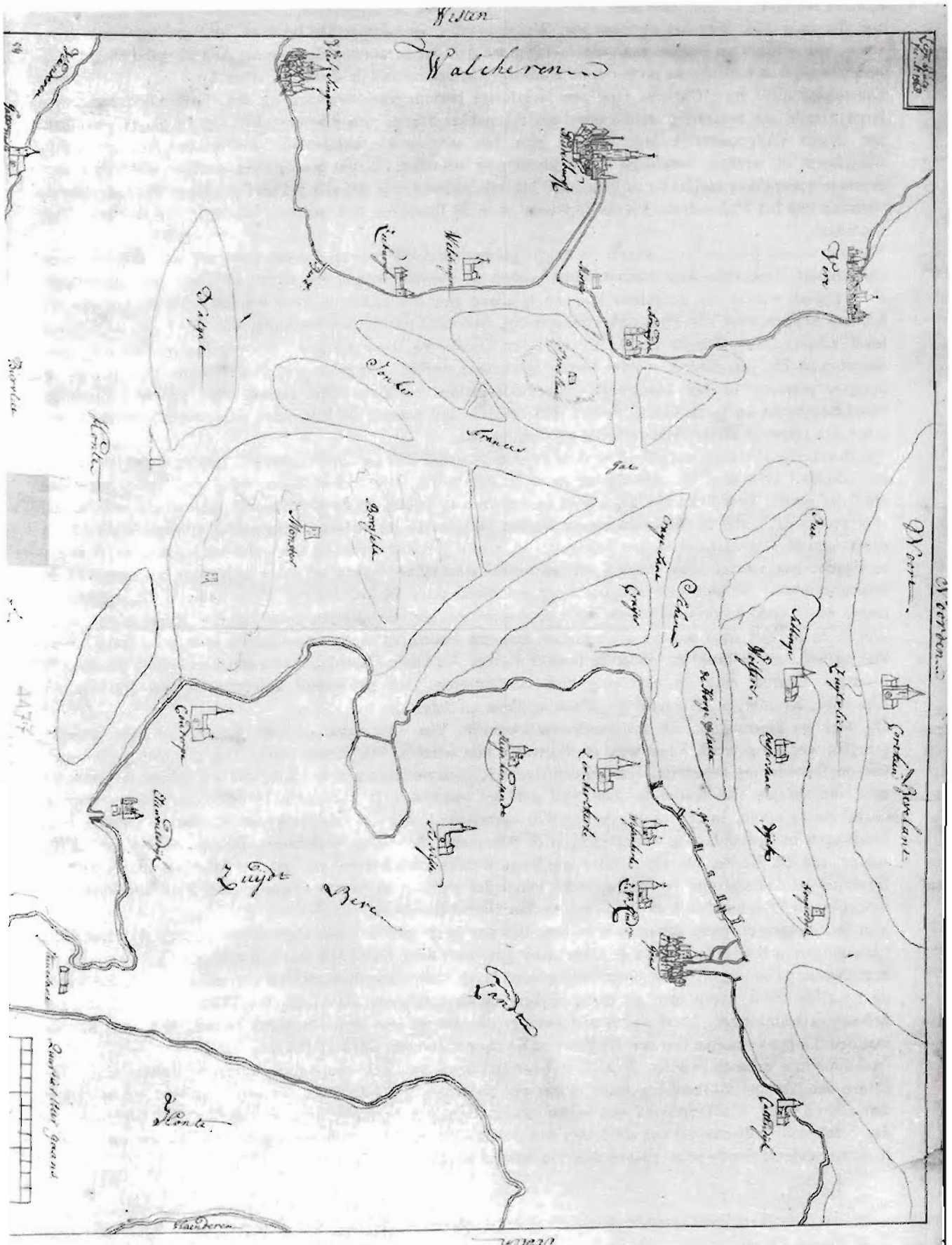
De Duinkerke II-transgressie deed al deze bewoning vanaf 250 na Christus teniet. Een periode van woestien ledigheid brak aan, die duurde tot in de achtste eeuw. Hierin had de vorming van het zogenaamde *Oudland* plaats. Een dikke kleilaag kwam op het veen te liggen. In de al bestaande krekten schuurde de zee veel veen weg, zodat ze dieper en breder werden en uitsletten tot de dieper liggende zandlaag. In de achtste eeuw nam de activiteit van de zee geleidelijk af. Grote gebieden kwamen van lieverlee bij laag water droog te liggen. Een onafzienbaar gebied van schorren, slikken en krekten ontrolde zich voor het oog van de zeldzame mens, die zich hier waagde. Langzamerhand werd dat minder onherbergzaam. In de negende en tiende eeuw vond kolonisatie plaats, eerst uitsluitend van de hooggelegen gebieden. De oeverwallen van de krekten en de met zand dichtgeslibde krekten kwamen boven het omliggende gebied te liggen. Daar lag de klei op het veen te drukken, zodat de bodem daalde. Als vanzelf werden de voormalige krekten de hoogste plaatsen. Daarop ging de bewoning zich concentreren. Tot de oudste kolonistendorpjes rekenen we Kloetinge, Kruiningen, Wemeldinge, Yerseke, Goes en *Subbinge*.

Op de hoge zandruggen was wat landbouw mogelijk. Vee, met name schapen, kon op de lager gelegen gronden worden geweid. Klein wild en vis waren niet schaars. We nemen verder aan, dat men de techniek van de zoutwinning beheerste. Het behoeft dan ook geen verbazing te wekken, dat het gebied de aandacht trok van abdijen. Zij waren in staat veel geld en mankracht te investeren in de verdere ontsluiting en ontwikkeling ervan. In een oorkonde van 976 bevestigde keizer Otto de abdij van St. Baaf te Gent in haar bezittingen in Zeeland. Die waren gelegen in Schouwen, Beveland, Walcheren, Borsele en het gebied ten zuiden van de Honte. De Bevelandse goederen werden omschreven als: Al het land tussen de Zuider-Zuidvliet en Curtagosum, ruwweg gesteld waren dat gronden in het noordwesten van Zuid-Beveland, met inbegrip van Wolphaartsdijk en in het zuiden van Noord-Beveland.

Van bedijkingen op grote schaal was in deze tijd nog geen sprake. Eerst vertrouwde men op de natuurlijke verhogingen in het landschap. In de elfde eeuw ging men deze geleidelijk aan wat ophogen en ontstonden de zogenaamde *vliedbergen*, eerst vluchtbergen voor hoog water, later heuvels met een militair doel. Pas vanaf de twaalfde eeuw wierp men de eerste dijken op als reactie op de vloed van 1134. Dat ging dan om defensieve bedijkingen. Maar het is niet onmogelijk, dat we wat Wolphaartsdijk betreft, te maken hebben met bedijkingsactiviteiten van ene *Wolfaert* na de stormvloed van 1014 of 1042.

Oud-Sabbinge rekenen we tot de oudste bewoningskern van het voormalige eiland Wolphaartsdijk. We nemen aan, dat het allemaal begonnen is met een nederzetting op de oever van een geul, met het opwerpen van één of meer vliedbergen en ene Sabbe, wiens naam een verkorte vorm is van Saxbald. Sabbinge zou dan betekenen: *collectiviteit van de lieden van Sabbe, dus groep of clan van Sabbe*. Het is aannemelijk, dat in de negende of tiende eeuw sprake was van bewoning.⁽¹⁾

1. gegevens ontleend aan Dekker, Zuid-Beveland, 9-45. Rentenaar, Plaatsnamen, 19. Henderikx, Dorpen in de Schelde-delta, 19.

1. Kaart van een deel van Zuid-Beveland, een deel van Walcheren en van het eiland Wolphaartsdijk uit 1568. ARA, Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4477-b.

Misschien is de kerk op een later afgevlakte vliedberg gebouwd. Het terrein waarop het godshuis heeft gestaan, is aanmerkelijk hoger dan de omringende bebouwing. Dat is bijvoorbeeld in Wemeldinge ook gebeurd. We merken verder nog op, dat ook de hoeve Ravenstein op de hoek van de Oudelandseweg en Bouwenputseweg hoger ligt dan de aangrenzende bebouwing aan de Oudelandseweg. Overigens is Oud-Sabbinge een fraai voorbeeld van een zogenaamd ringdorp. Of het dorp Wolphaartsdijk van gelijke ouderdom is? We weten het niet. Het is mogelijk, als inderdaad na de stormvloed van 1014 of 1042 bedijkingswerkzaamheden zijn uitgevoerd. Vaststaat, dat er in 1147 sprake is van "*Wulfardsdike*", wanneer het kapittel van St. Pieter zijn tiend op bepaalde voorwaarden in erfpacht geeft aan Boudewijn en Dodijn van Schenge, mits die zich bezig zullen houden met bedijkingsactiviteiten op Zuid-Beveland. In 1216 bevestigt paus Innocentius III het kapittel van Sint-Pieter te Utrecht in het bezit van een aantal kerken op Zuid- en Noord-Beveland. Daaronder worden ook die van Sabbinge en Wolphaartsdijk genoemd.(2)

Ook het dorp Oostkerke - of dat nu het oorspronkelijke Wolphaartsdijk is of niet - kende één of meer vliedbergen. De ene is in de vorige eeuw afgegraven. Het is niet onmogelijk dat ook hier de kerk op een afgevlakte vliedberg is gebouwd. De namen '*Hooch wal*' en '*Steenenhof*' geven aan, dat ook in Wolphaartsdijk de vliedberg een militaire functie heeft gehad.

Dan waren er nog de dorpen Westkerke en Hongersdijk en het in oude literatuur voorkomende stadje Muiden of De Piet. Vaststaat, dat er in ieder geval een kasteel met die naam is geweest. Het grote probleem, waarvoor wij ons gesteld zien, is dat we ons nauwelijks een voorstelling kunnen maken van het eiland Wolphaartsdijk voor de reeks overstromingsrampen in de veertiende eeuw. Vooralsnog gaan we van de veronderstelling uit, dat de ambachten Sabbinge, Oostkerke en Westkerke van oorsprong aparte eilandjes zijn geweest, die door middel van bedijkingen na de stormvloed van 1134 langzamerhand tot één geheel zijn uitgegroeid, waarbij Sabbinge is ontstaan in de negende of tiende eeuw en Oostkerke en Westkerke tijdens de massale parochiestichtingen op Zuid-Beveland in de twaalfde eeuw.

In ieder geval is de Oud-Sabbingepolder van de thans nog bestaande polders de oudste en dateert vrijwel zeker al van voor 1216. Een deel van de polder schijnt tot 1953 nimmer geïnundeerd geweest. Bij de stormvloed van 23 november 1343 gingen delen aan de zuid- en oostzijde verloren. Die werden in 1359 als Zuiderlandpolder ingedijkt. In 1575 stak men de polderdijken echter door en was een deel van de Oud-Sabbingepolder nog tot in 1603 drijvende.(3) In 1370 gaf Albrecht van Beieren oktrooi aan Willeman Rengherszoon van Cats om het slikken- en schorregebied, dat ontstaan was rond Oostkerke, of wat daar van over was, te bedijken. Zo kwam de Oosterlandpolder tot stand.(4)

De polder Hongersdijk was mede een deel van het ambacht Oostkerke. Dorp en polder waren in 1334 eveneens ten onder gegaan. Alhoewel het oktrooi van 1370 ook Hongersdijk omvatte, zijn toen niet alle gronden bedijkt. Het land dat bekend stond als "*het uitgors van Hongersdijk*" werd in 1429 opnieuw ingepolderd door toedoen van Aleid van Borssele van Brigdamme, die gehuwd was met Hector van Voorhoute. In datzelfde jaar werd ook een nieuw dorp Hongersdijk gebouwd. Polder en dorp werden in 1551 bij de Pontiaansvloed van 14 januari opnieuw een prooi van de golven. In 1597 polderde de Goese burgemeester Cornelis Gillissen Brouwer met zijn medeambachtsheren de Oostnieuwlandpolder in, ten zuidoosten van de Oosterlandpolder. In 1649 werd de Heerenpolder daar tegen aangeplakt.

Inmiddels was er ten westen van Oud-Sabbinge ook heel veel gebeurd. In 1377 werden Westkerke en Muiden zwaar geteisterd. Het dorp verdween in de golven. De resten van het kasteel stonden lange tijd als baken in zee, totdat ze door een storm in 1512 werden opgeruimd. In de vijftiende eeuw werd een deel van het ambacht Westkerke herdijkt onder de naam Westerlandse polder. Ook dit polderland ging in de zestiende eeuw ten onder bij de Allerheiligenvloed van 1570. Een nieuwe polder van deze naam kwam eerst in 1665 tot stand, in 1692 gevolgd door de Nieuw-Sabbingepolder, zuidelijk daarvan en in 1694 door de Westkerkepolder, ten westen. Tot 1809 zou het eiland de vorm behouden die het sinds de bedijking van de Westkerkepolder bezat. De overige Wolphaartsdijkse polders zijn in de negentiende eeuw tot stand gekomen. Daarmee kreeg het eiland verbinding met Zuid-Beveland, in het oosten door middel van de Wilhelminapolder en in het zuiden door de Schengepolders.(5)

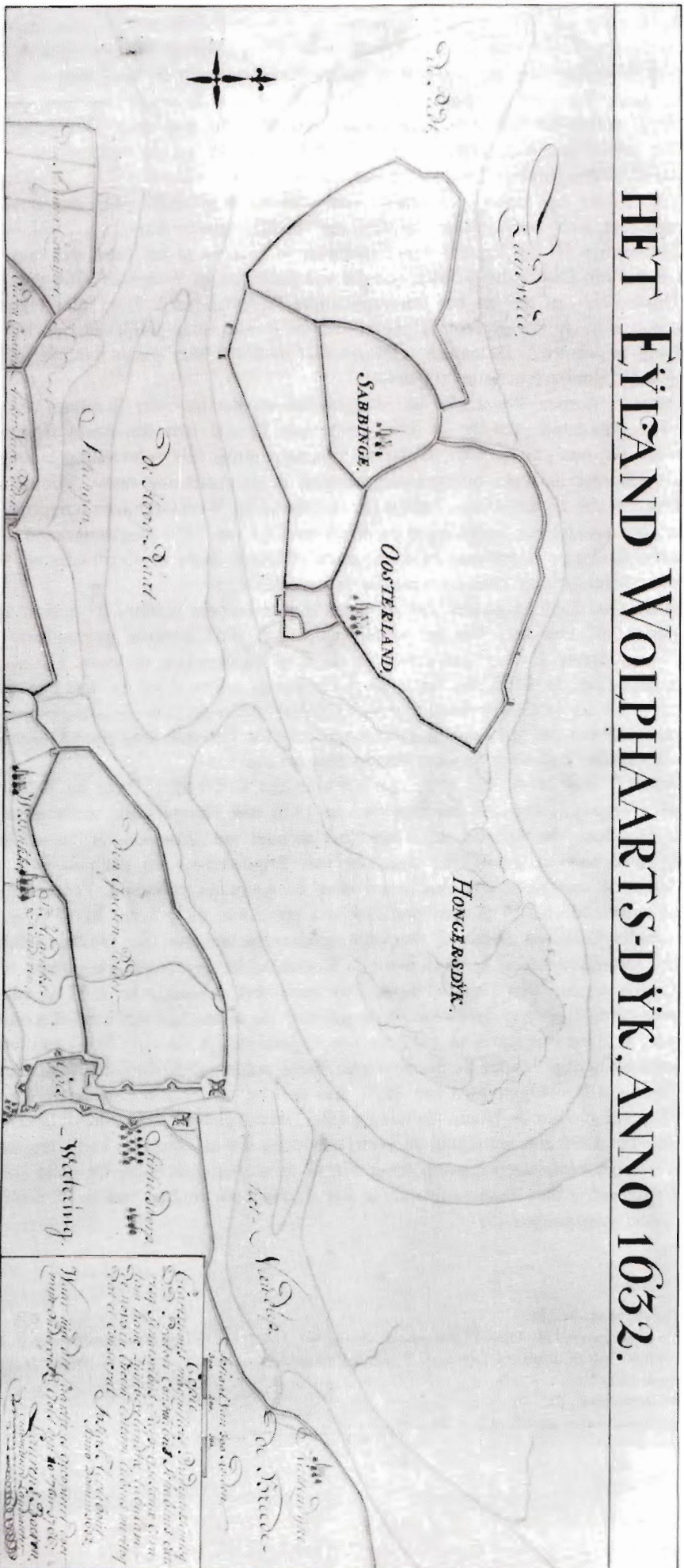
2. Koch, OBHZ. 247-249. Idem, 542,543.

3. RAZeeland, nadere toegangen nr. 56. Inhoud Geluweboek, nr. 1., fol. 114,115. Cornelis Jans is erfgenaam in de allodiale goederen van Cornelis Pieters Smidt. Betreft tienden te Sabbinge, 7 gemeten binnendijks en de rest daarbuiten "drijvende door 't doorsteken van de polder in 1575." sept. 1603.

4. Van Mieris, Groot Charterboek, III, 249.

5. Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltdijken, III, 120-129.

HET EYLAND WOLPHAARTS-DYK. ANNO 1632.

2. Kaart van het eiland Wolphaartsdyk door landmeester Laurens Boeren, die in 1632 een kopie maakte van een kaart van Josias Aertlebour. Geheel juist is de kaart niet. De in 1597 bedijfte Oosnieuwlandpolder is niet ingetekend. Ten westen van de Oud-Sabbingepolder is de Westerlandpolder getekend, doch die is pas ingedijkt in 1665. ARA. Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4489.

De regeling van de naamgeving.

Voordat de gemeentewet van 1851 de vaststelling van straatnamen nauwkeurig omschreef, bestonden er al tal van min of meer officiële namen. In de administratie van de lokale overheid, bijvoorbeeld in de transportakten, voor schout en schepenen verleden, werd regelmatig melding gemaakt van straat-, veld- en hoeknamen. Om de verkoop van een stuk grond te omschrijven noteerde men de belendingen van dat perceel volgens de kompasroos. Een probleem voor de exacte plaatsbepaling is echter de vaak minder nauwkeurige omschrijving van het perceel zelf en die van de belendingen. Ook blijken de namen in de loop der tijd nogal eens gewijzigd te zijn. Vanzelfsprekend heeft dat te maken met de volksmond als naamgever. Sommige namen waren slechts gedurende een korte tijd in gebruik, zoals het *Kranckentroosterpad*, dat slechts éénmaal in de archivalia voorkomt. Ook kon een naam op meerdere straten of wegen van toepassing zijn. Een mooi voorbeeld daarvan was de *Groeneveg*. Namen die veel langer in gebruik waren, hebben vaak te maken met hun ligging. We kunnen daarbij denken aan De Ring of aan de Achterweg. Weer andere houden verband met een aan of in de nabijheid gelegen gebouw, zoals de Kerkstraat of de Molendijk. Ook de sociale status van de bewoners kan een rol spelen, zoals bij 't Slop het geval is.(6)

Sinds de inwerkingtreding van de gemeentewet in 1851 is het de gemeenteraad, die de straatnamen vaststelt. En dat is in Wolphaartsdijk wel heel erg laat gebeurd. Er waren enkele incidentele besluiten tot naamgeving, zoals in 1937 toen de Prins Berhardstraat en de Prinses Julianaweg hun naam kregen. Eerst bij besluit van 25 januari 1956 kregen de meeste, al lang bestaande straatnamen een officiële status. Daarvoor is zo'n honderd jaar een wijkindeling van kracht geweest. In de vergadering van 27 augustus 1862 stelde de gemeenteraad de *Verordening tot verdeling der gemeente in wijken en omtrent de verhuizingen binnen de gemeente Wolphaartsdijk* vast. Daarin bepaalde hij, dat het dorp Oostkerke wijk A omvatte. Wijk B bestond uit de huurtschappen van het dorp Oostkerke, als: *Oosterlandschenpolder, Zuidvlietpolder, Oostnieuwland-schenpolder, Wilhelminapolder, Heerenpolder, Perponcherpolder, Zuiderlandschenpolder, Nieuwsabbingenpolder, Broeder en Zusterpolder*. Wijk C omvatte het dorp Oud-Sabbinge en wijk D de Oud-Sabbingepolder, de Westerlandpolder, Westkerkepolder en Egbert Petruspolder. In deze wijken droegen alle huizen een nummer. Men woonde dus bijvoorbeeld in A 10 te Wolphaartsdijk, of C 93 te Oud-Sabbinge.(7)

In die jaarvergadering van 1956 handhaafde de gemeenteraad de wijkindeling voor de polders van het voormalige eiland, maar een maand later kwam hij daarop terug, en golden voor het gehele gebied van de gemeente officiële straatnamen.(8)

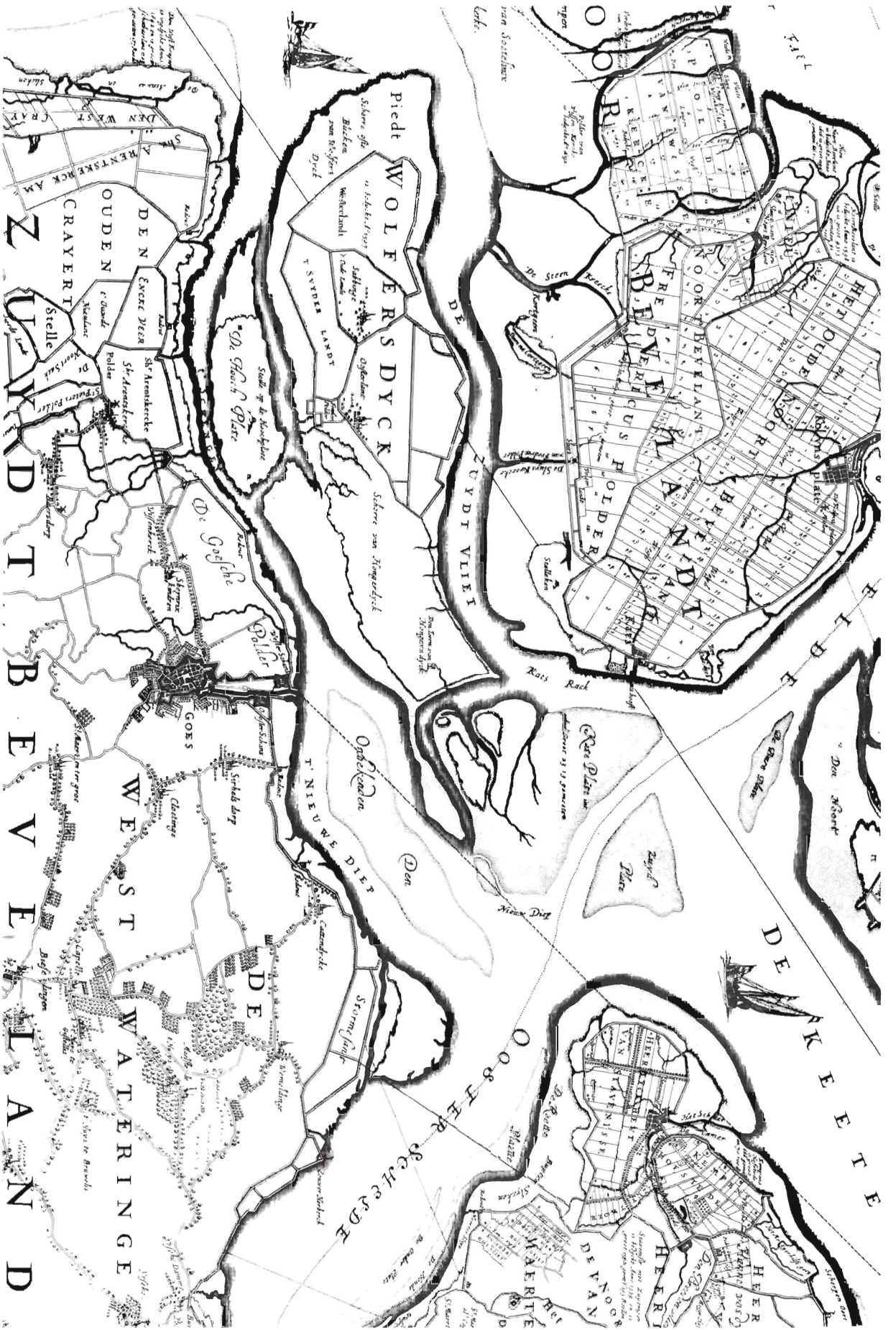
Sinds de jaren vijftig nam de gemeente bestemmingsplannen in uitvoering. Daarin werden straten aangelegd, die door de gemeenteraad van een naam werden voorzien. Diverse motieven lagen aan deze naamgeving ten grondslag. De Friese straat dankt de naam aan de hulp van een tweetal Friese gemeenten na de Watersnoodramp van 1953. De Henri Dunantstraat dankt de naam aan het honderdjarig bestaan van het Rode Kruis. De Van der Baanstraat is genoemd naar de Wolphaartsdijkse onderwijzer en historicus J. van der Baan. In 1969 moest een aantal namen worden gewijzigd in verband met de herindeling van gemeenten op Zuid-Beveland. Na 1 januari 1970 was het de gemeenteraad van de gemeente Goes, waartoe Wolphaartsdijk sindsdien behoort, die de straatnamen vaststelde. De namen van belangrijke Wolphaartsdijkenaars, zoals een schout, predikanten en onderwijzers werden sindsdien vereeuwigd.(9)

6. Vgl. Barth, de Klerk en Van der Valk, *Goese straatnamen*, blz. VIII/DX

7. AWD, inv.nr. 104.

8. AWD, inv.nr. 115.

9. Te denken valt in dit verband aan de Berniusstraat, het Gardenerhof enzovoorts. Men raadplege het desbetreffende hoofdstuk.

3. Kaart van een deel van Zuid-Beveland, een deel van Noord-Beveland, een deel van Tholen en van het eiland Wolphaartsdijk. De kaart geeft de situatie rond Wolphaartsdijk onjuist weer. De Westerlandpolder is aangegeven te zijn bedijkt in 1597, hetgeen niet klopt. Ook hier ontbreekt de Oosnieuwlandpolder. Voor de Sabbingepolder is reeds de naam 'i Oude Landt aangegeven. Maar die is pas ontstaan nadat de Nieuw-Sabbingepolder is ingedijkt in 1692.

De polders, de ambachten en de dorpen.

Beroekenpolder.

Van dit poldertje is niet meer bekend, dan dat het waarschijnlijk ten zuiden of ten zuidwesten van de Zuiderlandpolder heeft gelegen. In 1472 vermeldt de rekening van Guy de Baenst dat het *is gelegen in Westkercke twelck oick bedijct is geweest aen Hongersdijk*. In 1509 is het vrijwel zeker geïnuundeerd. Een ordonnantie van Karel V en Maximiliaan van dat jaar gaf de inwoners van Wolphaartsdijk de opdracht om herdikingswerkzaamheden uit te voeren, maar of zulks geschied is, is niet bekend. Het is aannemelijk dat het poldertje, dat een grootte had van 78 gemeten, als gevolg van de stormvloed in 1530, 1532 of 1551 geheel verloren is gegaan.

Bron: Van der Baan, Wolphaartsdijk, blz. 23,24. Fruin, inv.nr. 62, fol. 93v.

Broeder en Zusterpolder.

Gelegen ten zuiden van de Nieuw-Sabbingepolder en ten oosten van de Schengepolder. Bij Koninklijk Besluit van 18 maart 1854 werd oktrooi verleend voor het bedijken van ruim 100 ha schorren voor de Nieuw-Sabbingepolder. Een Franse associatie ten name van Henri Lenssen, koopman te Wambrechies bij Lille, kocht de schorren en had daarmee de plicht tot bedijking. De werkzaamheden werden gegund aan D.A. Dronkers en nog hetzelfde jaar uitgevoerd.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltdijken, III, 136.

Egbert Petruspolder.

Aan de noordzijde van de Westkerkepolder was een strook schorren eigendom van de ambachtsheren van 's Heer Arendskerke. Zij kregen op 21 februari 1856 oktrooi tot bedijking. Maar voordat het bedijkingswerk in uitvoering was gekomen, verkochten zij het schor op 5 april 1856 op een openbare veiling te Goes. De bedijking kwam in datzelfde jaar gereed. Bij de verkoop was één van de voorwaarden, dat de polder Egbert Petruspolder zou heten, ongetwijfeld een verwijzing naar Egbert Petrus Lenshoek, schout en burgemeester van Wolphaartsdijk van 1817 tot 1853 en wethouder van 1854 tot 1863. Daarnaast bekleedde hij tal van andere openbare en kerkelijke functies.

Bronnen: Van der Baan, Wolphaartsdijk, blz. 99,116,164,166. Wilderom, Tussen afsluitdijken en deltdammen, III, 130.

Frederiks- of Fredericuspolder.

Van oorsprong een hoek gelegen ten zuiden van de Oosterlandpolder, liggend binnen een eigen dijkje. Een andere benaming voor dit poldertje is → *'t Landeken*. In hoeverre deze polder onderdeel uitmaakte van of de Oosterlandpolder of de Zuiderlandpolder is op grond van de schaarse bronnen niet na te gaan. In 1590 achtte men het nodig dat er een zeedijk gemaakt zou worden aan de Frederikspolder vanaf Schelhoek tot de spuidam. Wellicht kreeg het poldertje zijn definitieve vorm in 1649, toen de Heerenpolder werd bedijkt. Misschien ging het om een in die tijd doelloos geworden spui. De polder zou de naam ontleen aan Fredericus van Watervliet.

Bronnen: Arch. De Perponcher, inv.nr. 223. RA Zeeland, Arch. Lenshoek, inv.nr. RA 9.

Hardebollepolder.

De exacte ligging van dit poldertje is niet bekend. De grootte schijnt 54 gemeten te zijn geweest. Het is aannemelijk, dat een deel van de noordwesthoek van de Oosterlandpolder en grond ten noorden van de Oud-Sabbingepolder de plaats is waar de Hardebollepolder gelegen heeft, luttelend op de aanwezigheid van de Aardebolleweg en - in de achttiende eeuw - de dijk van Ardebol. In 1493/1494 is sprake van *een kleen polderken, geheeten Hardebollekin*, toebehorend aan Jan, de bastaard van Bourgondië. Waarschijnlijk is dit poldertje in 1530/1532 geïnuundeerd. Misschien is daarna een deel drooggemaakt en binnen de Oosterlandpolder komen te liggen.

Bronnen: Fruin, inv.nr. 62, 343. Wilderom, III, blz. 121.

Heerenpolder.

Gelegen ten zuiden van de Fredericus- en Oostnieuwlandpolder en ten oosten van de Nieuw-Sabbingepolder. In de zestiende eeuw was tussen het eiland Wolphaartsdijk en 's Heer Arendskerke in de Schenge een zandplaat ontstaan, de Hoge Plaat geheten, die uitgroeide tot een schor. Dit schor werd in 1596 door de Staten van Zeeland voor 14 jaar verpacht aan Adriaen Soetaert. De Staten meenden dit te kunnen doen, omdat een schor als opwas rechtens aan de provincie toebehoorde. De ambachtsheren van Wolphaartsdijk bestreden dat. Zij meenden dat op grond van de Keur voor Zeeland van 1259 deze opwas aan hen toekwam. Een proces was het gevolg. In 1609 werd een voor de ambachtsheren gunstige beslissing genomen. Toch duurde het uiteindelijk tot 1649 voordat de polder tot stand kwam. Door afdamming van de Garnalenkreek en het Noorderdiep werd de Hoge Plaat met Wolphaartsdijk verbonden. De polder werd genoemd naar de ambachtsheren, die zijn ontstaan hadden bewerkstelligd.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltdijken, III, 126,127.

Hongersdijk.

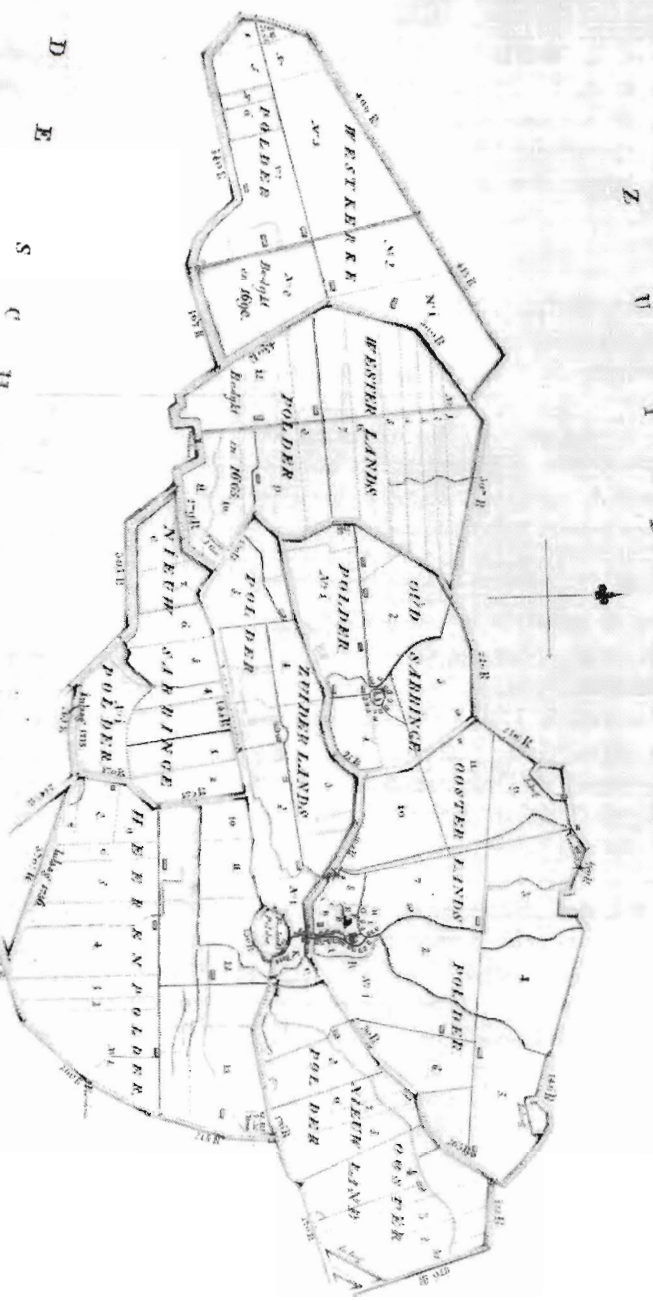
De polder Hongersdijk was het oostelijk deel van het ambacht Oostkerke en wellicht ook het zuidelijk en zuidoostelijk deel, luttelend op het hiervoor weergegevene over het Beroekenpoldertje. In 1334 ging deze met het gelijknamige dorp

VERDEELING

der VEELD en THIEFDE HEEREN in WOLPHARTSDIJK.

OUD SABRINGEPE		DE HEEREN POLDER	
Bedijkt in 1720	Bedijkt in 1803	Bedijkt in 1720	Bedijkt in 1803
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.
7.	7.
8.	8.
9.	9.
10.	10.
11.	11.
12.	12.
13.	13.
14.	14.
15.	15.
16.	16.
17.	17.
18.	18.
19.	19.
20.	20.
21.	21.
22.	22.
23.	23.
24.	24.
25.	25.
26.	26.
27.	27.
28.	28.
29.	29.
30.	30.
31.	31.
32.	32.
33.	33.
34.	34.
35.	35.
36.	36.
37.	37.
38.	38.
39.	39.
40.	40.
41.	41.
42.	42.
43.	43.
44.	44.
45.	45.
46.	46.
47.	47.
48.	48.
49.	49.
50.	50.

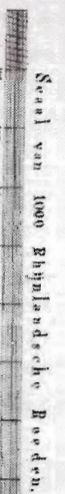
ZUIDERLANDSHE POLDER		OOSTER NIJEWLANDSHE PE	
Bedijkt in 1720	Bedijkt in 1803	Bedijkt in 1720	Bedijkt in 1803
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.
7.	7.
8.	8.
9.	9.
10.	10.
11.	11.
12.	12.
13.	13.
14.	14.
15.	15.
16.	16.
17.	17.
18.	18.
19.	19.
20.	20.
21.	21.
22.	22.
23.	23.
24.	24.
25.	25.
26.	26.
27.	27.
28.	28.
29.	29.
30.	30.
31.	31.
32.	32.
33.	33.
34.	34.
35.	35.
36.	36.
37.	37.
38.	38.
39.	39.
40.	40.
41.	41.
42.	42.
43.	43.
44.	44.
45.	45.
46.	46.
47.	47.
48.	48.
49.	49.
50.	50.

HET EILAND EN HEERDIJK
HEID VAN
WOLPHARTSDIJK

VERKLARING.

- Straal Wegen
 - Aarde Wegen
 - Staken en Verleggingen
 - Scheiding der Tonde-Bakken
 - Scheiding der Veenen.
 - Kerken/kercken en Huizen
 - Voet Paden
- > Dwaarscheidingen, ---> Hooftwegen, ---> Afdelingswegen, ---> Grasland, ---> Veld, ---> Bovenland, ---> Waterloop

4. Kaart van het eiland Wolphaartsdijk, in 1803 getekend door A. Touwenhooff.
ARA. Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4257.

ten onder. De gronden die bij het oktrooi van Albrecht van Beieren van 15 april 1370 ter bedijking waren uitgegeven, zijn toen niet alle ingepolderd. Het land, dat bekend stond als *het uitgors van Hongersdijk* was inmiddels verkocht aan Claes van Borssele van Brigdamme. Diens dochter Aleid, gehuwd met Hector van Voorhoute, verkreeg in 1429 toestemming tot bedijking van Hongersdijk. Een nieuw dorp werd gebouwd, dat echter bij de Pontiaansvloed van 1551 weer ten onder ging. → *Hectorsambacht en Jonkvrouweambacht*.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdammien en deltdijkien, III, 123.

't Landeken.

Andere benaming voor de Frederiks- of Fredericuspolder, een afzonderlijke bedijking in het zuiden van de Oosterlandpolder. Deze naam komt nog voor aan het eind van de zeventiende eeuw: *'t Landeken vulgo* (= in de volksmond) *Fredericxpolder*. Hierin komt de wijze van aanduiden van de polders op Wolphaartsdijk naar voren: men kent het Oosterland, het Oudeland en dus ook een landje, een klein poldertje.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 223.

Muiden.

Gelegen in het uiterste westen van het voormalige eiland Wolphaartsdijk. In vroeger tijden meende men dat er sprake was van een stadje Ter Muiden, maar dat is niet aannemelijk. Wel staat vast, dat er een kasteel Muiden is geweest, waar omheen ongetwijfeld wat huizen hebben gestaan, zoals in Oud-Sabbinge ook het geval was. De stichtingsdatum van het kasteel valt te plaatsen in de dertiende eeuw. Hoe groot het is geweest, is niet bekend. In 1377 inundeerde het Westkerke-ambacht en dat betekende ook het einde voor het kasteel. De laatste resten daarvan verdwenen tijdens een zware storm op 19 november 1512. Een andere naam voor Muiden is → *De Piet*.

Bron: Van den Broecke, Middeleeuwse kastelen, 214,215

Nieuw-Sabbingepolder.

Gelegen ten zuiden van de Zuiderlandpolder. Tussen de Heerenpolder en de Westerlandpolder lag het Gamalengat, een doodlopende inham, die steeds verder verlandde. In 1686 verzochten de eigenaren-ambachtsheren oktrooi tot bedijking, dat in 1690 werd afgegeven. In 1692 kwam de polder gereed. De zeedijk brak bij de storm van 10 juni 1692 al door. Dat had alles te maken met de ongelukkige ligging van de dijk, op de zuidwestelijke stormstreek langs de Schenge. In 1747 en 1748 traden regelmatig dijkvallen op. Het jaar 1808 werd een rampjaar. Door de storm van 14 januari van dat jaar ging de polder voor een periode van dertien jaar verloren. Eerst in 1821 vond herdijking plaats. Hij bleef waterkerend tot 1874 toen de Schengepolder tot stand kwam.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdammien en deltdijkien, III, 128,129.

Oosterland.

Tot aan het eind van de zeventiende eeuw tekenden schout en schepenen alle door hen opgemaakte akten met de standaardzin: *Schout en Schepenen van Sabbinge en Oosterlant*. Met het laatste bedoelden ze het dorp Wolphaartsdijk en de Oosterlandpolder.

Oosterlandpolder.

Toen de gronden ten zuiden van de Oud-Sabbingepolder, geïndeerd in 1334, waren herdijkt, gaf Albrecht van Beieren op 13 april 1370 oktrooi aan Willeman van Cats tot bedijking van het ondergelopen voormalige ambacht Oostkerke. De polder kreeg de naam Oosterlandpolder. In 1700 en 1711 legde men respectievelijk aan de westzijde en aan de oostzijde een inlaag aan, omdat men bevreesd was voor dijkvallen wegens de opdringende stroom uit de Zandkreek. In 1953 overstroomde de polder voor de eerste maal in zijn geschiedenis.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdijkien en deltdammien, III, 123.

Oostnieuwlandpolder.

Gelegen ten zuidoosten van de Oosterlandpolder. In 1540 was de polder van Hongersdijk door vererving in handen gekomen van Maximiliaan van Bourgondië. Na diens overlijden in 1558 werden zijn zeeuwse bezittingen krachtens besluit van de Grote Raad van Mechelen in 1566 verkocht. Hieronymus van Tuijll van Serooskerke werd de nieuwe eigenaar. Het westelijk deel van de Hongersdijkse schorren kwam in 1593 in het bezit van de Goese burgemeester Cornelis Gillissen Brouwer. Deze kreeg met zijn mede-eigenaren in 1597 toestemming tot bedijking. Zo ontstond in datzelfde jaar de Oostnieuwlandpolder.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdijkien en deltdammien, III, 123,124.

Oostkerke.

Naam voor het voormalige ambacht en voor het huidige dorp Wolphaartsdijk. We nemen aan, dat het dorp is ontstaan in dezelfde periode dat op Zuid-Beveland een massale parochiestichting plaatsvond, na de stormvloed van 1134. In de oorkonde van 1216 waarin paus Innocentius het kapittel van St. Pieter bevestigt in het bezit van een aantal kerken, worden die van Sabbinge en Wolphaartsdijk genoemd. Wij veronderstellen, dat daarmee de kerk van Oostkerke is

bedoeld, maar de vraag of dat juist is, kunnen we bevestigend noch ontkennend beantwoorden.

Oud-Sabbinge.

Het dorp Sabbinge, of Zabbinge, zoals het oorspronkelijk heet, behoort tot de oudste kernen van het huidige Zuid-Beveland. De ouderdom is te vergelijken met die van bijvoorbeeld Kloetinge en Goes, die in de tiende, mogelijk al de negende eeuw zijn ontstaan. De basis voor de naam is wellicht de persoonsnaam Sabbe. Sabbinge zou dan betekenen: *collectiviteit van de lieden van Sabbe*. In de oorkonde van Paus Innocentius van 1216 wordt de kerk van het dorp al genoemd. Het voorvoegsel *Oud-* dateert van na de inpoldering van de Nieuw-Sabbingepolder in 1692. Het is aannemelijk, dat het ringdorp ontstaan is op of rond één of meerdere, later afgevlakte vliedbergen, die vlak bij elkaar hebben gelegen. Niet alleen de Ring is een duidelijke verhoging in het landschap, ook de hoeve Ravestein tegenover het Hoge Huis aan de Oudelandseweg, ligt veel hoger dan het omringende land.

Bronnen: Rentenaar. Plaatsnamen, 19. Dekker, Zuid-Beveland. 33,338.

Oud-Sabbingepolder.

Gelegen tussen de Westerlandpolder en de Oosterlandpolder. De ouderdom van deze polder is niet exact bekend. Het zal echter de oudste van het voormalige eiland Wolphaartsdijk zijn. We nemen aan, dat de oorspronkelijke bedijking bij de stormvloed van 1134 is bezweken. De hernieuwde inpoldering moet reeds voor 1216 plaats hebben gevonden. Wellicht dat Dodijn en Boudewijn van Schenge hierbij betrokken zijn geweest. De polder is nadien, met uitzondering van 1953, nooit geheel geïnundeerd, maar wel is bekend, dat bij de stormvloed van 23 november 1334 grote delen aan de oostelijke en zuidelijke kant van de polder verloren zijn gegaan. Vermoedelijk heeft hij toen zijn thans nog bestaande vorm gekregen. In 1575 is de polder voor een deel drijvend geraakt, omdat men de dijken had doorgestoken.

Bronnen: Van der Baan, Wolphaartsdijk, blz. 7. Wilderom, Tussen afsluiddijken en deltadammen, III, blz. 112. RAZeeland, Nadere Toegangen nr. 56

Oudedorp.

Andere benaming voor het dorp Oud-Sabbinge, gebruikt in het midden van de vorige eeuw. De vermelding geeft aan, dat Oud-Sabbinge de oudste bewoningskern van het eiland is. Oostkerke en Westkerke zijn later ontstaan.

Bron: Van der Aa, X, blz.9.

Oudeland.

Benaming voor de Sabbingepolder, ontstaan na 1692 toen de Nieuw-Sabbingepolder gereedkwam. Tot op de dag van vandaag wordt deze naam in de volksmond ook gebruikt voor het dorp Oud-Sabbinge.

Oudendijk.

Benaming van een gehucht, vermoedelijk gelegen in de nabijheid van Hongersdijk. In 1545 was Herrent Corneliszoon schout van dit gehucht.

Bron: Chron. Sententies Mechelen, IV, nr. 550, 1545 jan. 10.

Oud-Wolphaartsdijk.

Door vele stormvloed en de zestiende eeuw en de Opstand tegen Spanje, die voor het eiland grote gevolgen hebben gehad, verkeerde het ook op waterstaatkundig gebied in deplorabele toestand. In 1577 werden de toen nog bestaande polders Sabbinge, Oosterland en Zuiderland onder één bestuur gebracht met de naam Oud-Wolphaartsdijk.

Bron: J.P.B. Zuurdeeg, Inleiding inventaris waterschap Oud-Wolphaartsdijk.

De Perponcherpolder.

Gelegen ten zuiden van de Heerenpolder. Op een publieke veiling gehouden op 19 juni 1846 werden schorren verkocht ten zuiden van de Heerenpolder aan een combinatie van zes personen, waaronder J.C. Kakebeeke, burgemeester van 's Heer Hendrikskinderen. De kopers polderden nog in datzelfde jaar de schorren in tot de De Perponcherpolder. De naam is afkomstig van het Pools-Frans adellijk geslacht De Perponcher-Sedlnitsky, dat door koop en huwelijk in het bezit van het grootste deel van de ambachtsheerlijkheid Wolphaartsdijk was gekomen.

Bron: Wilderom, Tussen afsluiddammen en deltadijken, III, 135,136.

De Piet.

Andere naam voor → *Muiden*.

Schengepolder.

Gelegen ten westen van de Broeder- en Zusterpolder en de De Perponcherpolder. Toen de Broeder- en Zusterpolder in 1854 was bedijkt, was de breedte van de Schenge, in oude tijden twee kilometer, nog maar 350 meter. De verlanding ging steeds sneller. In december 1872 werd vergunning gevraagd voor het bedijken van circa 600 ha schor in de

Schenge en de Piet. De bedijking kwam in 1874 gereed.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltadijken, III, 136.

Scottenpolder.

Deze polder wordt genoemd in het midden van de veertiende eeuw. De naam heeft vermoedelijk te maken met geschoot, een belasting voor grondeigenaren in de polder. Dijkgraaf Splinter Splintersone ontving in de periode 1331-1333 een geldbedrag van Janne Heijnrixsone die achterstallig was in het meebetalen van het dijksonderhoud in deze polder. De exacte ligging is niet bekend.

Bron: Hamaker, Rekeningen, IV, 264.

Westerlandpolder.

Gelegen ten westen van de Oud-Sabbingepolder. Op 16 november 1377 werd het westelijk deel van het eiland Wolphaartsdijk zwaar geteisterd. Het dorp Westkerke en het slot Muident verdwenen in de golven. In de vijftiende eeuw werd een deel van het ambacht Westkerke herdijkt en kreeg de naam Westerlandse polder. Bij de Allerheiligenvloed van 1 november 1570 verdween deze polder onder water. Het land werd weer schorregebied. In 1605 werd dat in pacht uitgegeven voor beweiding met schapen. Ook hier ontstond een geschil tussen de ambachtsheren en de Staten van Zeeland over de eigendom van de schorren. De ambachtsheren betoogden, dat zij in 1563 van koning Philips II bepaalde vrijheden hadden verkregen. De toen nog bestaande polder lag zeer gevaarlijk door gebrek aan voorland en doordat Noord-Beveland drijvende was. Zij konden door de gevaarlijke waterstaatkundige toestand de polder niet behouden. Eerst in 1665 werd de strijd tussen de ambachtsheren en de Staten beslecht en werd het oktrooi tot bedijking verleend. Met de storm van 5 januari 1666 bezweek de pas aangelegde zeedijk. Met het leggen van een kleine inlaag werd de tegenslag hersteld. Bij de storm van 26 maart 1682 bezweek de dijk opnieuw. Nogmaals volgde herstel en sindsdien is de polder niet meer overstroomd.

Bronnen: Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltadijken, III, 127, 128. Arch. De Perponcher, inv.nr. 105.

Westkerke.

Eén van de drie ambachten van het eiland en één van de dorpen. Dorp en ambacht verdwenen grotendeels bij de stormvloed van 1377. In de Westerlandpolder treft men in de grond rondom de hofstede "Westkerke" nog overblijfselen van het vroegere dorp aan. Zie overigens ook de toelichting bij → *Westerlandpolder*.

Westkerkepolder.

Gelegen ten westen van de Westerlandpolder. In 1694 wensten de ambachtsheren van Wolphaartsdijk over te gaan tot bedijking van de schorren ten westen van de Westerlandpolder. Het bedijkingsoktrooi werd in 1698 verkregen. De bedijking kwam nog in dat jaar gereed en werd genoemd naar het voormalig Westkerke-ambacht. In 1808 inundeerde de polder. Daarna is de polder nimmer meer ondergelopen.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltadijken, III, 129.

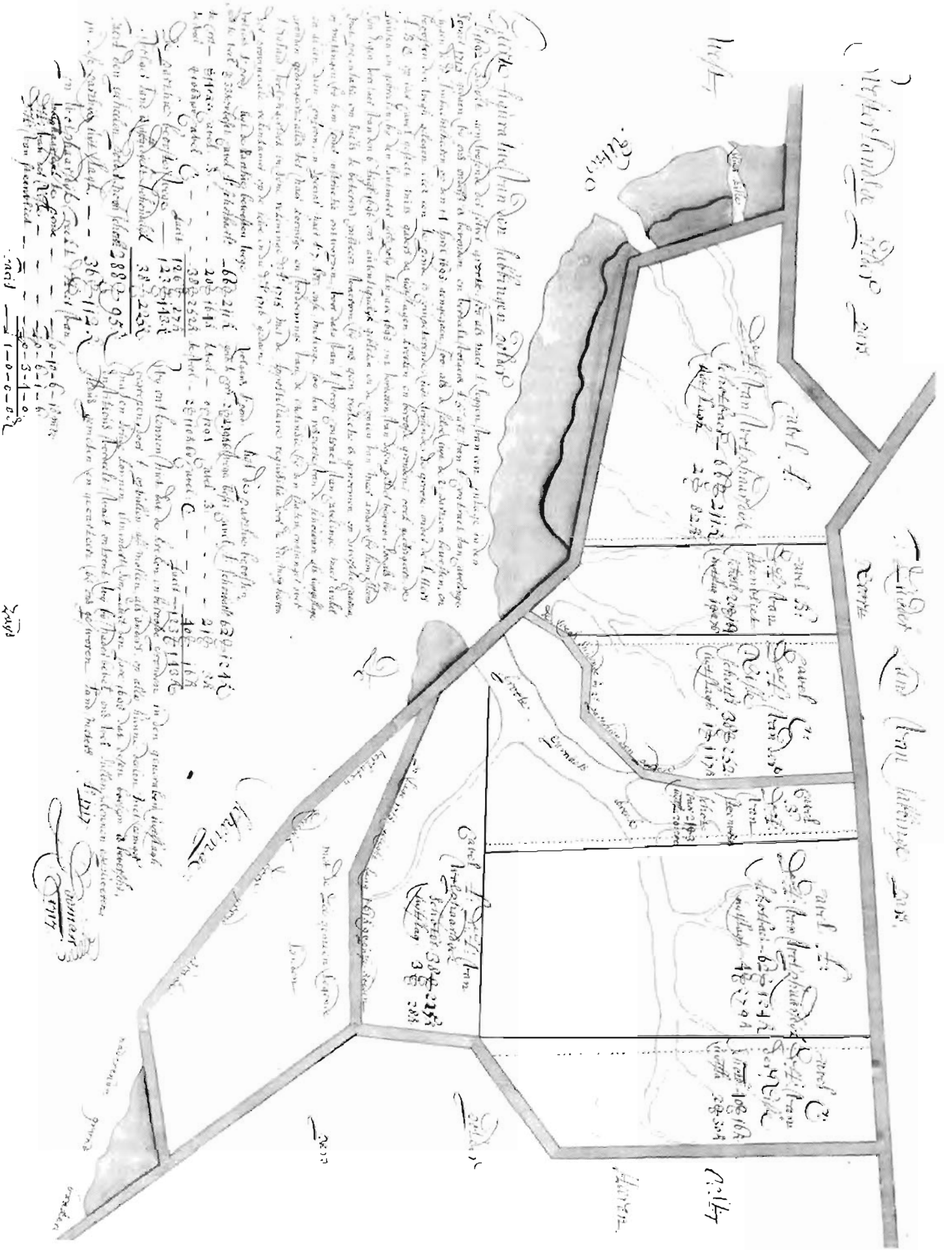
Wilhelminapolder.

Gelegen ten oosten van de Oostnieuwlandpolder en de Heerenpolder. In de tweede helft van de achttiende eeuw was een uitgebreid slikken- en schorregebied ontstaan tussen het eiland Wolphaartsdijk en Zuid-Beveland. Zeer lang werd er tussen de ambachtsheren van Wolphaartsdijk en de Staten van Zeeland gestreden om het eigendomsrecht van dit gebied, waarbij het ging om de vraag of er nu sprake was van opwas of van aanwas. In 1793 wees het Hof van Holland een deel van het gebied toe aan de Staten van Zeeland en een ander deel aan de ambachtsheren. Door de omwenteling van 1795 en de daarop gevolgde Franse overheersing kwam men niet tot het bedijken van de gronden. Op 6 april 1809 werden de schorren en slikken te Amsterdam geveild. Een uit 23 leden bestaande sociëteit te Rotterdam kocht het gebied aan en deed het inpolderen. De inpoldering kwam nog in 1809 tot stand. Krachtens besluit van koning Lodewijk-Napoleon van 10 december 1808 zou de nieuwe polder Lodewijkspolder heten. Bij Koninklijk Besluit van 8 maart 1815 werd deze naam gewijzigd in Wilhelminapolder, naar Koningin Frederica Louisa Wilhelmina, de echtgenote van koning Willem I. Een deel van deze polder, met name het zuidwestelijk en westelijk deel, werd grondgebied van de gemeente Wolphaartsdijk.

Bronnen: Barth en de Klerk, Goes in haar Sas, blz. 30-33.

Wolphaartsdijk.

Benaming voor het voormalige eiland, dat in 1809 door inpoldering van de Wilhelminapolder verbonden werd met Zuid-Beveland. De oudste vermelding van de naam is van 1147. In dat jaar gaf het kapittel van St. Pieter te Utrecht zijn tiend aldaar op bepaalde voorwaarden in erfpacht aan de broeders Dodijn en Boudewijn van Schenge. Binnen het eiland bevonden zich drie ambachten, Sabbinge, Westkerke en Oostkerke. Het is echter opvallend, dat in een oorkonde uit 1216, waarin het kapittel van St. Pieter te Utrecht wordt bevestigd in het bezit van een aantal kerken door paus Innocentius, te midden van dorpen als Geersdijk, Emelisse, Wissekerke, Goes, Kloetinge, Ellewoutsdijk ook Wolphaartsdijk genoemd wordt. Vermoedelijk bedoelde men hier Oostkerke mee, maar wellicht was Wolphaartsdijk

5. Kaart van de Nieuw-Sabbingepolder uit 1717 van D. Cooman, landmeter.

toen nog een apart dorp. Eeuwenlang is de naam verbonden geweest aan het eiland. Eerst in deze eeuw paste men de benaming ook toe op het dorp Oostkerke. In de raadsvergadering van 19 oktober 1960 stelden burgemeester en wethouders voor om de naam van het dorp Oostkerke te vervangen door de naam van de gemeente, namelijk Wolphaartsdijk. Zij voerden aan, dat de naam Oostkerke in de volksmond in onbruik was geraakt. Alleen oudere ingezetenen wisten nog van het bestaan af. Op topografische en touristische kaarten kwam de naam nog wel voor en dat leverde problemen op voor niet-ingezetenen. De gemeente ging op het gebied van tourisme en recreatie - het Veerse Meer was bijna realiteit - een steeds belangrijkere rol spelen, waardoor het beter was om de naam Wolphaartsdijk te gebruiken. De raad stemde hiermee in.

Bronnen: Koch, OHZ, I, blz. 247-249, 1147. Idem, blz. 342, 1216. Hamaker, Rekeningen, IV, blz. 76-78, 1318. AWD, inv.nr. 486.

Zichuytpoldertje.

Benaming voor een poldertje, dat in 1509 in de St. Cosmas- en Damiaansvloed ten onder ging. Het lag vermoedelijk ten zuiden van de Oosterlandpolder. In de rekening van Guy de Baenst uit 1472 is sprake van het poldertje *gelegen in Westkerke twelcke oick bedijct is geweest aen Hongersdijk*. Reygersbergh noemt het: *'t Polderken aen Wolffaertsdijk Zichuyt genaemt*. Zichuyt is een naam, die meer voorkomt op Zuid-Beveland, onder meer te Wemeldinge, Waarde en Hoedekenskerke. Wellicht is de benaming een verbastering voor *sluis*. In een ordonnantie van 1509 verplichtten keizer Karel V en Maximiliaan van Oostenrijk dat dit poldertje zou worden behouden, omdat anders grote schade voor Wolphaartsdijk zou ontstaan. Het hele eiland moest meebetalen aan het onderhoud van het poldertje.

Bron: Reygersbergh, Chronyke, blz. 258. Arch. Lenshoek, inv.nr. 62h. Fruin, inv.nr. 62, fol. 93r.

Zuiderlandpolder.

Polder gelegen ten zuiden van de Oud-Sabbingepolder, bedijkt in 1359. In dat jaar kreeg Jan van Sabbingen en leden van zijn familie toestemming van Albrecht van Beieren om hun verloren gegane gronden op het eiland Wolphaartsdijk te herdijken. We nemen aan dat deze bij de stormvloed van 1334 drijvende zijn geraakt. Het werk moest voor St. Maarten, 11 november 1359 gereed zijn.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltadijken, III, 122, 123.

Zuidvlietpolder.

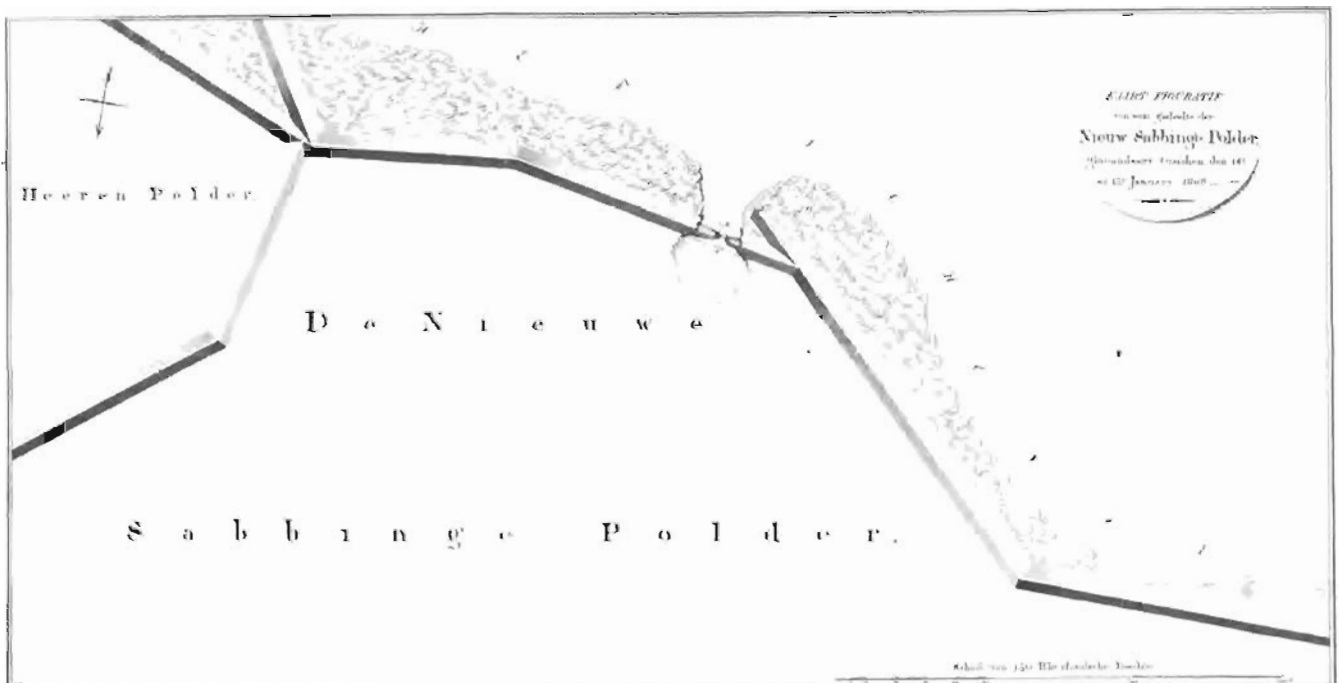
Gelegen ten noorden van de Oosterlandpolder. Al in de achttiende eeuw was voor de dijk van de Oosterlandpolder een zandplaat ontstaan, die in de negentiende eeuw tot een schor was opgewassen. Dirk Dronkers werd in 1851 eigenaar van dit schor, dat hij in 1856 inpolderde. De polder ontleent de naam aan de Zuidvliet.

Bron: Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltadijken, III, 129, 130.

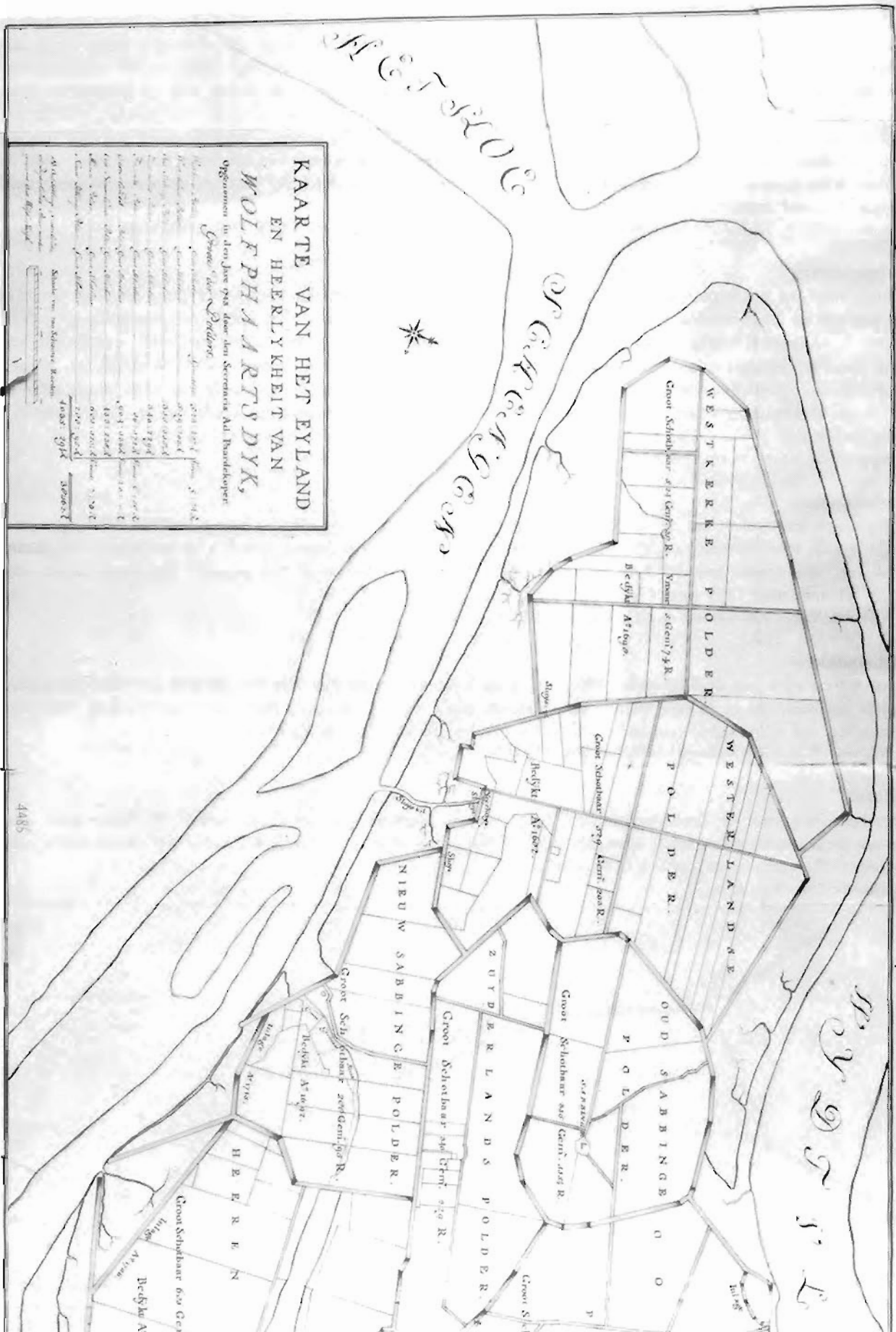
Zuijrlant.

Andere benaming voor de Zuiderlandpolder. Vaak gebruikt, zoals in: *gelegen in Zilverhoek in 't Zuyrlandt*. Aan het einde van de zestiende eeuw achtte men het noodzakelijk dat de dijk op *'t Suerlant t'enden den ouden aenleg* hersteld zou worden. De naam komt reeds in 1590 voor.

Bron: RAZeeland, overloper 1590.

6. Nogmaals een kaart van de Nieuw-Sabbingepolder, waarop de plaats van de dijkdoorbraak in 1808 is weergegeven. ARA, Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4259

7. Kaart van een deel van het eiland Wolphaartsdijk, met name de westelijke kant van de hand van A. Paardekoper. De kaart dateert uit 1743. ARA, Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4486.

Hoeknamen.

Baarlandskavel.

Meest westelijke hoek in de Oostnieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar van rond 1600.
Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nr. 272,273. ARA, Coll. Lenshoek, nr VTHR 4257.

Bijsterhoek.

Hoek gelegen in het zuidwesten van de Oosterlandpolder. Ten noorden van deze hoek ligt de Bijsterweg, ten oosten de Veerweg, ten zuiden de Oudelandsedijk en ten westen het Korte Dijkje. Bijster is vermoedelijk op te vatten als bijvoeglijk naamwoord, dus eigenlijk Bijstere hoek, hetgeen woest, onherbergzaam betekent. Wellicht dat de grond hier tientallen jaren na de inpoldering onbruikbaar bleef. Hiervan afgeleid is bijvoorbeeld de, overigens niet in Wolphaartsdijk voorkomende, veldnaam *Bijsterveld*. De oudst aangetroffen vermelding, *Den Bijster*, is uit de overloper van 1590. Een bijzondere archeologische vondst werd in deze hoek in 1822 gedaan door arbeider Leendert van den Berge. In een weide in de *Biesterhoek* was hij een drinkput voor het vee aan het graven. Onder een ongeschonden laag derrie, op ruim twee meter diepte, vond hij een ijzeren hamer, die in de grond stak met de kop naar beneden.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Schönfeld, Veldnamen, blz. 63. Beekman, Waterschapsrecht, I, blz. 178, Arch. Lenshoek, inv.nr. 62f.

Bierman.

Hoek gelegen in het zuidwesten van de Zuiderlandpolder, ook wel genaamd *Den hoek genaamd Het Gemet met den Bierman gemeen*. Aan de westzijde wordt deze hoek begrensd door de Stelletjesdijk en de Sabbingedijk. Een deel van het Groene Wegje ligt in deze hoek. Ten noorden hiervan ligt het perceel 't *Gemet*, welke veldnaam ongetwijfeld van de hoeknaam is afgeleid. De oudste vermelding is uit de overloper van 1604; in die van 1590 ontbreekt hij. Wellicht besloeg in die tijd de Leendert Meerssenhoek de hele zuidwestelijke punt van deze polder. Bierman kan duiden op een daar gestaan hebbende kroeg, wellicht ooit in gebruik bij daar werkzaam geweest zijnde dijkwerkers. In de achttiende eeuw komt ook de vermelding 't *Half Gemet met den Bierman* voor.

Bronnen: WOWD, inv.nr. 48. Remijnse, Wolphaartsdijk, ongepag. Arch. Lenshoek, inv.nr. 272.

Borgerlandse hoek.

Hoek gelegen in de Heerenpolder. Eenmalige vermelding in 1720. Ongetwijfeld betreft het hier een schrijffout, daar elders in de bronnen duidelijke sprake is van → *Volgerlandse hoek*.

Bron: Raze, inv.nr. 3775, fol. 102r/v.

Brujniuskavel.

Vierde hoek gerekend vanaf het oosten in de Oostnieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar. Vanaf 1781 is deze naam in gebruik in plaats van → *Peckiuskavel*. Ook de schrijfwijze *Brunierskavel* komt voor.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nr. 273. ARA, Coll. Lenshoek, VTHR 4257.

Catskavel.

Vijfde hoek gerekend vanaf het oosten in de Oostnieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar van rond 1600.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nr. 272,273. ARA, Coll. Lenshoek, VTHR 4257.

Charel Janssenhoek.

Hoek gelegen in de Westerlandpolder. De naam komt voor in 1698 en verwijst naar ene Karel Janssen. Ook de schrijfwijze *Karel Janshoek* komt voor.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3774, fol. 71v. Idem, inv.nr. 3781, fol. 139r. Van Usseldijk, Oude Boerderijen, 195.

Colenshoek.

Hoek gelegen in de Oosterlandpolder, benoorden de Aardebolleweg en ten oosten van de Veerweg. Van noord naar zuid ligt in deze hoek de → *Kromme Kreke*. Ook de vermelding *Kolijshoek* komt voor. De oudst aangetroffen vermelding: *Coolenshoeck* dateert uit 1590. De naam verwijst ongetwijfeld naar de familienaam *Cole*.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Raze, inv.nr. 3775, fol. 15r. Remijnse, Wolphaartsdijk, ongepag.

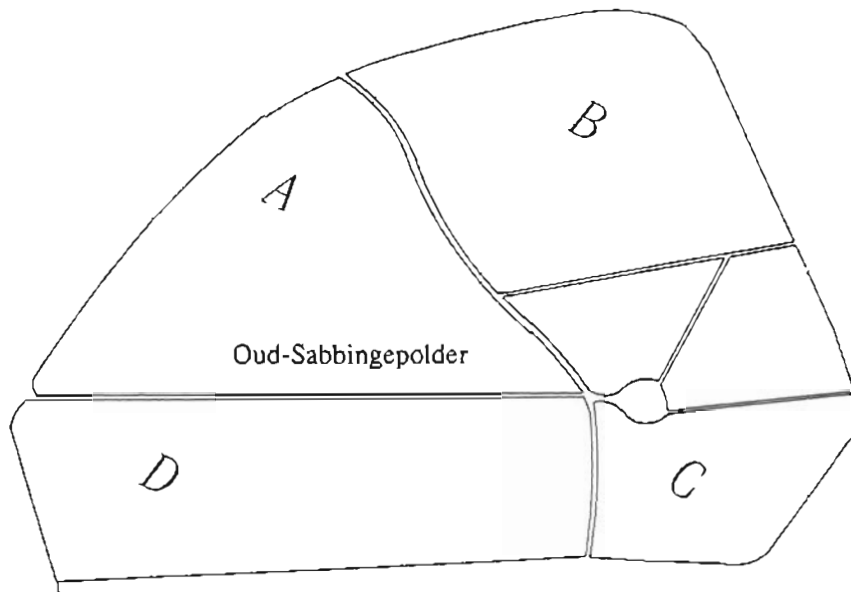
't Gemet in 't Zuiderland.

Hoek gelegen in de Zuiderlandpolder. De naam is verwant aan 't *Gemet* en *Den Hoek genaamd Het Gemet met den Bierman gemeen*.

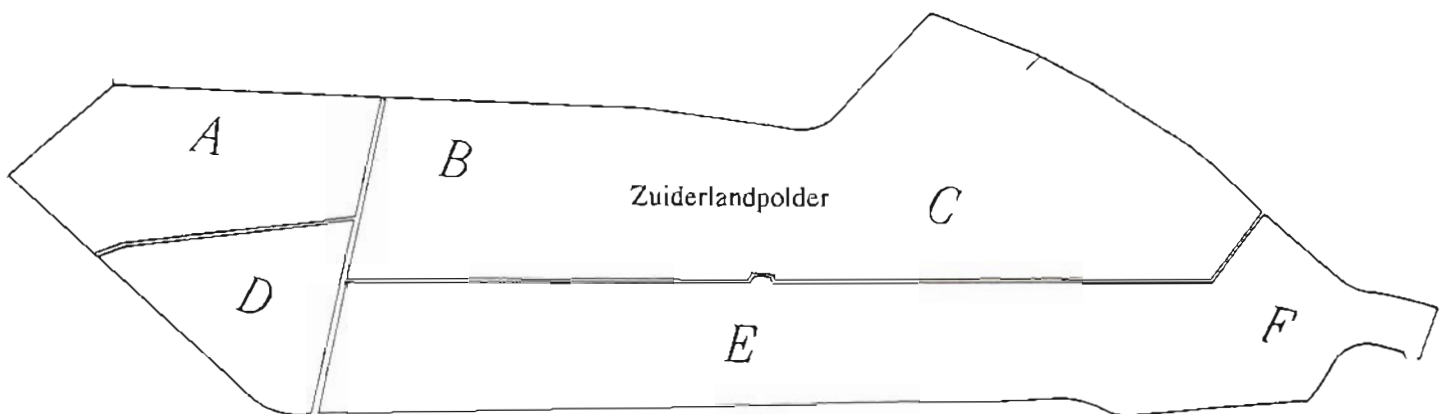
Bron: Arch. De Perponcher, inv.nrs. 109, 223.

't Gemethoek.

Hoek gelegen in het zuidwesten van de Zuiderlandpolder, ook wel genaamd *Den Hoek genaamd Het Gemet met den Bierman gemeen*.

8. De Oud-Sabbingepolder naar de kaart van de dijken van Wolphaartsdijk, opgemaakt in 1850.
 A = Witte Piershoek. B = Romboutshoek. C = Rimmershoek. D = Ouden Huigenhoek.
 (tekenwerk: L. van Liere, 1993)

9. De Zuiderlandpolder, naar de hierboven weergegeven kaart.
 A = Den Biernan. B = Thielmanshoek. C = Groten Hoek. D = Leendert Meerssenhoek. E = Zilverhoek.
 F = Pieter de Winterhoek.

Grootenhoek.

Hoek gelegen in het noorden van de Zuiderlandpolder, begrensd door de Zuiderlandweg in het zuiden, de Sportweg in het oosten, de Oudelandsdijk in het noorden en een naamloos noord-zuid lopend wegje in het westen. Deze hoek is de grootste in deze polder. De naam komt al voor in 1590. Getuigen verklaarden in 1741 dat in deze hoek bewesten de Noordweg een grote opgerichte steen als grenspaal stond.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Arch. De Perponcher, inv.nr. 367.

Grijpover.

Hoek gelegen in de Oosterlandpolder in het westen begrensd door de Lageweg, in het noorden de Aardebolleweg, in het oosten de Kosterweg en in het zuiden door de Noorddijk. Ook de verbastering *De Gryper* komt voor en in de recente volksmond *Griephoven*. De oudste vermelding van zowel Grijpover als De Gryper is uit 1590. Het is opvallend dat vrijwel alle percelen die in het midden van de vorige eeuw aan weerskanten van de Aardebolleweg lagen, haaks op deze weg stonden. Merkwaardigerwijze gold dit niet voor de percelen in deze hoek, die parallel aan de weg liepen. Tot een bevredigende verklaring voor de naam leidt dit echter niet. Het is merkwaardig, dat in 1682 in plaats van deze naam twee andere hoeknamen worden gebruikt: → *De Vroone en Quypolder*.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Remijnse, Wolphaartsdijk, ongepag. Arch. de Perponcher, inv.nr. 109.

Hectorsambacht.

Benaming voor de helft van de Hongersdijksepolder, die in 1429 in opdracht van Aleid van Borssele van Brigdamme, echtgenote van Hector van Voorhoute, werd ingepolderd. De polder ging in 1551 verloren. → *Jonkvrouweambacht*.

Bron: Arch. Lensboek, inv.nr. 78

Heer Van der Nissekavel.

Tweede en vijfde aanduiding voor hoeken in de Nieuw-Sabbingepolder, genoemd naar een grondeigenaar uit de zeventiende eeuw. De eerste aanduiding heeft als achtervoegsel: *op 't Hoofdland beostenwege*, de tweede: *bewesten wege*.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nrs. 272,273.

Heer Van Steenvlietskavel.

Vierde en zesde aanduiding voor hoeken in de Nieuw-Sabbingepolder, genoemd naar een grondeigenaar uit de zeventiende eeuw. → *Steevlietshoek*.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nrs. 272,273.

Heer Van Wolphaartsdijkkavel.

Eerste, derde, zevende en achtste aanduiding voor hoeken in de Nieuw-Sabbingepolder, genoemd naar een grondeigenaar uit de zeventiende eeuw.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nrs. 272,273.

Helleweel.

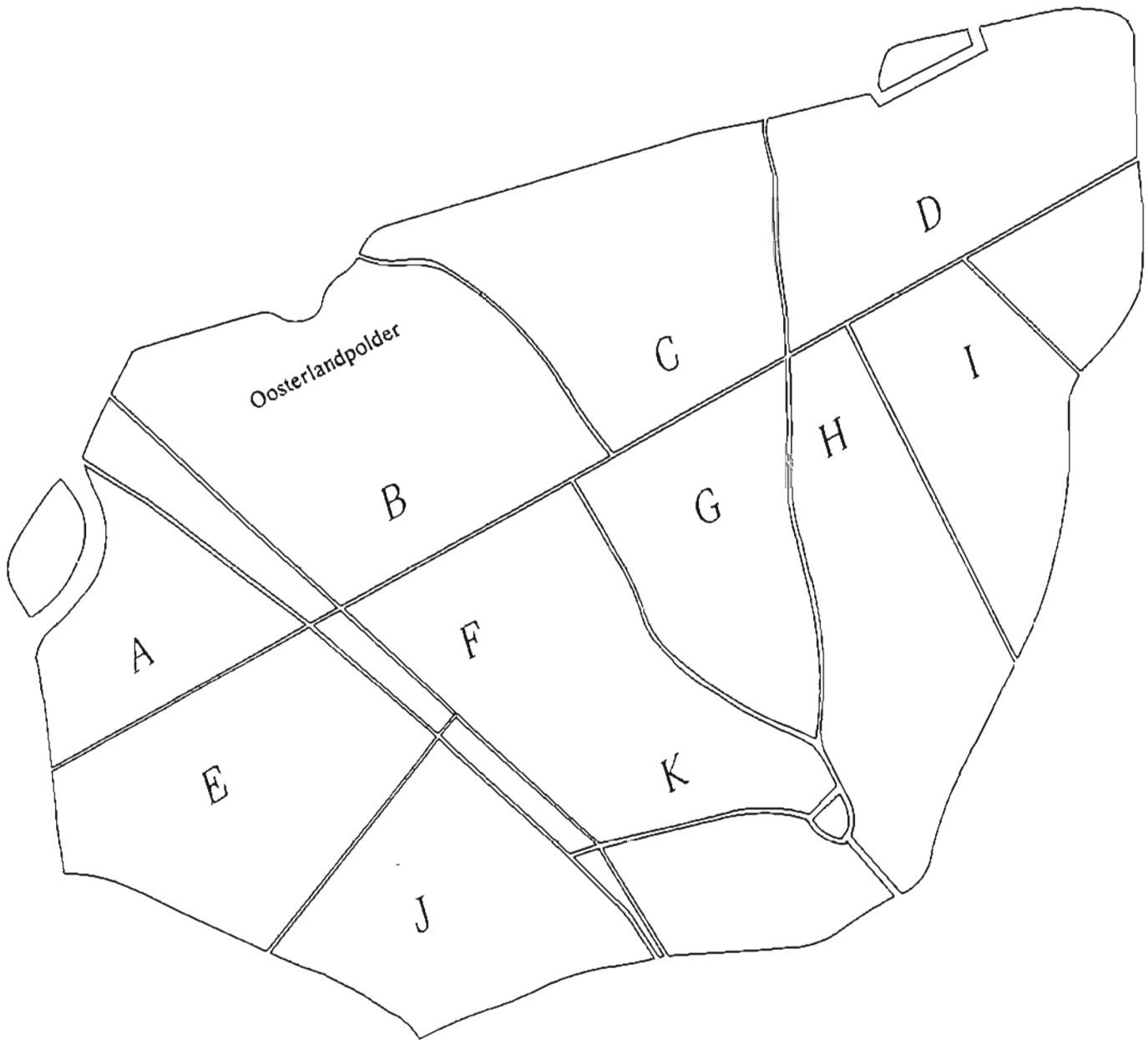
Hoek gelegen in het noordwesten van de Oosterlandpolder, ten zuiden van de zeedijk, ten oosten van de Aardebolleweg, ten noorden van de Aardebolleweg en ten westen van de Veerweg. In de meeste gevallen heeft een benaming waarin *helle* voorkomt een negatieve betekenis. Hier kan een weel bedoeld zijn die is ontstaan na een overstroming en die met zeer veel moeite kon worden binnengedijkt. Dat ter plaatse later een inlaag is gelegd, heeft wellicht te maken met de moeilijke waterstaatkundige toestand. Overigens kan *helle* in het middelnederlands ook *kuil* of *diepte* betekenen. De geografische naam Helleweel wordt rond 1600 ook gebruikt als familienaam. In de overloper van 1590 komt als grondeigenaar in deze hoek Cornelis Janssen Helleweele voor.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Verwijs en Verdam, Middelnederlands woordenboek, III, kol. 300-304.

's Heer Hendrikxdam.

Hoek gelegen in het zuidoosten van de Oosterlandpolder, tussen de Aardebolleweg in het noorden, de Kosterweg in het westen, de Noorddijk in het zuiden en de Groeneweg in het oosten. De oudst aangetroffen vermelding is van 1590. In de volksmond komt de verbastering *Schreindersdam* voor. Een verband met de plaatsnaam 's Heer Hendrikskinderen lijkt voor de hand te liggen. De Zuidbevelandse dorpen 's Heer Arendskerke en 's Heer Hendrikskinderen(kerke) zijn in de twaalfde eeuw gesticht door gelijknamige leden van het geslacht Van Schenge, een adellijk huis dat het gehele Schengegebied domineerde. Mogelijk is een voorloper van de Oosterlandpolder, die werd herdijkt in 1370, in het zuidoosten beschermd geweest door een dam die in opdracht van een Hendrik van Schenge is opgeworpen.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Dekker, Zuid-Beveland, blz. 106,107. Remijnse, Wolphaartsdijk, ongepag.

10. De Oosterlandpolder, naar de hiervoor weergegeven kaart uit 1850.

- A = Helleweel
- B = Colenshoek
- C = Keethoek
- D = Oosthoek
- E = Stiershoek
- F = de Moolblok
- G = De Tonge
- H = Grijpover
- I = 's Heer Hendriksdam
- J = Bijsterhoek
- K = Paaphoek

Westelijk van de Veerweg is ook de Helleweegseweg nog aangegeven. Beide inlagen, in de noordwesthoek en de noordoosthoek ontbreken evenmin.

Hillenhoek.

Hoek ongeveer in het noordoosten van de Heerenpolder gelegen, grenzend aan de Kruisweg in het zuiden, de Oude Veerdijk in het oosten en de Kaaidijk in het noorden. Deze polder telde rond 1800 dertien hoeken, terwijl er in het midden van de vorige eeuw niet minder dan vijftig waren. Geen der hoeken heeft derhalve een vaste benaming gehouden, zodat niet precies is na te gaan welke hoek hiermee bedoeld is. De oudst aangetroffen vermelding is van 1768. De naam *Hillenhoek* kan duiden op een kunstmatige verhoging in het landschap, een *hil* genaamd. Wellicht is de oorsprong een *stelle*, een opgeworpen bergje op het schor, waar herders bij hoge vloed met hun schapen heen konden vluchten. Daarnaast kan *hil* duiden op een hooggelegen schor.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3778, fol. 90r. Verwijs en Verdam, Middel Nederlands woordenboek, III, kol. 436,437. Beckman, Waterschapsrecht, I, blz. 815,816. ARA, Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4257. GAG, Verz. Lenshoek, kaart Paardekoper, ca. 1845 Arch. De Perponcher, inv.nr. 218.

Den Hoek aan den Ouden Sluys.

Hoek gelegen in het noordwesten van de Heerenpolder, ten westen van de Stadseweg, ten noorden van de Weelweg en ten zuiden van de Dooldijk. Deze benaming komt voor op een kaart uit 1693 van een deel van deze polder. De naam is afgeleid van een sluis die gebouwd was in de dijk tussen de Heerenpolder en de Oosterlandpolder op de plaats waar de Oude Haven van Wolphaartsdijk lag.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 22.

De Hoek de Meet.

Perceel gelegen in de Oosterlandpolder in de hoek → *De Tonge*, begrensd in het oosten, zuiden en westen door de weg. Ook de benaming *Hoekneet* komt voor. Gezien het feit, dat het in 1690 om een weiland gaat, is dit vermoedelijk de latere → *Hoekweide*. Het achtervoegsel *-meet* duidt vermoedelijk op *gemet*, een oude oppervlaktemaat.

Bronnen: Raze inv.nr. 3773, fol. 115v, idem 3774, fol. 37v.

Hoekmeet.

Andere benaming voor de hoeknaam → *De Hoek de Meet*.

Hoekweide.

Benaming uit de volksmond voor een hoek gelegen in de Oosterlandpolder op dezelfde plaats als de oudere *De Hoek de Meet*. Thans is er een galerie, gevestigd in het voormalige bejaardentehuis Zorgvliet, die *De Hoekweide* heet.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk, ongepag.

Hoogeplatenhoek.

Hoek gelegen in het zuiden van de Heerenpolder. In de volksmond komt de veldnaam de *Hooge Plaete* voor, begrensd door de Krikkeweg, de Stadseweg en de De Peponcherpolderdijk. Rond 1800 ontbreken beide wegen nog, terwijl in het midden van de vorige eeuw uitsluitend de Krikkeweg tot stand is gekomen. Deze hoeknaam verwijst duidelijk naar de situatie van voor de inpoldering. Ook een vermelding van *dijversche hoekken op de Hooge Plate* komt voor, waarmee wordt aangegeven, dat we hier met een globale plaatsaanduiding te maken hebben. Reeds op kaarten uit de zestiende eeuw staat de *Hooch Plaete* aangeduid. Een gedrukte kaart uit de zeventiende eeuw vermeldt een stelbergje op de plaat. In het begin van de inpoldering van de Heerenpolder noemt men deze polder ook wel De Hoge Plate.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3787, fol. 99v. Idem, inv.nr. 3775, fol. 95v. ARA, Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4477A, 1568, idem nr. 4257. GAG, Verz. Lenshoek, kaart Paardekoper. Arch. De Perponcher, inv.nrs. 105,218. Remijnse, Wolphaartsdijk, ongepag.

Hooglandshoek.

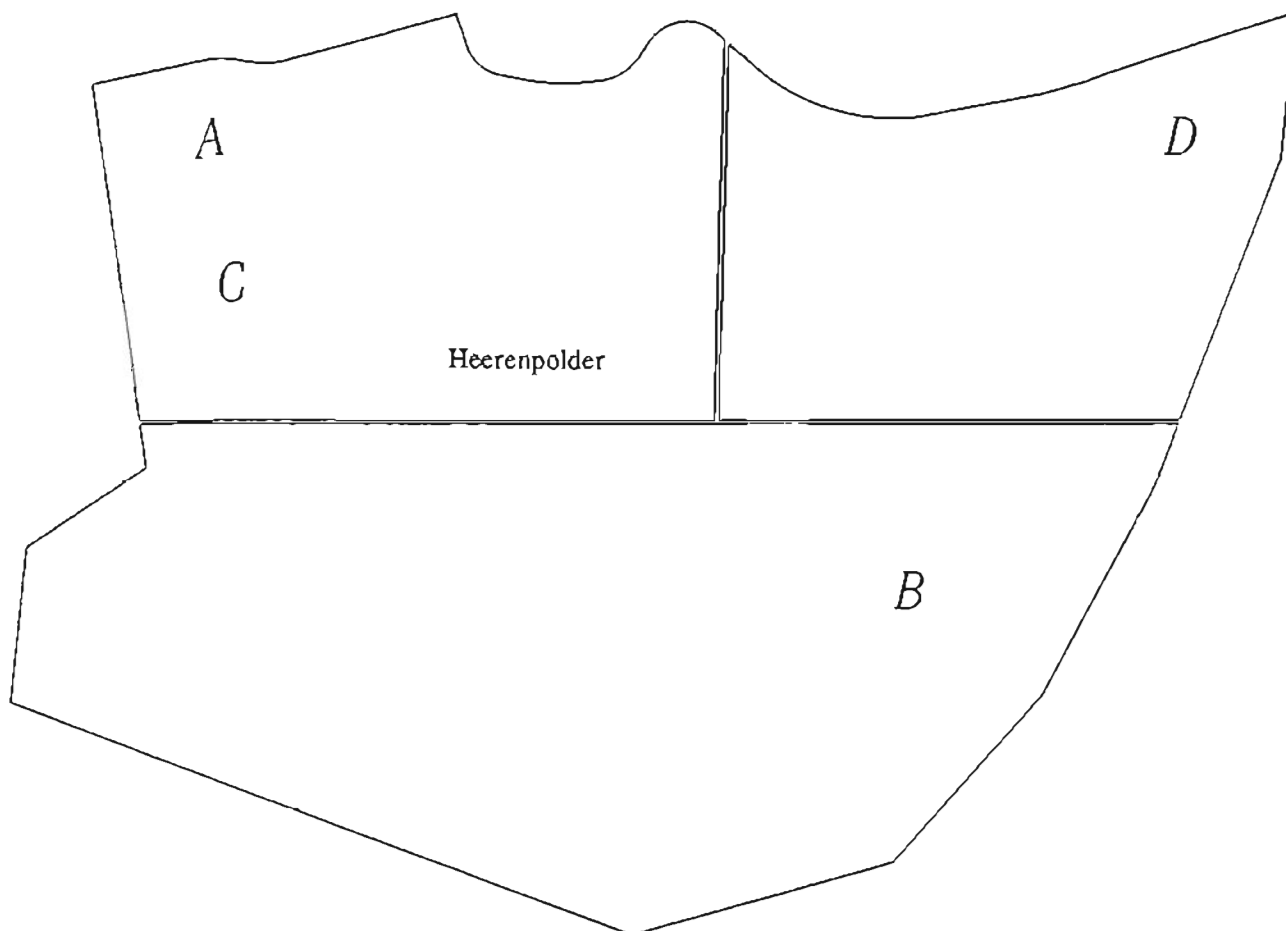
Hoek gelegen aan de zuidzijde van de Heerenpolder tussen de Heerenpolderweg ten noorden en de voormalige zeedijk van de Heerenpolder ten zuiden. Vermoedelijk hangt de naam samen met de Hillenhoek en de Hoogeplatenhoek, en verwijst ook deze naam naar de hoge ligging van het terrein. Overigens is ook een verklaring die uitgaat van de familienaam Hoogland niet geheel uitgesloten. De oudst aangetroffen benaming is uit 1694. Doordat deze naam niet blijvend werd gehanteerd in deze polder, is de precieze plaats niet te achterhalen.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3787, fol. 88r. Arch. De Perponcher, inv.nr. 218.

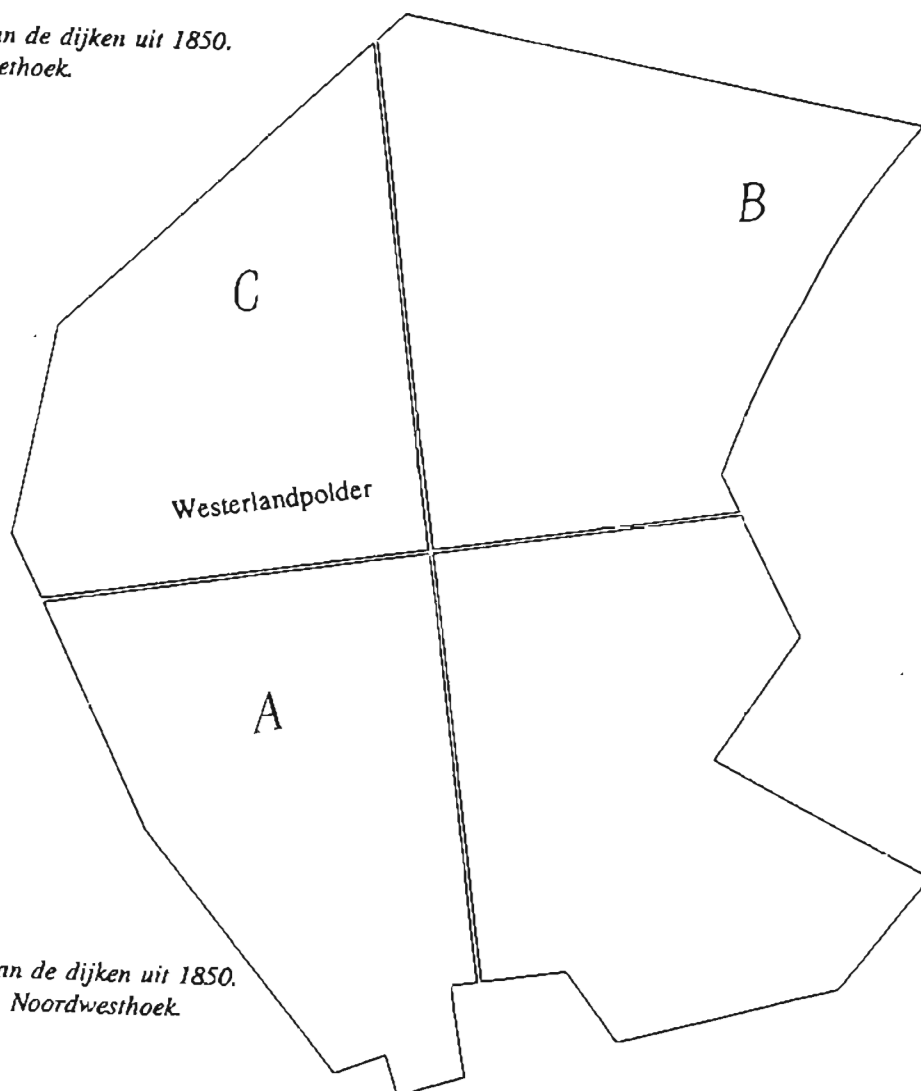
Jan Domissehoek.

Hoek gelegen in de Westerlandpolder, begrensd door de dijk ten oosten en ten noorden. Ook de schrijfwijze *Jan Deumeshoek* komt voor. De naam verwijst ongetwijfeld naar een lid van het Zeeuwse geslacht Domisse, dat in deze omgeving ooit gronden in bezit heeft gehad. In deze polder zijn de namen van hoeken niet blijvend gevestigd. In 1803 noemt men al geen namen meer, doch enkel twaalf genummerde hoeken.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3779, fol. 8v. Idem, inv.nr. 3781, fol. 141r.

11. De Heerenpolder, naar de kaart van de dijken uit 1850.
 A = Noordwaarhoek. B = Reijgersvliethoek.
 C = Schelhoek. D = Oosthoek.

12. De Westerlandpolder, naar de kaart van de dijken uit 1850.
 A = Zuidhoek. B = Noordoosthoek. C = Noordwesthoek.

Jonkvrouweambacht.

Benaming voor de helft van de Hongersdijkse polder, genoemd naar Aleid van Borsele van Brigdamme, echtgenote van Hector van Voorhout, die in 1429 opdracht tot bedijking gaf. De polder ging in 1551 verloren.

Bron: Arch. Lenshoek, inv.nr. 78.

Keethoek.(1)

Hoek gelegen in het noorden van de Oosterlandpolder, begrensd door de voormalige zeedijk in het noorden, de Aardebolleweg in het zuiden, de Welleweg in het oosten en het Leutertje in het westen. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1590. De naam verwijst naar een ooit in deze hoek gestaan hebbende schuur of keet. Wellicht betrof het een nachtverblijf voor dijkwerkers of een kroeg.

Bron: RAZeeland, overloper 1590.

Keethoek.(2)

Hoek gelegen in het zuiden van de Westkerkepolder, begrensd door het Volgerland in het oosten, de Groeneweg in het westen, de Batterijweg in het noorden en de voormalige zeedijk in het zuiden. De naam Keethoek was in gebruik na de inpoldering. Op de kaart van Toutenhoofd uit 1803 heeft deze hoek nummer 7 gekregen, waaronder ook het oostelijk gelegen Volgerland werd gerekend. Tevoren en ook weer nadien ging men de hoeken toch weer met namen aanduiden. Deze hoek stond bekend onder de naam → *Zoetelkeethoek*.

Bronnen: Arch. De Perponcher, inv.nr. 280c. ARA, Coll. Lenshoek, inv.nr. VTHR 4257. Arch. Lenshoek, kaart Wolphaartsdijk door Paardekoper.

Leendert Meerssenhoek.

Hoek gelegen in het westen van de Zuiderlandpolder, begrensd door de Stelletjesdijk en de Sabbingedijk in het westen en de Bokkeweg in het oosten. Van deze persoonsnaam komen allerlei verbasteringen voor: Lindert Meerssen, L. Merscken, Lindert Mertens en Lenaert Mertsen. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1590.

Bron: RAZeeland, overloper 1590.

Liens of Vermuyenskavel.

→ Vermuyenskavel.

Moolblok.

Hoek gelegen in de Oosterlandpolder ten zuiden van de Aardebolleweg, in het oosten begrensd door het Nazareth, in het westen door de Veerweg en in het zuiden door de Papeweg. Andere schrijfwijzen zijn: Meulblok, Molenblok en Molenhoek. Vaak wordt deze naam in combinatie met de → *Paaphoek* gebruikt. Deze hoek ligt direct naast het dorp Wolphaartsdijk. De nabijheid van de molen op de Molendijk heeft vermoedelijk tot deze naamgeving geleid. Ook de vroegere Molenweg, thans Burgemeester Hackstraat, ligt in de buurt.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3773, fol. 8v. RAZeeland, overloper 1590.

Noordwaarthoek.

Hoek gelegen in het noorden van de Heerenpolder. De noordelijke begrenzing is de Boomdijk. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1698. Deze geografisch bepaalde naam behoeft geen nadere toelichting.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3787, fol. 103r. Arch. De Perponcher, inv.nr. 218.

Noordoosthoek.

Hoek gelegen in het noordoosten van de Westerlandpolder. Ook deze naam behoeft geen nadere toelichting. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1772.

Bron: Raze, inv.nr. 3779, fol. 8r.

Noordwesthoek.

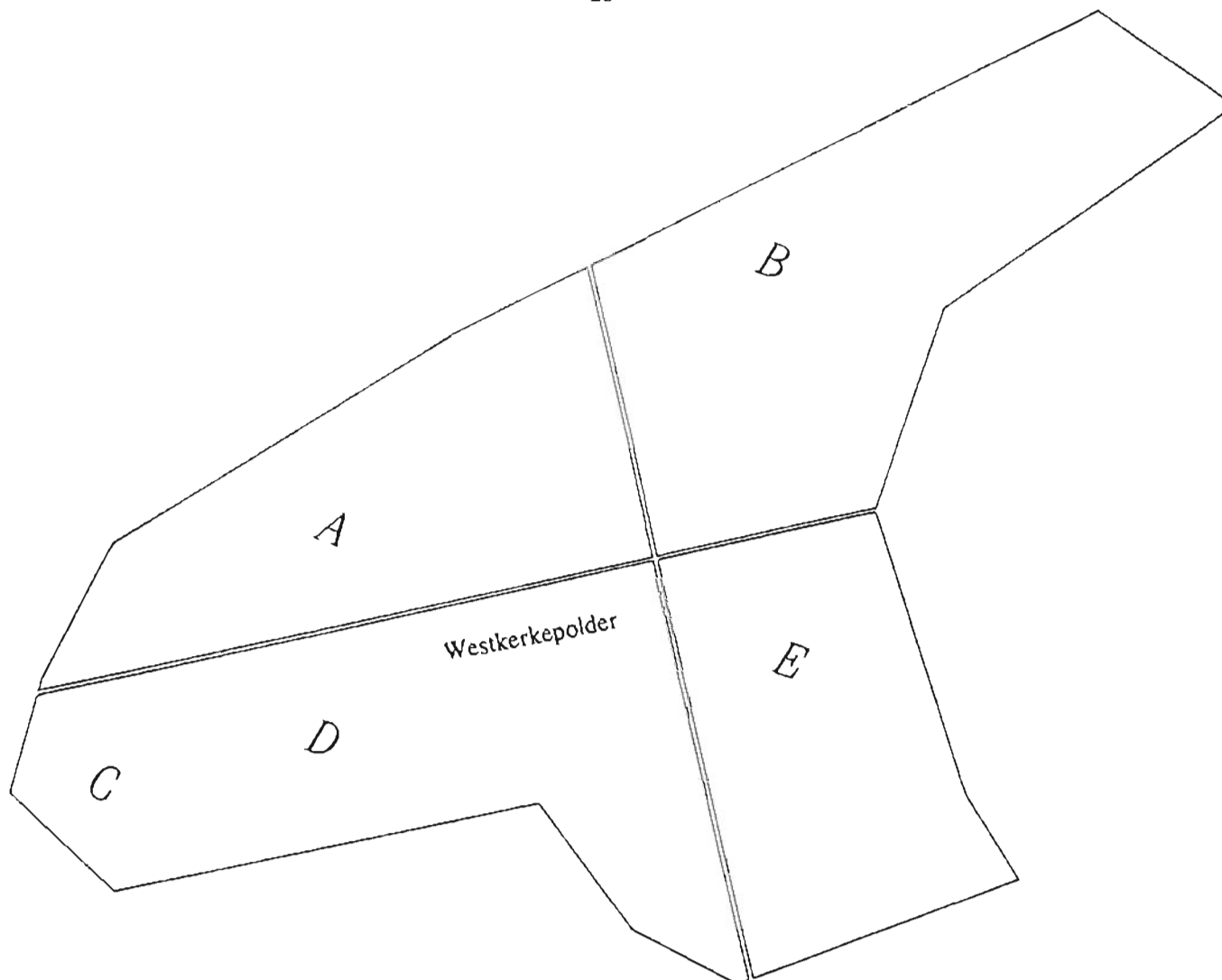
Hoek gelegen in het noordwesten van de Westerlandpolder. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1766.

Bron: Raze, inv.nr. 3778, fol. 68v.

Oosthoek.(1)

Hoek gelegen in het noordoosten van de Oosterlandpolder, begrensd door de Aardebolleweg in het zuiden, de Welleweg in het westen en de voormalige zeedijk in het noorden. Deze geografische aanduiding behoeft geen nadere toelichting. Merkwaardigerwijze ontbreekt de naam in de overloper van 1590. Die uit 1604 bevat de oudste vermelding.

Bronnen: WOWD, inv.nr. 48. Raze, inv.nr. 3773, fol. 19r.

13. De Westkerkepolder, naar de kaart van de dijken uit 1850.

A = Vroonhoek. B = Sluishoek. C = Veerhoek. D = Zoetelkeethoek. E = Zuidoosthoek.

Oosthoek.(2)

Hoek gelegen in het noordoosten van de Heerenpolder, begrensd door de Kaaidijk in het noorden en de Oude Veerdijk in het oosten. Verdere verduidelijking van deze naam, die in 1693 voorkomt, is niet nodig.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 22.

Ouwen Huijgenhoek.

Hoek gelegen in het zuidwesten van de Oud-Sabbingepolder, begrensd door de Oudelandseweg in het noorden, de Stelletjesdijk in het westen, de Kalversdijk in het zuiden en de Kasteelstraat in het oosten. Reeds in de oudst bekende overloper, die van 1590, komt deze benaming voor. Het is niet bekend wie de persoon was, naar wie de hoek is genoemd.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590, Raze, inv.nr. 3785, fol. 14r.

Ovesantskavel.

Zesde hoek gerekend vanaf het oosten in de Oostnieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar van rond 1600.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nr. 272. ARA, Coll. Lenshoek, VTHR 4257.

Paaphoek.

Hoek gelegen in het zuiden van de Oosterlandpolder, begrensd door de Papeweg in het noorden, de Oostkerkestraat in het oosten, de Molendijk in het zuiden en de Burgemeester Hackstraat in het westen. Deze kleine hoek wordt vaak genoemd in combinatie met de noordelijk gelegen Moolblok. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1673. De benaming *paap* was vroeger gangbaar voor een rooms-katholiek geestelijke. De verklaring voor de naam zou derhalve kunnen zijn, dat in deze hoek een stuk grond van de kerk lag, hetgeen van voor de Reformatie, eind zestiende eeuw, zou moeten dateren. Het is dan echter merkwaardig, dat deze naam eerst bijna honderd jaar later in de archieven opduikt. Een verklaring voor dit feit kunnen wij niet geven. Een afwijkende aanduiding gebruikt men in 1690: *de Meulblok alias Paaphoek*. De Paaphoek geeft zijn naam aan de → *Papeweg*.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3785, fol. 71v,90v/91r.

Peckiuskavel.

Vierde hoek gerekend vanaf het oosten in de Oostnieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar van rond 1600. In 1781 duidt men deze hoek aan met *Bruijniuskavel*.

Bron: Arch. Lenshoek, inv.nr. 272.

Pieter de Winterhoek.

Kleine hoek gelegen in het oosten van de Zuiderlandpolder, begrensd door de Boomdijk in het oosten, de Molendijk in het noorden en de Zuiderlandweg in het westen. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1590. Ongetwijfeld is de hoek naar een Pieter de Winter genoemd. Het is merkwaardig dat aan het eind van de zeventiende eeuw deze hoek in de Oosterlandpolder wordt geplaatst.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Raze, inv.nr. 3773, fol. 22v. Arch. De Perponcher, inv.nrs. 109,223.

Quypolder.

Hoek gelegen in de Oosterlandpolder. Het betreft hier vermoedelijk een tijdelijke benaming, voorkomend in 1682, voor de hoek *Grijpover*. Zeer merkwaardig is het dat *Grijpover* al voorkomt in 1590 en in 1697 ook weer genoemd wordt. Quypolder staat alleen vermeld in 1682, samen met de hoek → *de Vroone*.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 109,223.

Reijmershoek.

Hoek gelegen in het zuidoosten van de Oud-Sabbingepolder, begrensd door de Kasteelstraat in het westen, de Prins Bernhardstraat in het noorden en de Kalversdijk in het zuiden. Van deze persoonsnaam zijn diverse schrijfwijzen bekend: *Rimmershoek*, *Remershoek*, en *Reijniershoek* (1590).

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Raze, inv.nr. 3773, fol. 6r.

Reijgersvliethoek.

Hoek gelegen in het zuidoosten van de Heerenpolder, begrensd door de Heerenpolderweg in het noorden en de Weeldijk in het westen. De oostelijke begrenzing is niet bekend. Op grond van het woord "*vliet*" dient deze hoek vermoedelijk in de nabijheid van een kreekrestant te worden gezocht. De naam heeft te maken met de vogelsoort reiger.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3778, fol. 90r. Arch. De Perponcher, inv.nr. 218.

Romboutshoek.

Hoek gelegen in het noordoosten van de Oud-Sabbingepolder, begrensd door de Piertjesdijk in het noorden, de Lange Dijk in het oosten, de Bijsterweg in het zuiden en de Bouwensputseweg in het westen. Deze naam komt al voor in de late zestiende eeuw en verwijst duidelijk naar een persoon met die naam.

Bronnen: RAZeeland, overloper. 1590. Raze, inv.nr. 3785, fol. 9v.

Schelhoek.

Hoek gelegen in het noordwesten van de Heerenpolder, ten zuiden van de Dooldijk en ten noorden van de Heerenpolderweg. De aanduiding *Schelhoek* komt in meerdere Zeeuwse polders voor en zou zijn afgeleid van *Schelphoek*. In 1590 komt een schelhoek voor bij de Frederikspolder.

Bronnen: Arch. De Perponcher, inv.nr. 22. Schönfeld, Veldnamen, blz. 29.

Schorerskavel.

Eerste hoek vanaf het oosten gerekend in de Oostnieuwlandpolder, ten westen van het huidige Kwistenburg. Evenals de andere hoeken in deze polder genoemd naar een grondeigenaar van rond 1600.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nrs. 272,273. ARA, Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4257.

Silverhoek.

Hoek gelegen in het zuidoosten van de Zuiderlandpolder, begrensd door de Zuiderlandweg in het noorden, de Thielmanshoek in het westen, de Sabbingedijk in het zuiden en de Pieter de Winterhoek in het oosten. Een afdoende verklaring voor deze naam is moeilijk te geven. Doordat hier vroeger slecht, laaggelegen land lag is de naam wellicht ironisch op te vatten: het was het tegendeel van een "zilveren" hoek.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Raze, inv.nr. 3776, keerzijde, fol. 9r.

Sluishoek.

Hoek gelegen in het noordoosten van de Westkerkepolder, begrensd door de Dijk van Kloet in het noorden en oosten, de Batterijweg in het zuiden en de Koeieweg in het westen. De Sluishoek omvatte aanvankelijk, rond 1700, het gehele noordoostelijk deel van de polder. Zo'n honderd jaar later was de hoek in twee kleinere kavels verdeeld, die geen naam meer hadden. Op latere kaarten komt weer de naam Sluishoek voor. Bij het inpolderen bouwde men in het korte eindje dijk in het uiterste noordoosten een afwateringssluisje. Op een kaart van rond 1700 is het sluisje duidelijk getekend, bestaande uit een doorgraving in de dijk, met daarin een houten deur, die met twee draaiwielen op en neer kon worden gedraaid. Een andere kaart uit die tijd vermeldt de naam *Sluyshouck*. In de archieven wordt de naam voor het eerst in 1744 aangetroffen.

Bronnen: Arch. De Perponcher, inv.nrs. 280a,280c. Raze, inv.nr. 3789, fol. 148v. Arch. Lenshoek, kaart Paardekoper.

Steevlietshoek.

Hoek gelegen in het westen van de Westerlandpolder. Doordat men hier al snel in plaats van hoeknamen nummers aan de hoeken ging geven, is niet meer precies na te gaan, waar deze hoek heeft gelegen. De hoek dankt de naam aan de heer Van Steenvliet, een grootgrondbezitter. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1744.

Bronnen: Raze, in.nr. 3789, fol. 148v. Idem, inv.nr. 3778, fol. 68v.

Stiershoek.

Hoek gelegen in het westen van de Oosterlandpolder, begrensd door de Aardebolleweg in het noorden, de Veerweg in het oosten en de Bijsterweg in het zuiden. Een verklaring van de naam is lastig te geven. Wellicht dat er vroeger veel stieren in de wei stonden. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1590.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Raze, inv.nr. 3785, fol. 1r.

Thielmanshoek.

Hoek gelegen in het noorden van de Zuiderlandpolder begrensd door de Kalversdijk in het noorden, de Zuiderlandweg in het zuiden, de Bokkeweg in het westen en de Zilverhoek in het oosten. De naam komt al voor in de overloper van 1590. Nadere gegevens over de persoon Thielman ontbreken.

Bron: RAZeeland, overloper 1590

Tonge.

Hoek gelegen in het westen van de Oosterlandpolder, begrensd door de Aardebolleweg in het noorden, het Nazareth in het westen en de Lageweg in het oosten. In de uiterste punt in het zuiden bevindt zich de → Hoekweie. Deze hoek heeft de vorm van een tong, zodat de verklaring van de naam geen probleem oplevert. Reeds in 1590 is de naam bekend. Sommige bronnen spreken over de → *Twee Tongen*.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Arch. De Perponcher, inv.nr. 109

De Twee Tongen.

Andere aanduiding voor de hoek De Tonge, die aan het einde van de zeventiende eeuw in zwang is.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nrs. 102,223.

Veerhoek.

Hoek gelegen in het zuidwesten van de Westkerkepolder, begrensd door de Batterijweg in het noorden en de Westkerkepolderweg in het oosten. In het begin van de achttiende eeuw maakte dit gedeelte van de polder deel uit van de → *Vroonhoek*. De oudst aangetroffen vermelding is van 1772. De naam is vermoedelijk afkomstig van een ooit hier bestaan hebbende veerdienst naar Zuid-Beveland.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3778, fol. 68r. Verz. Lenshoek, kaart Paardekoper.

Vermuyenskavel.

Zevende hoek gerekend vanaf het oosten in de Oosternieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar van rond 1600. Ook de vermelding *Liens of Vermuyenskavel* komt voor.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nrs. 272,273. ARA. Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4257.

Volgerland.

Gedeelte van de Westkerkepolder, gelegen ten westen van de Westkerkepolderweg en ten zuiden van de Batterijweg. Rond 1800 werd het Volgerland niet meer afzonderlijk genoemd; de grond was deel uit gaan maken van de Keethoek. Op een kaart van rond 1700 staat in het Volgerland de boerderij → *Veldzicht* getekend. Overigens komt ook in andere polders zogenaamd volgerland voor. Bij de verdeling van de pas ingedijkte Westerlandpolder in 1665 kreeg iedere eigenaar van een hoofddeel daar een deel volgerland bij.

Bronnen: Arch. De Perponcher, inv.nrs. 105, 280c.

Volgerlandse hoek.

Hoek in de Heerenpolder, voorkomend rond 1700. De naam verwijst naar de slechte ligging van de gronden aldaar. *Volgerland* werd vaak gebruikt tegenover *hoofdland*, de beste gronden. Soms kon het volgerland van het hoofdland door een geul gescheiden zijn. Waarschijnlijk moeten wij de Volgerlandse hoek in deze polder rond of in de voormalige kreek, een uitloper van de → *Garnaetkreek*, aldaar zoeken. In de Westkerkepolder komt eveneens een stuk grond met deze naam voor. Ook hier betreft het drassig en laag gelegen grond. Op een kaart van de Nieuw-Sabbingepolder uit 1691-1693 staat in de legenda aangeduid hoeveel hoofdland en hoeveel volgerland er in deze polder ligt. De verhouding is 250 gemeten : 88 gemeten.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3775, fol. 89r. Idem 2787, fol. 88v. Arch. De Perponcher, inv.nrs. 218,275,280c.

De Vroone.

Hoek, gelegen in de Oosterlandpolder, waarvan de naam slechts incidenteel voorkomt. Vermoedelijk bedoelt men met deze hoek in combinatie met de zelden voorkomende naam Quypolder de hoek Grijpover.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 109.

Vroonhoek.

Hoek gelegen in het zuidwesten van de Westkerkepolder begrensd door de Batterijweg in het zuiden en de Koeieweg in het oosten. De hoek dankt de naam aan een klein gedeelte vroonland dat in de uiterste westhoek tegen de dijk aanligt. *Vroonland* is grond waarop geen belastingen drukken. De naam is bekend in de achttiende eeuw. Rond 1800 duidt men de hoek met nummer 3 aan.

Bronnen: Arch. De Perponcher, inv.nr. 280c. Verz. Lenshoek, kaart Paardckoper. ARA, Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4257. Raze, inv.nr. 3778, fol. 68v.

Watervlietskavel.

Tweede hoek vanaf het oosten gerekend in de Oostnieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar van rond 1600.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nrs. 272,273. ARA, Coll. Lenshoek, nr VTHR 4257.

Het Westerland.

Voor 1665 benaming van schorren ten westen van de Oud-Sabbingepolder. Over de eigendom van dit schorrengebied twistten de ambachtsheren van Wolphaartsdijk en de Staten van Zeeland. Uiteindelijk trokken de ambachtsheren aan het langste eind en konden zij in 1665 de Westerlandpolder indijken. Op het terrein van boerderij → *Het Hof van Westkerke* bevinden zich de resten van het middeleeuwse dorp Westkerke. Overige resten strekken zich uit naar het zuiden en zuidwesten.

Bronnen: GAG, Bodemarchief Wolphaartsdijk. Arch. De Perponcher, inv.nr. 367.

Westkerkekavel.

Derde hoek vanaf het oosten gerekend in de Oostnieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar van rond 1600. Deze naam is in 1781 vervangen door → *Wissekerkekavel*.

Bron: Arch. Lenshoek, inv.nr. 272.

Willenhoek.

Hoek gelegen in het noordoosten van de Heerenpolder. De naam komt voor in 1719. Daarna duidt men de hoeken in deze polder aan met nummers. Vermoedelijk is deze hoeknaam verbonden met een persoonsnaam.

Bron: Raze, inv.nr. 3775, fol. 89r.

Wissekerkekavel.

Derde hoek vanaf het oosten gerekend in de Oostnieuwlandpolder, genoemd naar een grondeigenaar uit de achttiende eeuw. Deze naam komt in 1781 in de plaats van Westkerkekavel.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nr. 273. ARA, Coll. Lenshoek, nr. VTHR 4257.

Wittepiershoek.

Hoek gelegen in het noordwesten van de Oud-Sabbingepolder, begrensd door de Piertjesdijk in het noorden en westen, de Oudelandseweg in het zuiden en de Bouwenputseweg in het oosten. Deze oude hoeknaam komt al voor in de overloper van 1590. Het is niet bekend wie deze Witte Pierszoon is geweest.

Bron: RAZeeland, overloper 1590.

Wulpendijkhoek.

Hoek gelegen in het noorden van de Heerenpolder. Van deze tijdelijk in gebruik geweest zijnde hoeknaam is de precieze lokatie niet bekend. Wellicht duidt de naam op het ter plaatse veel voorkomen van de vogelsoort wulp. De oudst aangetroffen vermelding van deze hoeknaam is van 1694.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3787, fol. 88v. Arch. De Perponcher, inv nr. 218.

Zoetelkeethoek.

Hoek gelegen in het zuidwesten van de Westkerkepolder, begrensd door de Batterijweg in het noorden en de Westkerkepolderweg in het oosten. Een oudere benaming voor deze hoek is *Keethoek*. In het midden van de achttiende eeuw kwam de naam Zoetelkeethoek in gebruik. Een zoetelkeet was een tijdelijke herberg voor dijkwerkers, waar zoetelaars sterke drank schonken. Op een kaart van een deel van de Nieuw-Sabbingepolder van circa 1700 staat een dergelijke keet afgebeeld. Op de kaart van Toutenhoofd uit 1803 staat de hoek met nummer 7 aangeduid.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3779, fol. 7v. Idem, inv.nr. 3781, fol. 139v

Zuidoosthoek.

Hoek gelegen in de Westkerkepolder, ten westen van de dijk van de Westerlandpolder en ten zuiden en ten oosten van de Westkerkepolderweg.

Zuudhoek.

Hoek gelegen in de Westerlandpolder, begrensd door de Westerlandpolderweg in het noorden en het oosten en de voormalige zeedijk van deze polder in het westen. De naam verwijst naar de geografische ligging van deze hoek.

Veld- en waternamen.

Verreweg de meeste van de hieronder vermelde namen zijn afkomstig uit de volksmond en opgeschreven door de heer C. Remijnse. Hij publiceerde ze in *Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, een cultuur-historisch overzicht*. Daar waar dat mogelijk was, hebben we de namen verklaard aan de hand van bestaande literatuur, die dan in de bronvermelding is aangegeven. Wanneer onder de namen geen bronvermelding is toegepast, zijn ze ontleend aan het hiervoor vermelde boekwerk van de heer Remijnse.

Aardebolle.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten zuiden van de Langgevers en ten noorden van de → *Aardebolleweg*.

Acht gemeten.

Gelegen ten zuiden van de Batterijweg in de Westkerkepolder. Het gaat hier om een stuk grond van acht gemeten, ruim drie hectare. Een gemet heeft een oppervlakte van 0.39.24 ha.

Achter de Bossen.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder, zuidwestelijk van hofstede *Bouvigne*. De herkomst van deze naam was niet te achterhalen.

Achterst Hoefje.

Gelegen ten westen achter de hoeve Veldzicht in de Westkerkepolder. De herkomst van deze naam was niet te achterhalen. → buisnaam *Achterst Hoefje*.

Amerika.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten westen van de Bokkeweg en ten zuiden van De Bok. Deze veldnaam komt ook voor in de Schengepolder voor een perceel grond oostelijk van de Meerkoetweg en westelijk van de Schenge en betekent *afgelegen terrein*.

Bron: Rentenaar, Vernoemingsnumen, 12,13

Bakkersuusje.

Gelegen in Romboutshoek in de Oud-Sabbingepolder ten noorden van de Barendsweg en ten oosten van de Bouwensputseweg. Zal vermoedelijk te maken hebben met de veldnaam → *Oven*.

De Batterij.

Gelegen in de Westkerkepolder ten noorden van de → *Batterijweg*.

Blikken.

Gelegen in het zuidoostelijk deel van de Westerlandpolder in de hoek met de Stelletjesdijk. De naam komt ook voor in de Heerenpolder. Het gaat daar om het gebied noordelijk van de hofstede *Johannisburg*. Het woord *blikken* werd vroeger gebruikt als soortnaam voor onbedijkte gronden en slikken, maar het is ook de naam voor lage, 's winters onder water staande weiden. Deze veldnaam komt op meer plaatsen op Zuid-Beveland voor, zoals in 's Heerenboek.

Bron: Raas, Toponymie, 25.26.

Blok Zeedijk.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder ten zuiden van Kwistenburg en ten oosten van de Noorddijk. Met *blok* bedoelt men een *besloten, omsloten of afgesloten* stuk land. In dit geval een stuk, dat langs de (voormalige) zeedijk was gelegen.

Bron: Schönfeld, Veldnamen, 131.

Blok Schout.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder ten oosten van het Blok Zeedijk en ten westen van Kwistenburg.

Bochtstik.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder ten oosten van de dreef naar hofstede *Bouvigne*. Het zal gegaan zijn om een stuk land, dat in zijn begrenzing een bochtig verloop heeft gehad.

Bochtstikken.

Gelegen in de Westerlandpolder ten westen van de Stelletjesdijk en ten zuiden van de hofstede Westkerke.

De Bok.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten westen van de Bokkeweg en ten zuiden van de Steenbakkerij. Welke betekenis deze naam heeft, weten we niet. Deze veldnaam komt ook in de gemeente Kapelle voor. Daar is sprake van de Bokkeweegeling.

De Boogerd.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten oosten van de Hoofdstraat.

De Boogerd van de Bosse.

Gelegen in de Heerenpolder ten westen van de Stadseweg en zuidelijk van de Oude Kade.

Bouwenshoek.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder ten westen van de Bouwensputseweg en ten oosten van de Tonge aldaar.

Boomweie.

Gelegen in de Westkerkepolder ten westen van de hoeve *Veldzicht*. Ook de veldnaam *Boompjesweie* komt in deze polder voor. Het daarmee bedoelde stuk grond ligt zuidelijk in het verlengde van de Boomweie. In de Westerlandpolder komt de naam eveneens voor. Daar is de Stelletjesdijk de grens.

Busseweie.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten zuiden van de Zuiderlandweg en ten westen van Mon Plaisir. *Busse* staat voor bos.

Dertien Gemeten.

Gelegen in de Westerlandpolder ten noorden van de gelijknamige weg en ten oosten van de Batterijweg. Dertien gemeten omvat ruim vier hectare.

Dreefstik.

Gelegen in de Westerlandpolder ten oosten van de gelijknamige weg. Het zal gaan om een stuk grond langs een onbestraat pad.

Duizend Gemeten.

In 1698 vindt de verkoop van 75 roeden uitgeput land vermoedelijk in de Charel Janssenshoek plaats. Dat een klein perceeltje deze hoogdravende naam kreeg, verwijst ongetwijfeld naar de onbelangrijkheid van het stukje grond.

Bron: Raze, inv.nr. 3774, fol. 72r.

Durpse weie.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten oosten van de Lageweg en ook in de onmiddellijke nabijheid van het dorp Wolphaartsdijk.

Dutte.

Gelegen in de Westkerkepolder in de noordoosthoek bij de Batterijweg. Een verklaring van de naam is niet te geven.

Garnalengat.

Zijtak van de Schenge, gelegen in de Nieuw-Sabbingepolder. Ook de benamingen *Gernaatskreeke* en *Groote Gernaatskreek* komen voor. Een uitloper van deze kreek loopt door tot in de Heerenpolder en heet daar *De Weel* of *Visscherie*.

Bronnen: Arch. De Perponcher, inv.nr. 275. Kaart 1693. Arch. Lenshoek inv.nr. 1, kaart 1718 ARA Collectie Lenshoek, VTHR, inv.nr. 4486.

Geerhoek.

Deze naam komt voor in de Oud-Sabbingepolder ten oosten van de Piertjesdijk en ten noorden van de Oudelandseweg. Ook in de Oostnieuwlandpolder komt hij voor in het noordwesten, westelijk van het Blok Zeedijk.

't Gemet.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten zuiden van de Kalversdijk en ten oosten van het Stelletje. Het gaat om een stukje grond van één gemet, dat is 00.39.24 ha. De naam komt al voor in 1682.

Bronnen: Arch. Lenshoek, inv.nr. 272. De Perponcher, inv.nrs. 109,223.

Giezelingse.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Witte Piershoek ten noorden van de Oudelandseweg. Vermoedelijk genoemd naar een oude waterloop. Een raadsel, dat wegens het ontbreken van gegevens, niet opgelost kan worden.

Grote Weel.

Benaming voor de geul die in de late middeleeuwen lag tussen de dijken van de Oosterlandsepolder en de Hongersdijkse polder. Het betrof een zijtak van de Zuidvliet, waarvan Reygerbergh schrijft: *Ter selver tijdt ende te voren quamen die heuden ende coggeschepen in 't landt van Wolffaertsdijck in dat Grote Weel tusschen den nieuwen dijck ende den Hongerdijcxken nieuwen dijck*. Na verdere inpolderingen legden de schepen aan ten zuidoosten van het dorp Wolphaartsdijk.

Bron: Reygersbergh, Chronijcke, blz. 36.

Grotenhoek.

Gelegen in de Westerlandpolder ten zuiden van 't land van Simon en ten noorden van de Westerlandpolderweg.

De Gulden Haeme.

Gelegen in de Oosterlandpolder in 's Heer Hendriksdam. De naam komt voor in 1687. De naam zou vertaald kunnen worden met: het gouden paardetuig, maar of dit klopt, is niet bekend.

Bron: Raze, inv.nr. 3773, fol. 88v.

Het hoefje van Geluk.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten zuiden van de Zuiderlandweg en ten westen van de Busseweie.

Het Verlaat.

Gelegen in de Westkerkepolder tussen Westkerkepolderweg en Overhofweg en in de Westerlandpolder westelijk van de Westerlandpolderweg. Met een verlaat wordt een schut- of afwateringssluis bedoeld. Zuidelijk van het gedeelte in de Westerlandpolder bevond zich het zogenaamde *zwarte slusje*.

Hoekkastje.

Gelegen in de Heerenpolder begrensd door de Krikkeweg en de Stadseweg.

Hoekweie.

Gelegen in de Oosterlandpolder in de punt van de Tonge, ter hoogte van de kruising van de Lageweg en het Nazareth.

Hoendernisje.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Oude Huigenhoek ten zuiden van de Oudelandseweg en ten westen van De Koffie.

Hoge Gras.

Gelegen in de zuidoosthoek van de Westerlandpolder.

Hoge Gors.

Gelegen in de Westerlandpolder. De naam komt voor in 1695.

Bron: Raze, inv.nr. 3774, fol. 56r.

Hoge Weie.

Gelegen in de Heerenpolder ten zuiden van de Heerenpolderweg en ten oosten van hofstede Johannisburg.

't Hooch wal.

Perceel gelegen in de Oosterlandsepolder in de Moolblok. De oudst aangetroffen vermelding is uit 1590. *Hoogwal*, *hoogwerf* en *berg* zijn synoniemen. Ter plaatse lag tot in de vorige eeuw een bergje, oorspronkelijk een kasteelberg. Dergelijke kunstmatige hoogten hadden ooit een militair doel. Ze werden aangelegd in de twaalfde en dertiende eeuw; bovenop bouwde men een verdedigbare houten of soms stenen toren, omringd met pallissaden. Aan het einde van de dertiende eeuw begonnen de bergen hun functie te verliezen. In sommige gevallen werd er in de nabijheid door de plaatselijke adel een nieuw verdedigbaar bouwwerk gesticht. In het → *Steenenhof*, een perceel gelegen naast 't Hooch wal, menen wij de opvolger van de kasteelberg te mogen zoeken. Op de kaart van Wolphaartsdijk door A. Toutenhoofd uit 1803 is de berg duidelijk afgebeeld.

Bronnen: RAZeeland, overloper 1590. Dekker, Zuid-Beveland, blz. 492-502. ARA. Coll. Lenshoek, inv.nr. VTHR 4257

Hoogedijk.

Aan het einde van de zestiende eeuw bleek het nodig om deze dijk te verhogen. Het is niet bekend waar deze lag.

Bron: RAZeeland, Arch. Lenshoek, inv.nr. RA 9.

De Hooge Plaete.

Gelegen in de Heerenpolder begrensd door Krikkeweg en Stadseweg en noordelijk van het Hoekkastje.

De naam verwijst naar de Hoge Plaat in het Schenge en komt voor in 1697.

Bron: Raze, inv.nr. 3775, fol. 95v.

De Inlaag.

Gelegen in de Oosterlandpolder in Oosthoek. De naam komt voor in 1713. Ook in de noordwesthoek van deze polder bevindt zich een inlaag.

Bron: Raze, inv.nr. 3775, fol. 58r.

De Jagerenmeet.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Rimmershoek. De naam komt voor in 1689.

Bron: Raze, inv.nr. 3773, fol. 106r.

Jansendam.

In 1737 bezat de heer De Perponcher een gedeelte dijk, genaamd *de dijk van Jansendam*. Vermoedelijk lag dit stuk dijk in de buurt van 's Heer Hendriksdam.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 341.

Kallewaardshoek.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder, ten oosten van de Kasteelstraat en ten noorden van de Kalversdijk.

Kavelstik.

Gelegen nabij de Westerlandpolderweg in de gelijknamige polder.

De Kerkweie.

Gelegen in de Oosterlandpolder in de Tonge. De naam komt voor in 1658. Het betreft hier een stuk land dat eigendom van de kerk was.

Bron: Raze, inv.nr. 3785, fol. 23v.

De Koffie.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Oude Huijenhoek ten westen van de Kasteelstraat en ten zuiden van het Hoge Huis. Welke betekenis de naam heeft, weten we niet.

Kootjes Dreve.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder, westelijk van de dreef naar hofstede *Naaldwijk*.

Kromme Ko.

Gelegen in de Zuiderlandpolder, ten zuiden van de Zuiderlandweg en ten westen van de Lenshoekse weie.

Kromme Kreeke.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten oosten van de Veerweg en ten noorden van de Aardebolleweg. Dit perceel ontleent de naam aan de gelijknamige waterloop aldaar.

Kulkweie.

Gelegen in de Westerlandpolder ten zuiden van het Kavelstik. → *Kulkweg en De Kulk*.

Kwistenburg.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten noorden en ten zuiden van de Aardebolleweg in het uiterste oosten van de polder en in de Oostnieuwlandpolder. → huisnaam *Quistenburg*.

Laege Blok.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder, westelijk van het Verlore Stik. Het gaat hier om een laag gelegen stuk grond.

Laege Weie.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder, westelijk van de hofstede *Bouvigne*. Het gaat hier om een laag gelegen weide.

't Land van Bouwense.

Gelegen in de Westerlandpolder ten westen van de Westerlandpolderweg en begrensd door de Batterijweg én ten oosten van de Westerlandpolderweg met de Piertjesdijk als grens. Het gaat hier om land in eigendom of pacht geweest van ene Bouwense.

't Land van Bram.

Gelegen in de Westerlandpolder ten oosten van de Westerlandpolderweg en begrensd door de Piertjesdijk. Het gaat om land in eigendom of pacht geweest van ene Bram.

't Land van Jan.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder, oostelijk langs de dreef van de hofstede *Naaldwijk*. Ongetwijfeld een stuk grond in eigendom of in pacht van ene Jan.

't Land van Kootje.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten westen van de Bokkeweg en ten oosten van 't gemet. Het gaat om een perceel grond in eigendom of pacht geweest bij ene Ko.

't Land van Marientje.

Gelegen in de Westerlandpolder ten westen van de Westerlandpolderweg en begrensd door de Batterijweg. Het gaat hier om grond in eigendom of pacht geweest van ene Marien.

't Land van Simon.

Gelegen in de Westerlandpolder ten oosten van de Westerlandpolderweg en begrensd door de Piertjesdijk. Het gaat om grond in eigendom of pacht geweest van ene Simon.

't Lange Rek.

Gelegen in de Westerlandpolder langs de polderdijk. Welke betekenis de naam heeft, is onbekend.

Langgevers.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten zuiden van de Inlaag in Helleweel. Welke betekenis de naam heeft, is ons niet bekend.

't Lapje van Jan Saaman.

Gelegen in de Westerlandpolder ten westen van de gelijknamige weg in de Zuidhoek. Het gaat om een stukje grond in eigendom of pacht geweest van ene Jan Saaman.

De Lapjes.

Gelegen in de Heerenpolder ten zuiden van de Dooldijk en ten oosten van het Tolletje. Met deze naam zullen kleine percelen grond bedoeld zijn.

Bron: Schönfeld, Veldnamen, 114.

Lenshoekse weie.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten zuiden van de Zuiderlandweg en ten westen van → *Weltevreden*. Ongetwijfeld een perceel grond, dat eigendom is geweest van de familie Lenshoek.

't Leutertje.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten westen van de → *Leuterweg*.

Magere Ribbe.

Gelegen in de Oosterlandpolder in Colenshoek. De naam komt voor in 1711. Spottenderwijs zal met met deze naam hebben willen aangeven, dat de opbrengsten van dit stuk grond gering waren.

Bron: Raze, inv.nr. 3775, fol. 53v.

De Mande.

Gelegen in de Westkerkepolder ten zuiden van de Batterijweg en ten westen van de Acht Gemeten. Het zou hier kunnen gaan om een stuk land dat gemeenschappelijk eigendom was.

Bron: Schönfeld, Veldnamen, 23,164.

14. Aardappelen rooien in de natte herfst van 1974 in de Oosternieuwlandpolder.
Foto: GA-Goes.

Melie.

Gelegen in de Heerenpolder zuidelijk van de Heerenpolderweg en oostelijk van de Weeldijk. Welke betekenis de naam heeft, is niet bekend.

Meuleweie.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten zuiden van de Molen en ten westen van de Zuiderlandweg.

Molenwerf.

Bergje gelegen in de Oud-Sabbingepolder, waarvandaan een dijkje naar de Schenkeldijk liep. Het bergje zal ongetwijfeld ooit met een molen bebouwd zijn geweest. De plaats van de Schenkeldijk kon niet bepaald worden.

Bron: RA Zeeland, overloper 1590.

Nazareth.

Gelegen in de Oosterlandpolder. → straatnaam *Nazareth*.

Neuteweie.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Witte Piershoek ten westen van de Bouwenputseweg. De naam komt ook voor in de Oosterlandpolder. Het gaat daar om een perceel noordelijk van de Noorddijk in 's Heer Hendriksdam. Het zal gegaan zijn om weiden, waarin notebomen hebben gestaan.

Nieuwjaarshoofd.

Benaming voor een dijkwerk op de zuidwesthoek van de Heerenpolder, dat in 1733 in de Schenge wegzank.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 259.

Oliekoekje.

Gelegen in de Westkerkepolder in de noordoosthoek bij de Batterijweg. De naam komt ook voor in Rimmershoek in de Oud-Sabbingepolder. Het gaat daar om een perceel grond ten oosten van de Schapeweie en de Oude Geneugten. Het zal gegaan zijn om een perceel grond, dat een ronde vorm heeft gehad.

Oude Geneugten.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder ten westen van het Oliekoekje en ten oosten van de Kasteelstraat.

Oude Haven.

Zijtak van de Weel, een kreekrestant in de Heerenpolder. Deze slingerende watergang liep tot de dijk met de Oosterlandse polder, die ter plaats → *Oude Kade* heette.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 22, kaart van een deel van de Heerenpolder door G. Poly, 1693.

Oude Veer.

Gelegen in de Heerenpolder ten zuiden van Padmos en ten westen van de Oude Veerdijk.

Oven.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Romboutshoek ten zuiden van de Barendsweg en ten oosten van de Bouwenputseweg. Direct daar tegenover, noordelijk van de Barendsweg komt de veldnaam *Bakkersuusje* voor. Ongetwijfeld zal er tussen beide namen een relatie bestaan.

Padmos.

Gelegen in de Heerenpolder ten westen van de Oude Veerdijk en ten zuiden van de Kaaidijk. De naam houdt vrijwel zeker verband met de destijds geïsoleerde ligging en is een verwijzing naar het verblijf van de evangelist Johannes op het eiland Patmos, waar hij het laatste Bijbelboek *Openbaringen* schreef. Overigens moet de mogelijkheid, dat de familienaam Patmos de naam aan dit stuk grond heeft gegeven, niet worden uitgesloten.

Bron: Rentenaar, *Vernoemingsnamen*, 207.

Pietsche Schorren.

Aanduiding uit 1691 voor de buitendijkse gronden, waar ooit de Piet heeft gelegen.

Bron: Arch. De Perponcher, inv. nr. 275, 1691-1693.

Pikhoekje.

Gelegen in de Westerlandpolder ten zuidoosten van de gelijknamige polder, tegen de Stelletjesdijk aan.

Pitteweie.

Gelegen in de Oud-Sabbingehoek in Oude Huigenhoek ten westen van het Hoendernisje. De naam maakt duidelijk dat het om een weide gaat met enkele (drink)putten voor het vee.

De Poel.

Gelegen in de Oosterlandpolder in Colenshoek. De naam, die verwijst naar laag liggend en drassig land komt voor in 1749.

Bron: Raze, inv.nr. 3777, fol. 168v.

Polderweitje.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten noorden van de Leuterweg en ten zuiden van de Zuidvlietpolderweg.

De Pree.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten zuiden van de Aardebolleweg en ten oosten van de Veerweg. Een verklaring van deze naam is niet voorhanden.

De Punt.

Gelegen in de Zuiderlandpolder in de hoek tussen het Groene wegje en de Sabbingedijk. Het perceel heeft de vorm van een punt.

De Puije.

Waterloop ten zuidoosten van het voormalige eiland Wolphaartsdijk. Onderdeel van de Schenge.

De Puijweije.

Gelegen in de Zuiderlandpolder in Leendert Meersenhoek. De naam komt voor in 1688. De naam zal verwijzen naar de ten zuidoosten van Wolphaartsdijk gestroomd hebbende Puije.

Bron: Raze, inv.nr. 3773, fol. 104v

't Rietgat.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder noordelijk van de Kaaidijk en westelijk van de dreef naar hofstede Naaldwijk.

Rivershoek.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder ten westen van het Korte Dijkje en ten oosten van de Bijsterweg.

Rommershoek.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder ten zuiden van de Schelpenhoek en ten westen van het Zulverhoekje.

Sceer.

Benaming voor een kreek tussen de Oosterlandsepolder en de Hoge Platen, die na indijking in de Heerenpolder kwam te liggen. Het betreft een andere naam voor de Visscherie en De Weel.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 105.

Schaapskooi.

Gelegen in de Westkerkepolder in de noordoosthoek bij de Batterijweg. We nemen aan, dat deze naam te maken heeft met een schaapskooi, die op dit terrein aanwezig geweest moet zijn.

Schaepepit.

Gelegen in de Westkerkepolder ten zuiden van de Batterijweg en noordelijk van de Acht Gemeten aldaar. De naam heeft ongetwijfeld te maken met een drinkput voor schapen.

Schapeweie.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Rimmershoek ten zuiden van de Ring en ten oosten van de Kasteelstraat.

Schelpenhoek.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder ten zuiden van de Piertjesdijk en ten westen van de Lange dijk.

De Schenge.

Waterloop ten zuiden van het eiland Wolphaartsdijk, in het westen uitmondend in het Sloe en in het oosten overgaand in de Puije. Van deze thans voormalige waterloop zijn nog resten over, nl. de Westerschenge en de Oosterschenge, die tot unieke, beschermde natuurgebieden zijn uitgegroeid.

Schenkeldijk.

Dijk gelegen in de Oud-Sabbingepolder. Vanaf deze dijk liep een dijkje naar de molenberg. Adriaen Cornelissen Pachtter vernieuwde in 1590 honderd roeden van dit naamloze dijkje. De benaming *Schenkeldijk* komt op meerdere plaatsen voor en is een soortnaam voor een dijk die twee andere dijken verbindt.

Bron: RA-Zeeland, overloper 1590. Beekman, Dijk- en Waterschapsrecht, II, blz. 1414, 1415.

De Schuurweie.

Gelegen in de Westerlandpolder ten oosten van de Westerlandpolderweg en ten noorden van de dreef naar → boerderij *Westkerke*. De naam verwijst mogelijk naar de schuren van deze boerderij.

Siberië.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder in de hoek Kaaidijk/Kwistenburg. De naam houdt verband met de afgelegen, troosteloze ligging, vanuit het dorp Wolphaartsdijk beschouwd.

Bron: Rentenaar, Vernoemingsnamen, 102.

Slaeplaekens.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten oosten van de Bokkeweg en ten westen van Kromme Ko. Welke betekenis de naam heeft, weten we niet.

Het Sloe.

Waterloop tussen Walcheren, Zuid-Beveland en een deel van Wolphaartsdijk. Inmiddels geheel ingepolderd.

Sluyskille.

Aanduiding van een inham voor de dijk aan de zuidzijde van de Westerlandpolder op een kaart uit 1691-1693. Hier waterde een sluisje het polderwater uit. Op een latere kaart staat er op deze plaats een veerhuis, De Kulk geheten, getekend.

Bronnen: Arch. De Perponcher, inv.nr. 275, 1691-1693. ARA, coll. Lenshoek, inv.nr. VTHR, 4257.

Spooruus.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten westen van de Meuleweie. De naam heeft te maken met de voormalige spoorlijn van Goes naar het Wolphaartsdijkse veer. Aangelegd in de jaren twintig is dit lijntje in de Tweede Wereldoorlog door de bezetter opgeruimd.

Stalberg.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder ten noorden van de Kaaidijk. → straatnaam *Stalberg*.

Steenbakkerij.

Gelegen in de Zuiderlandpolder ten westen van de Bokkeweg en ten noorden van de Bok. De naam zal naar wij vermoeden, verwijzen naar een tijdelijke steenbakkerij, die zich daar misschien heeft bevonden. Dat kwam wel meer voor. Ook bij de bouw van de boerderij Zwaluwenoord, richtte men een tijdelijke steenbakkerij bij de bouwplaats in.

Bron: Van der Baan, Wolphaartsdijk, 155

15. Detail van een negentiende eeuwse kaart van Wolphaartsdijk, vermoedelijk opgemaakt ten behoeve van de inrichting van het kadaster, rond 1830. Onder perceelnr. 238 is vermoedelijk de vliedberg opgenomen en onder nr. 240 het Steenhof.

Steenhof.

Perceel gelegen in de Oosterlandpolder in de Molenblok. Hiermede duidde men een verdedigbaar stenen buis van de plaatselijke adel van het dorp aan, dat gebouwd werd in de late dertiende of in de veertiende eeuw als opvolger van het in onbruik geraakte verdedigingswerk dat op het → *Hoochwal*, een berg, stond.

Bron: RAZeeiland, overloper 1590.

Stelletje.

Gelegen in de Zuiderlandpolder in de hoek van de Stelletjesdijk en de Boomdijk.

Stellevate.

Deze naam wordt genoemd bij het verpachten van een gedeelte dijk, zonder verdere aanduiding. Wellicht lag de Stellevate op de buitendijkse gronden ten zuiden van de Heerenpolder. Het is waarschijnlijk een andere benaming voor een hollestelle, een kunstmatige heuvel voor schapen in buitendijks gebied, met een drinkput er in.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 261, 1704.

Stuifakkers.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten oosten van het Polderweitje. De betekenis van de naam is ons niet duidelijk.

Tien gemeten.

Gelegen in de Westerlandpolder ten westen van de gelijknamige weg, begrensd door de Batterijweg. De oppervlakte van tien gemeten staat gelijk aan 3.92.41 ha.

Tollenboomgaard.

Deze naam komt voor in 1673, zonder vermelding van de plaats waar. Vermoedelijk gaat het om een boomgaard, die later de veldnaam → *Tolletje* krijgt.

Bron: Raze, inv.nr. 3785, fol. 78r.

Tollenburg.

Een naam voor een niet nader te localiseren perceel grond in eigendom van de familie De Perponcher. De naam wordt vermeld in 1704.

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 261.

Tolletje.

Gelegen in de Heerenpolder ten zuiden van de Dooddijk.

Tomasnolle.

Aan het einde van de zestiende eeuw diende er als verdediging tegen de zee een inlaag aangelegd te worden bij deze nol. Een nadere aanduiding van de plaats ontbreekt.

Bron: RAZeeland, Arch. Lenshoek, inv.nr. RA 9, 1590.

Tonge.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder ten zuiden van het Zeedijkse weilje en ten noorden van Giezelingse.

Torenweide.

Benaming voor de berg gelegen ten westen van de kerk van Wolphaartsdijk in Paaphoek, die in de eerste helft van de vorige eeuw onder toezicht van de predikant/historicus J. ab Utrecht Dresselhuis deels werd afgegraven. Hierbij kwamen beenderen van dieren te voorschijn, *scherven als die te Wijk bij Duurstede gevonden*, en een *Germaansche* werpbal. Vrijwel in het midden van de berg werd op een diepte van 1.60 m. een vloer van 3 x 3 m. gevonden van rode en gele moppen. Aan de noordzijde van de berg trof men een vierkante gemetselde put aan. Ongeveer drie meter lager aan de noordzijde kwam metselwerk van gele stenen te voorschijn. Een andere benaming voor de weide was Tolweide.

Bronnen: Utrecht Dresselhuis, Godsdienstleer, blz. 100,101. Arch. Lenshoek, inv.nrs. 62f,62h.

Twintig gemeten.

Gelegen in de Westkerkepolder ten zuiden van de Batterijweg. De oppervlakte van twintig gemeten is gelijk aan 7.84.82 ha.

Veerweie.

Gelegen in de Heerenpolder ten westen van de Oude Veerdijk en ten zuiden van 't Oude Veer.

De Vetweie.

Gelegen in de Westerlandpolder ten zuiden van de Westerlandpolderweg, het gedeelte dat in de volksmond Westweg werd genoemd. Het ging hier om een vruchtbare weide.

Bron: Schönfeld, Veldnamen, 55

De Visscherie.

Watergang, die een uitloper is van de Gemaatskreek, liggende in de Heerenpolder. Wordt ook aangeduid als → *Weel*.

Bronnen: Arch. de Perponcher, inv.nr. 275, 1691-1693. Raze, inv.nr. 3779, fol. 9r, 1772.

't Verlore stik.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder ten westen van Kwistenburg en ten noorden van Siberië. Ook deze naam wil zeggen, dat het om een afgelegen gebied gaat.

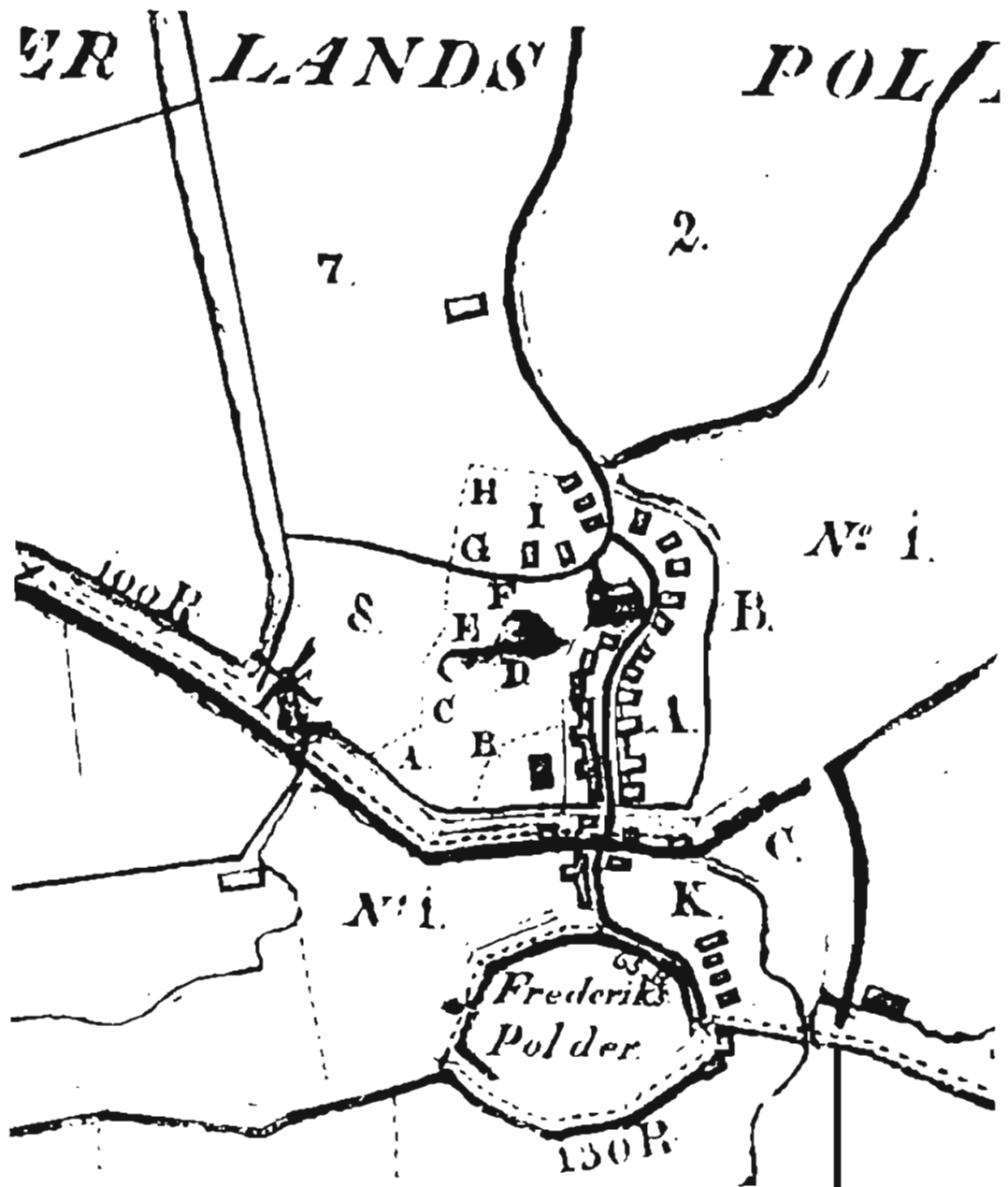
Bron: Schönfeld, Veldnamen, 127.

Vlaskot.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Rimmershoek ten oosten van het Oliekoekje.

Vogelvlucht.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Romboutshoek ten oosten van de Bouwenputseweg.

16. Detail van de kaart van Toutenhoofd uit 1803. Links de molen, in het midden de vliedberg (naast letter E.) Naast de vliedberg is de kerk getekend.

Weel.

Zijtak van de Schenge, gelegen in de Heerenpolder. Stond in verbinding met het Garmalengat in de Nieuw-Sabbingepolder. Rond 1700 besloeg de Weel een oppervlakte van ongeveer 80 gemeten. Men omschreef de Weel toen aldus: *een blick sigh door de leinghte van den geheelen polder streckende (...) meest slick ende bij halven tijden onder water, sout in sijn nateur.*

Bron: Arch. De Perponcher, inv.nr. 259.

Westeinde.

Gelegen in de Nieuw-Sabbingepolder. Is het westelijk deel van deze polder.

Wolphaartsdijkse gat.

Waterloop ten oosten van de Heerenpolder en de Oostnieuwlandpolder. Definitief verdwenen bij de inpoldering van de Wilhelminapolder.

De Zandkreek.

Stroom tussen Noord-Beveland en Wolphaartsdijk, in 1960 afgesloten met een dam. Toen in 1961 de Veersedam gereed was, was het Veerse Meer een feit.

Zandpit.

Gelegen in de Nieuw-Sabbingepolder, ten westen van het Garmalengat. De naam zal in verband staan met de demping van de Garmalenkreek.

Zeedijkse weitje.

Gelegen in de Oud-Sabbingepolder in Witte Piershoek en grenzend aan de Piertjesdijk, een voormalige zeedijk.

't Zoete pitje.

Gelegen in de Oostnieuwlandpolder ten noorden van de Kaaidijk en ten oosten van de hofstede *Oost-Nieuwland*. De naam heeft te maken met een put, die zoet water gaf.

Zulverhoekje.

Gelegen in de Oosterlandpolder ten oosten van Stuifakkers. De naam komt ook voor in de Oud-Sabbingepolder, ten westen van de Lange dijk en ten zuiden van de Schelpenhoek.

De Zuidvliet.

Oudere benaming voor → *De Zandkreek*.

Zuudhoekse weie.

Gelegen in de Zuidhoek van de Westerlandpolder.

Straatnamen.

Aardebolleweg.

Loopt van de Muidenweg tot de Noorddijk. De naam komt in de bronnen voor het eerst voor in 1883, maar is veel ouder. Hij is afgeleid van de *Haerdebollekin*-polder, die al bekend is in 1472. In de achttiende eeuw staat een gedeelte dijk bij Colenshoek bekend als *de dijk van Ardebol*, een verwijzing naar dit oude poldertje.

Bronnen: AWD, inv.nr. 1855. Fruin, inv.nr. 62. Archief De Perponcher, inv.nrs. 341,1737,1738.

Achterstraat.

De naam komt voor in 1687. Het gaat hier om de huidige Oostkerkestraat. → *Achterweg*.

Bron: Raze inv.nr. 3787, fol. 61r.

Achterweg.

De oudst aangetroffen vermelding is van 1883. De naam Achterweg is niet toevallig. Wanneer we oude en zelfs nog laat-negentiende eeuwse kaarten bekijken, dan komt duidelijk naar voren, dat de huidige Hoofdstraat de verbindingsstraat is tussen Lepelstraat en Papeweg. Eerst in deze eeuw ontstaat er bebouwing aan de Achterweg, zoals de straat dan genoemd wordt. Met de bouw van het gemeentehuis in 1930 wordt het bestuurscentrum verplaatst van de Hoofdstraat naar de Achterweg, later de Prinses Julianaweg en neemt het belang van de Hoofdstraat, die veel smaller is, als verkeersader sterk af. → *Achterstraat, Prinses Julianaweg en Oostkerkestraat*.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Armendijk.

Meerdere dijken droegen vroeger deze naam, die wil aangeven, dat ze eigendom waren van de *Groote Armen*, later het Burgerlijk Armbestuur. De oudst aangetroffen vermelding is van 1633. Het gaat daarbij om de Armendijk, genaamd *St. Quirijn*, die gelegen was tussen het Oudeland en de Westerlandpolder, de huidige Stelletjesdijk of de Kalversdijk. De naam *St. Quirijn* is vanzelfsprekend van voor de Reformatie. Misschien was de dijk toen in eigendom van de Quirinius-Cappellerie te Zierikzee, die op het voormalige eiland Wolphaartsdijk bezittingen had. De familie De Perponcher bezat in de zeventiende eeuw een perceel grond van 134 roeden op 't Westerland van *St. Quirijnsdijk*, gekocht in 1633. In 1691 is er ook sprake van een Armendijk ten oosten van het dorp Wolphaartsdijk. Quirinius was volgens de legende een hooggeplaatst Romeins tribuun, die paus Alexander I gevangen liet zetten, maar door deze werd bekeerd tot het Christendom, samen met zijn dochter Balbina. Men zette hem gevangen, sneed hem de tong uit, hieuw hem handen en voeten af, voor dat hij werd onthoofd. Paus Leo IX schonk zijn stoffelijke resten in 1050 aan de in Neuss (Duitsland) gevestigde kloosterorde, waar de zuster van de paus abdis was. In de late middeleeuwen werd hij meestal als geharnast ridder afgebeeld.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3773, fol. 7r en 122v. Archief De Perponcher, inv.nr. 261. Van Heeringen e s., Heiligen uit de modder, 74. Braun, Tracht und Attribute der Heiligen in der Deutschen Kunst, Stuttgart 1943, 617.

Avondstraat.

Deze naam komt voor het eerst voor in 1656. Hij wordt aangegeven als liggend ten oosten en ten noorden van de Fredericuspolder. Mogelijk is de naam een verbastering, in dialect, van Havenstraat. Ook de variant Avonddijk komt voor.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3774, fol. 3v. Idem 3785, fol. 6v.

Barendsweg.

Loopt van de Bouwenputseweg tot de Bijsterweg. De straatnaam komt voor in de wegenlegger van 1883 en werd in 1956 officieel vastgesteld. De naam zal te maken hebben met de mansnaam Barend. Het zou dan gaan om een weg, naar of langs het land van ene Barend.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

17. De Oostkerkestraat in 1986. Voordien droeg deze straat de namen Achterweg en Prinses Julianaweg.

Foto: A.E.J. de Jong.

Batterijweg.

Loopt van de Westerlandpolderweg in westelijke richting en kruist daarbij de Westerlandpolderweg en de Westkerkepolderweg. De naam werd bij raadsbesluit van 25 februari 1956 officieel vastgesteld. In de Westkerkepolder komt de veldnaam *De Batterij* voor, die ongetwijfeld van na 1747 stamt. In dat jaar, toen de Fransen Zeeuws-Vlaanderen bezetten, Bergen op Zoom belegerden en Zuid-Beveland frontgebied was, werden er ook op het eiland Wolphaartsdijk verdedigingsbatterijen ingericht. In de Franse tijd heeft zich een drietal verdedigingsbatterijen op het inmiddels voormalige eiland Wolphaartsdijk bevonden aan de oostkant, de noordkant en de westkant. Rond 4000 man Franse troepen lag op Wolphaartsdijk in garnizoen. In 1810 lagen er Engelse oorlogsschepen in de Zandkreek. De Franse batterij aan de noordkant van het eiland begon op deze schepen te vuren, waarop de Engelsen dat vuur beantwoordden, de schuur van de hofstede *Nooitgedacht* in brand schoten en de gebouwen van hofstede *Veldzicht* ernstig beschadigden. Een drietal Franse soldaten liet bij deze actie het leven. De gemeentekaart van Kuijper uit 1866 geeft op de westpunt van de Westkerkepolder een *voormalige batterij* aan.

Bronnen: AWD, inv.nr. 117. Van der Baan, Wolphaartsdijk, 78,114-116. Remijnse, Wolphaartsdijk, ongepag.

Bertiusstraat.

Loopt van de Papeweg tot de Friesestraat. De straatnaam werd bij raadsbesluit van 16 augustus 1973 vastgesteld. Petrus Bertius (of: Pieter de Bert) was de tweede predikant van het dorp na de Reformatie. Hij diende de Wolphaartsdijkse gemeente van 1591-1594. Daarvoor was deze Vlaming enige tijd predikant te Beveren, Duinkerke en Rotterdam. In Goes was hij met zijn zoon betrokken bij de heroprichting van de Latijnse school. In 1594 nam hij een beroep aan van de Nederduits Gereformeerde Gemeente van Heinkenszand. Hij overleed aldaar in 1599.

Bronnen: Van der Baan, Wolphaartsdijk, 234-236. AGG, 1970-1980, Notulen gemeenteraad 1973.

Blauwe wijk.

Loopt van de Deltaweg tot de Oude Veerdijk. Het gaat hier om een buurtschap, ontstaan in de in 1809 ingedijkte Wilheminaapolder, die de naam zou ontleenen aan de blauwe dakpannen op de huizen. De naam werd bij raadsbesluit van 25 januari 1956 officieel vastgesteld. De eveneens in de Wilhelminapolder gelegen *Rode Wijk* behoorde tot 1970 tot het grondgebied van de voormalige gemeente Kattendijke.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Bokkeweg.

Loopt van de Kalversdijk tot de Sabbingedijk. De naam werd bij raadsbesluit van 25 januari 1956 officieel vastgesteld, maar komt al voor in de wegenlegger van 1883. Hij verwijst naar de veldnaam → *De Bok*.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Boomdijk.

Loopt van de Weeldijk tot de Frederiksstraat. De naam komt voor in de wegenlegger van 1883. Officieel werd de straatnaam vastgesteld bij raadsbesluit van 25 januari 1956.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Bouwenputseweg.

Loopt van de Westerlandpolderweg tot de Oudelandseweg. Officieel werd deze naam vastgesteld bij raadsbesluit van 25 januari 1956, maar hij is al veel ouder. Aan het einde van de zestiende eeuw was het nodig om naast deze weg een berm te maken tot aan de Westweg toe. Misschien kan de naam verklaard worden met: de weg naar de put van ene Bouwen.

Bron: RAZeeland, arch. Lenshoek, inv.nr. RA 9, 1598

Broeder- en Zusterpolder.

Deze wijknaam werd vastgesteld bij raadsbesluit van 25 januari 1956. Een maand later verviel deze, omdat het handhaven van wijknamen, naast straatnamen, door de gemeenteraad minder juist werd geacht. De naam verwijst naar de in 1854 ingedijkte → *Broeder en Zusterpolder*.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Broeder- en Zusterpolderweg.

Loopt van de Schengeweg naar de Domeinplaatweg. Genoemd naar de Broeder- en Zusterpolder. De naam werd bij raadsbesluit van 28 februari 1956 officieel vastgesteld en verving de hiervoor genoemde wijknaam.

Bron: AWD, inv.nr. 117

Burgemeester Hackstraat.

Loopt van de Molendijk tot de Veerweg. Deze naam werd bij raadsbesluit van 1 september 1969 vastgesteld. De straat is genoemd naar A. Hack, die in 1968 en 1969 waarnemend burgemeester van Wolphaartsdijk was. Voorheen heette de straat Molenweg. In verband met de herindeling van gemeenten op Zuid-Beveland kwam die naam te vervallen.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Burgemeester C. Koertstraat.

Loopt van de Oostkerkestraat naar de Vliedbergstraat. Bij raadsbesluit van 8 mei 1957 kreeg deze straat zijn naam. Hij werd genoemd naar C. Koert, van 1897 tot 1928 burgemeester van Wolphaartsdijk.

Bron: AWD, inv.nr. 117

Burgemeester van Oeverenstraat.

Loopt van de Villa Novastraat tot de Lepelstraat. Bij raadsbesluit van 25 januari 1956 kreeg deze straat zijn naam. Hij is genoemd naar S.A.N. van Oeveren, burgemeester van Wolphaartsdijk van 1937-1943. In dat jaar werd hij door de bezetter uit zijn ambt gezet en vervangen door een N.S.B-burgemeester. In 1944, na de bevrijding van Wolphaartsdijk, werd hij opnieuw burgemeester en bleef dat tot 1956.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Bijsterweg.

Loopt van de Veerweg tot de Ring. De straatnaam wordt voor het eerst vermeld in 1883. → *Bijsterhoek*.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Calandweg.

Loopt van de Pietweg naar de grens met de gemeente Arnemuiden. De weg is genoemd naar Pieter Caland (1826-1902), de grondlegger van de Nieuwe Waterweg. Hij werd geboren te Zierikzee. Zijn zoon Marinus Caland was hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat in Zeeland. Wanneer de straatnaam is vastgesteld, is niet bekend.

Bron: Encyclopedie voor Zeeland, I, 265.

De Inlaag.

Loopt rond vanaf de kruising Wolphaartsdijkseveer/Veerweg in westelijke richting. Wanneer de straatnaam is vastgesteld, is niet bekend. Dat moet in ieder geval voor 1970 zijn geweest. Een inlaag werd meestal binnendijks van een stuk dijk, dat men vreesde te verliezen, aangelegd. In een poging om de zee voor te zijn, legde men dan een tweede verdediging aan. Het stuk terrein tussen de twee dijken noemde men *inlaag*. Doorgaans zijn dat thans unieke natuurgebieden. In Wolphaartsdijk is daarvan geen sprake. Men bouwde er bungalows.

De Perponcherpolder.

Bij besluit van 25 januari 1956 stelde de gemeenteraad deze wijknaam vast. Dit besluit trok hij een maand later in, omdat het niet logisch was wijknamen te handhaven, waar de gemeente officieel was overgestapt naar een indeling in straatnamen.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

De Perponcherpolderweg.

Loopt van de Domeinplaatweg naar de Nieuwedijk. De gemeenteraad besloot op 1 september 1969 tot vaststelling van deze naam, die de straatnamen Oostweg en Langeweg verving.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

De Stalberg.

Een naam uit de volksmond voor een deel van de Kaaidijk. Misschien bedoelt men hiermee een *stalberg*, van oudsher een kunstmatige hoogte in onbedijkt gebied, zonder permanente bewoning, dienend tot tijdelijke wijkplaats voor het vee bij vlooden.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag. Dekker, Zuid-Beveland, 90

Dijk van Kloet.

Een naam uit de volksmond voor een deel van de Batterijweg. Ontleent de naam aan de aldaar op een boerderij woonachtige familie Kloet.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Doeldijk.

De oudst aangetroffen vermelding is van 1684. → *Dooldijk*.

Bron: Raze inv.nr. 3773, fol. 62r.

18. Achterzijde van de Doolweg biedt een rustieke aanblik.
Foto: A.E.J. de Jong, 1991.

Dooldijk.

Loopt van de Oude Kade, doodlopend in de richting van de Boomdijk. De namen Dooldijk en Doeldijk werden in het verleden naast elkaar gebruikt. De oudste vermelding van de naam Dooldijk is van 1681. De naam kan *grensdijk* betekenen. In dit geval de grens tussen de Fredericuspolder en de Heerenpolder. Bij raadsbesluit van 25 januari 1956 werd hij officieel vastgesteld.

Bron: AHVWD, inv.nr. 370.

Dorpsplein.

Deze naam werd officieel vastgesteld bij raadsbesluit van 25 januari 1956, toen aan de Hoofdstraat enkele huizen werden afgebroken en een verbinding tot stand kwam met de Oostkerkestraat. Bij raadsbesluit van 1 september 1969 kreeg het plein, in verband met de herindeling, de naam → *Wolfersplein*.

Bronnen: AWD, inv.nrs. 117, 120. Remijnse, Wolphaartsdijk, blz 5.

Dorpsstraat.

Een oude naam voor de huidige Hoofdstraat. Hoe oud, weten we niet. De oudst aangetroffen vermelding is van 1880.

Bron: AWD, inv.nr. 106.

Dresselhuisstraat.

Loopt van Papeweg tot Vliedbergstraat. De gemeenteraad stelde deze naam op 29 september 1966 vast. De naam houdt de herinnering aan ds. J. ab Utrecht Dresselhuis levend. Hij was Hervormd predikant te Wolphaartsdijk van 1819 tot 1858, in welk jaar hij te Wolphaartsdijk overleed. Hij was ook een bekend historicus en publicist. Bovendien fungeerde hij jarenlang als schoolopziener. Bij de ingang van de tuin rondom de Hervormde Kerk, aan de Oostkerkestraat bevindt zich te zijner ere een monument.

Bron: AWD, inv.nr. 119.

Drijendijk.

Deze naam, die ongerwijfeld uitgesproken werd als *Driedijk*, komt voor in 1679, maar nadere details over de plaats in dat jaar ontbreken. Driedijk is de gewone benaming voor een dijk, die haaks op een andere wordt aangelegd. De naam kan dus meerdere malen voorkomen in een gemeente en dat is hier ook het geval. In 1758 is sprake van de driedijk in Rimmershoek in de Sabbingepolder. Volgens een topografische kaart van 1850 gaat het om een stukje dijk tussen Batterijweg en Westerlandpolderweg, dat haaks op de Westerlandpolderweg staat.

Bron: Raze, inv.nr. 3773, fol. 7r. Weeskamer Goes, vrl. nr. 2408.

Dwarsweg.

De naam komt voor in 1766, liggend in Sluishoek in de Westkerkepolder. Het gaat hier vrijwel zeker om een deel van de huidige Westkerkepolderweg.

Bron: Raze, inv.nr. 3778, fol. 68r.

Egbert Petruspolder.

De gemeenteraad stelde deze wijknaam officieel vast op 25 januari 1956. Maar een maand later besloten de vroede vaders deze te laten vervallen. Zij vonden het bij nader inzien onlogisch om voor een deel van de gemeente straatnamen in te voeren en voor een ander deel de wijkindeling te handhaven.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Egbert Petruspolderweg.

Loopt van de Westerlandpolderweg in westelijke richting (doodlopend). De gemeenteraad stelde deze naam vast op 28 februari 1956. Hij kwam in de plaats van de hiervoor vermelde naam.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Endeweegscheweg.

Liep van de grens met de gemeente 's Heer Arendskerke tot de dijk van de Broeder- en Zusterpolder. De naam komt voor in de wegenlegger van 1883. Vermoedelijk gaat het om de huidige Domeinplaatweg. De naam verwijst naar het bij 's Heer Arendskerke gelegen gehucht Eindewege.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Frederiksstraat.

Loopt van de Oude Kade naar de Lepelstraat. De gemeenteraad stelde de naam op 1 september 1969 vast. Hij verving in verband met de herindeling de naam Havenstraat. De naam is afgeleid van de aangrenzende Fredericuspolder, die volgens de bestaande literatuur in 1649 zou zijn bedijkt en die volgens Van der Baan de naam zou ontleenen aan de ambachtsheer Frederik van Watervliet. → *Frederikspolder*.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Friese straat.

Loopt van de Papeweg naar het Nazareth. De gemeenteraad stelde de naam op 25 januari 1956 officieel vast. Hij is een eerbetoon aan de Friese gemeenten Gaasterland en Smallingerland, die na de Ramp van 1953 Wolphaartsdijk adopteerden.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Gardenierhof.

Straat ten westen van de Burgemeester C. Koertstraat, die rondloopt van/tot de Vliedbergstraat. De oorspronkelijke vaststelling van de naam is van 17 mei 1973. Het definitieve tracé werd vastgesteld bij raadsbesluit van 22 november 1979. De straat is genoemd naar ds. Wijnand Gardenier, de eerste predikant van de Christelijke Afscheiden Gemeente te Wolphaartsdijk. Hij was hier dominee van 1842 tot 1853. In dat laatste jaar vertrok hij naar Noord-Amerika.

Bron: AGG, 1970-1980, notulen gemeenteraad 1973, 1979. Wesseling, Afscheiding, Zeeland, I, 212 e.v.

Groene Dijk.

Een naam uit de volksmond voor het deel van de huidige Kalversdijk, dat loopt van de Oudelandsedijk naar de Kasteelstraat.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Groene Kruisstraat.

Loopt van de Papeweg tot de Vliedbergstraat. De gemeenteraad stelde deze naam, verband houdend met het zestigjarig jubileum van het Wolphaartsdijkse Groene Kruis, op 29 september 1966 vast.

Bron: AWD, inv.nr. 119.

Groeneweg.

Een veel voorkomende naam in de Wolphaartsdijkse polders. In 1604 komt de naam voor in een overloper van de Oosterlandpolder nabij 's Heer Hendrikxdam. Deze weg heet thans nog steeds Groeneweg en loopt van de Aardebolleweg naar de Noorddijk. In 1805 komt de naam ook voor in de Zuiderlandpolder, lopend van de Stelletjesdijk tot de Bokkeweg, terwijl de wegenlegger van 1883 vermeldt, dat de naam voorkomt in de Westkerkepolder, lopend van de zuidelijke zeedijk tot de Oostweg. In diezelfde legger komt de naam ook nog voor in de Nieuw-Sabbingepolder, lopend van de Sabbingedijk tot de dijk die de Nieuw-Sabbingepolder scheidt van de Broeder- en Zusterpolder.

Bronnen: WOWD, inv.nr. 48. Raze, inv.nr. 3781, fol. 88r en AWD, inv.nr. 1855.

Havendijk.

Een andere naam voor de → *Havenstraat*.

Havenstraat.

De gemeenteraad stelde deze straatnaam op 25 januari 1956 officieel vast, maar hij is al veel ouder. Zo besliste de gemeenteraad in 1896 om een straatlantaarn te plaatsen bij de zuidelijke ingang van de toen nog bestaande buitenplaats *Villa Nova*, die aan de Havenstraat gelegen was. De naam heeft, net als de Oude Kade te maken, met de vroegere haven van Wolphaartsdijk voor de inpoldering van de Heerenpolder in 1649.

Bronnen: AWD, inv.nrs. 110 en 117.

Havenweg.

Deze naam kwam in 1969 te vervallen en werd gewijzigd in Watersportweg. Wanneer de naam *Havenweg* is vastgesteld, is niet bekend. → *Watersportweg*.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Heerenpolderweg.

Loopt van de Weeldijk tot de Oude Veerdijk. De straatnaam werd officieel vastgesteld op 25 januari 1956, maar bestaat al veel langer. Zo komt ze al voor in de wegenlegger van 1883 en ontleent de naam aan de Heerenpolder. De gemeenteraad besloot op 1 september 1969, verband houdend met de herindeling de naam Weelweg te laten vervallen en deze weg ook Heerenpolderweg te noemen. Hij is genoemd naar de in 1649 bedijkte Heerenpolder.

Bronnen: AWD, inv. nr. 117 en 1855.

Helweelsche Wege.

Deze naam komt voor in 1539 en heeft met de hoeknaam Helleweel in het noordwestelijk deel van de Oosterlandpolder te maken. Voor 1772 was deze weg de verbinding van Wolphaartsdijk naar het veer. Ze liep vanaf de Molen in noordelijke richting naar de Zandkreek en kwam daarop uit even beoosten de Inlaag. In 1772 werd de Veerweg aangelegd en verviel de Hel(le)weegseweg als verkeersweg naar het veer. → *Helleweel*.

Bron: Fruin, inv.nr. 390. Van der Baan, Wolphaartsdijk 16,17.

19. De Hoofdstraat rond de eeuwwisseling.
Foto: GA-Goes.

Henri Dunanstraat.

Loopt van de Burg. C. Koertstraat tot de Papeweg. De gemeenteraad stelde deze straatnaam vast bij raadsbesluit van 29 september 1966, hiermede de stichter van het Rode Kruis erend. Deze organisatie vierde in 1967 het honderdjarig bestaan.

Bron: AWD, inv.nr. 119.

Herendijk.

Een naam uit de volksmond voor de dijk tussen de Krikkeweg en de Weeldijk.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Hoofdstraat.

Loopt van het kruispunt Noorddijk/Lepelstraat/Molendijk in noordelijke richting, rondom de Nederlandse Hervormde Kerk naar de kruising met de Oostkerkestraat en de Papeweg. De gemeenteraad besloot op 1 september 1969 in verband met de herindeling de naam Kerkstraat te wijzigen in Hoofdstraat.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Industrieweg.

De gemeenteraad stelde bij besluit van 29 november 1963 deze naam vast. In verband met de herindeling werd deze naam op 1 september 1969 vervangen door → *Sportweg*.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Jansendam.

In de achttiende eeuw bezat de familie De Perponcher een gedeelte dijk genaamd *De Dijk van Jansendam*. De herkomst hiervan is niet bekend. Ook de toevoeging *met 't Schorreke* komt voor.

Bronnen: Archief De Perponcher, inv.nr. 261, 1704. Idem inv.nr. 341, 1737, 1738.

Kaaidijk.

Loopt van de Stadseweg tot de Langeweg. De oudst aangetroffen vermelding van deze naam is van 1685. De straatnaam werd officieel vastgesteld op 25 januari 1956.

Bron: Raze, inv.nr. 3774, fol. 19r.

Kallewaards Dijk.

Een naam uit de volksmond voor een deel van de huidige Kalversdijk, dat loopt van de Kasteelstraat naar de Piertjesdijk. We nemen aan dat de naam in verband kan worden gebracht met de familienaam Kallewaard, die de dijk of gronden daarlangs in bezit zal hebben gehad.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Kalversdijk.

Loopt van de Oudelandsedijk tot de Stelletjesdijk. Het is aannemelijk, dat de volksmond de naam aan deze dijk tussen de Oud-Sabbingepolder en Zuiderlandpolder heeft gegeven. Voor zover viel na te gaan is deze nooit officieel vastgesteld.

Kasteelstraat.

Loopt van de Oudelandseweg tot de Kalversdijk. In verband met de herindeling besloot de gemeenteraad de naam Zandweg te wijzigen in Kasteelstraat. De naam houdt verband met het aan deze straat gelegen → *Hoge Huis*, eens het kasteel van het geslacht Sabbinge.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Keidijk.

In de wegenlegger van 1883 wordt het tracé van de dijk als volgt omschreven: van de Provinciale Grintweg (de huidige Stadseweg) noord op tot de Noorddijk.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Kerkring.

Het gedeelte van de huidige Hoofdstraat dat rondom de kerk met het kerkhof was gelegen. De oudst aangetroffen vermelding is van 1686.

Bron: Raze, inv.nr. 3774, fol. 23v.

Kerkstraat.

De gemeenteraad stelde deze straatnaam vast bij raadsbesluit van 25 januari 1956, maar ze zal ongetwijfeld in de volksmond ouder zijn geweest. In 1969 verviel deze naam. → *Dorpsstraat en Hoofdstraat*.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Koeweg.

Een naam uit de volksmond voor een deel van de Westkerkepolderweg dat loopt van de kruising met de Batterijweg naar de Egbert Petruspolderweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Korte Dijkje.

Loopt van de Prins Bernhardstraat tot de Lange Dijk. De oudst aangetroffen vermelding komt voor in de wegenlegger van 1883.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Kostersdijk.

In 1677 komt deze benaming voor als de begrenzing van een stuk grond in 's Heer Hendrikxdam, een hoek in de Oosterlandpolder.

Bron: Raze, inv.nr. 3786, fol. 3v.

Kostersweg.

Loopt van de Noorddijk tot de Aardebolleweg. Deze straatnaam werd op 25 januari 1956 officieel vastgesteld, maar kwam al voor in 1758. Zowel de naam Kostersdijk als Kostersweg kunnen te maken hebben met land dat in eigendom was van een familie Koster of land dat in eigendom was van de koster van de kerk.

Bronnen: AWD, inv.nr. 117 en 1855.

Kranckentrooster Pad.

Waar dit in 1704 vermelde pad heeft gelegen, is niet duidelijk. In de zeventiende en achttiende eeuw kende men binnen de Nederduits Gereformeerde Kerk, zoals de Hervormde Kerk toen heette, het ambt van *krankentrooster* of, zoals men dat ook noemde: ziekentrooster. Doorgaans vervulde een dergelijk functionaris ook de functie van catechiseermeester. Wie in die tijd deze ambten bekleedde, weten we helaas niet. Daar maken de bronnen geen melding van.

Bron: Raze, inv.nr. 3787, fol. 143r.

Kreekweg.

Loopt in de Wilhelminapolder van de Oude Veerweg via de Blauwe Wijk naar de Schengeweg in deze polder. Wanneer deze naam, die nimmer officieel is vastgesteld, is ontstaan is niet bekend.

Krikkeweg.

Loopt van De Perponcherpolderweg tot de Stadseweg. In verband met de herindeling besloot de gemeenteraad op 1 september 1969 om de naam Krukweg te wijzigen in Krikkeweg.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Krukweg.

Deze naam komt voor in de wegenlegger van 1883. Officieel werd ze vastgesteld op 25 januari 1956.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Kruisweg.

Een naam uit de volksmond voor de Heerenpolderweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Kulkse dijk.

Een naam uit de volksmond voor een gedeelte dijk van de Westerlandpolder ten zuidoosten van de Westerlandpolderweg. In de zeventiende, achttiende en het begin van de negentiende eeuw bevond zich hier een haventje en een veerhuis, *de Kulk* genaamd.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Kulkweg.

Een naam uit de volksmond voor een deel van de Westerlandpolderweg vanaf de Schengeweg tot de kruising.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Kwistenburg.

Loopt van de Noorddijk tot de Langeweg. De straatnaam werd officieel vastgesteld op 25 januari 1956, maar is veel ouder. Hij dankt de naam aan een boerenhoeve in de Oosthoek, die in 1800 wordt vermeld als → *Quistenburg*.

Bron: Raze inv.nr. 3781, fol. 50v.

Lageweg.

In de wegenlegger van 1883 omschreven als: van de Aardebolleweg zuid op naar de Zandweg. Thans kan de loop omschreven worden als: van de Aardeholleweg tot het kruispunt Friesestraat/Nazareth. De naam houdt verband met de lage ligging van het terrein.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Lange Dijkje

Loopt van de Piertjesdijk tot de Korte Dijk. Ook hier gaat het om een reeds lang bestaande naam, die voor zover kon worden nagegaan, nimmer officieel is vastgesteld.

Langendam.

In 1598 is er sprake van *den Langendam op de haven streckende naer het bolbaken toe*. Wij achten het niet onmogelijk, dat hiermede de huidige Lepelstraat bedoeld wordt.

Bron: RAZeland. arch. Lcnshoek, inv.nr. RA 10, 1598

Langeweg.

Deze naam kwam zowel in de Schengepolder, de Perponcherpolder als in de Westkerkepolder voor. De oudst aangetroffen vermelding is van 1766 voor de weg in de laatsgenoemde polder, met name in de Sluishoek. Thans bestaat deze naam niet meer. Bij raadsbesluit van 1 september 1969 kwam de naam van de in de Perponcherpolder gelegen weg te vervallen en werd vernoemd tot De Perponcherpolderweg. De huidige Langeweg ligt in de Wilhelminapolder en loopt van de kruising Kaaidijk/Kwistenburg - de oostelijke grens van de voormalige gemeente Wolphaartsdijk - tot het kanaal naar het Goese Sas.

Bronnen: Raze, inv.nr 3778, fol. 685. AWD, inv.nrs. 120 en 1855.

Lepelstraat.

Loopt van de Frederiksstraat/Boomdijk tot de kruising met de Molendijk, de Noorddijk en de Hoofdstraat. De oudste vermelding van deze naam is van 1781. Naar de verklaring ervan kan men slechts gissen. Die zou verband kunnen houden met het *recht van de lepel*, een soort belasting op granen. In vroeger tijden schepte men met een lepel graan uit elke zak ten behoeve van voornamelijk liefdadige instellingen. In Goes had bijvoorbeeld het weeshuis het recht van de lepel. De Lepelstraat zou dan in Wolphaartsdijk de plaats geweest kunnen zijn, waar dat recht werd geheven.

Bron: Raze, inv.nr. 3779, fol. 84v.

Leuterveg.

Loopt van de Aardeholleweg tot het Wolphaartsdijkseveer. De naam is wellicht afkomstig van het middelnederlandse *leuteren* of *loteren*, dat heen en weer gaan of waggelen betekent. Het tracé van dit voormalig kreekbeddinkje kent een kronkelig verloop. De oudst aangetroffen vermelding is van 1712, maar de naam zal ongetwijfeld veel ouder zijn. Wordt ook 't Leutertje genoemd.

Bron: Raze, inv.nr. 3788, fol. 52r.

Meerkoetweg.

Loopt van de Nieuwe Kraayertsedijk in een vierkant weer naar deze dijk. De gemeenteraad stelde deze naam officieel vast op 25 januari 1956.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Meuldijk.

Een oude naam voor de Molendijk. De oudst aangetroffen vermelding is van 1680. Komt ook voor als Mooldijk.

Bron: Raze, inv.nr. 3773, fol. 22r.

Minnaarhof.

Het definitieve tracé van deze straat werd op 22 november 1979 door de gemeenteraad vastgesteld, nl. een straat tussen de Henri Dunantstraat en de Burgemeester C. Koertstraat. Hij is genoemd naar Jonas Minnaar, de eerst bekende schoolmeester van Wolphaartsdijk, begin zeventiende eeuw.

Bronnen: AGG, 1970-1980, raadsnotulen 1973, 1979.

20. Hei Nazareth rond de eeuwwisseling.
Foto: GA-Goes.

21. De Lepelstraat, ca. 1910.
Foto: GA-Goes.

Molendijk.

Loopt van de Hoofdstraat tot de Oudelandsedijk. De straatnaam werd officieel vastgesteld bij raadsbesluit van 25 januari 1956.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Molenweg.

Deze straatnaam werd op 25 januari 1956 officieel vastgesteld, maar is veel ouder. De gemeenteraad wijzigde in 1969 de naam in Burgemeester Hackstraat.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Muidenweg.

In 1968 omschreef men het tracé van deze weg als: de weg van de dijk van de Suzannapolder tot de aansluiting op de Aardebolleweg. Thans staat het omschreven als: van de Veerweg naar de grens met de gemeente Arnhemuiden. In 1973 stelden burgemeester en wethouders aan de gemeenteraad voor om de naam Muidenweg te wijzigen in Schelphoekweg, gelet het feit, dat de gemeente Arnhemuiden ook een Muidenweg kende, wat postale problemen zou kunnen opleveren. In de vergadering van 17 mei van dat jaar besloot de gemeenteraad echter de naam Muidenweg te handhaven. De naam is een verwijzing naar een reeds lang verdwenen kasteel, dat vroeger in de ambachtsheerlijkheid Westkerke heeft gestaan. Men vermoedt dat het kasteel, dat zich bevond op de plaats waar de Schenge en de Zuidvliet samenvloeden in de dertiende eeuw is gebouwd. In 1377 overstroemde het Westkerker ambacht. Ook het kasteel Muiden ging daarbij ten onder. In 1701 vond men op de slikken voor de Westkerkepolder restanten van zwaar muurwerk. Hoogstwaarschijnlijk waren dat de resten van het kasteel. Toen in 1856 de Egbert Petruspolder werd ingedijkt, kwam de plaats waar deze resten werden gevonden binnendijks te liggen.

Bronnen: AWD, inv.nr. 119. AGG. 1970-1980, raadsnotulen 1973. Van den Broecke, Middeleeuwse kastelen, 214-216.

Nazareth.

Loopt van Hoofdstraat naar Aardebolleweg. De straatnaam werd officieel vastgesteld bij raadsbesluit van 25 januari 1956, maar is al veel ouder. In 1767 werd een *boomgaardken* met deze naam, liggende ten noorden van de kerk, verkocht. De naam is afgeleid van de in de Bijbel voorkomende uitspraak van Nathanaël (Joh. 1:47): *kan uit Nazareth iets goeds komen?* Het zal naar mag worden aangenomen om een boomgaard zijn gegaan, waarvan de opbrengst te wensen overliet.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3778, fol. 80r. AWD, inv.nr. 117. Rentenaar, Vernoemingsnamen, 206.

Nieuwe Kaeij.

Vermoedelijk werd hiermee dat deel van de Kaaidijk bedoeld, dat in de huurt van de schorren van Hongersdijk en Goenje was gelegen. De naam komt voor in 1748.

Bron: Raze, inv.nr. 3772, minuten van akten, 1748.

Nieuwe Polderdijk.

Een naam uit de volksmond voor een deel van de Overhofweg. Maakt deel uit van de dijk van de Westerlandpolder.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Nieuwedijk.

Van Planketent tot de Stadseweg. Gegevens over deze naamgeving zijn niet voorhanden.

Nieuweweg.

In 1876 wordt een stuk zeedijk aan de noordzijde van de Oosterlandpolder aan deze weg verkocht. Om welke weg het gaat is niet geheel duidelijk. Ook in 1728 wordt een Nieuweweg genoemd. In de Oud-Sabbingepolder grenst dan een perceel grond, in eigendom van de heer Van der Nisse aan deze weg.

Bronnen: Archief De Perponcher, inv.nr. 344. RAZeeland, archief Lenshoek, inv.nr. RA 23.1876.

Noorddijk.

Loopt van de kruising met de Molendijk, Lepelstraat en Hoofdstraat in oostelijke richting naar Kwistenburg. De oudst aangetroffen vermelding is van 1755. Bij raadsbesluit van 25 januari 1956 werd de naam officieel vastgesteld.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3777, fol. 223r. AWD, inv.nr. 117.

Noordweg.

Deze benaming komt voor 1701 als liggend in de Moolblok. Het gaat daarbij misschien om de Papeweg. In de wegenlegger van 1883 komt de weg als volgt omschreven voor: gelegen in de Westkerkepolder tussen de dijk met de Schengepolder en de dijk met de Egbert Petruspolder. In dezelfde bron treffen we de straatnaam ook aan in de Westerlandpolder van de zeedijk tot de Oostweg en van de Oostweg tot de zuidelijke dijk van deze polder.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3775, fol. 16r. AWD, inv.nr. 1855

Oostkerkestraat.

Loopt van de Molendijk tot de Papeweg. De gemeenteraad besloot op 1 september 1969 tot vaststelling van deze naam, die in de plaats kwam van Prinses Julianaweg en verwijst naar het voormalige ambacht Oostkerke en naar de nog steeds in de volksmond levende naam voor het dorp → *Wolphaartsdijk*.

Bron: AWD, inv.nrs. 118 en 120

Oostweg.

De wegenlegger van 1883 omschreef deze weg lopend in de De Perponcherpolder van de dijk met de Wilhelminapolder tot de Langeweg. Bij besluit van 1 september 1969 wijzigde de gemeenteraad de naam in De Perponcherpolderweg. Maar ook in de Westerlandpolder was in 1883 een Oostweg. Deze liep van de dijk tussen de Westkerke en Westerlandpolder tot de Noordweg in die polder en van de Noordweg tot de Piertjesdijk.

Bronnen: AWD, inv.nrs. 120 en 1855.

Oude Dijk.

Een naam uit de volksmond voor een gedeelte dijk van de Westkerkepolder in het verlengde van de Egbert Petruspolderweg.

Bron: Remijnse. Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Oude Kade.

Loopt van Kaaidijk tot Frederiksstraat. De oudst aangetroffen vermelding dateert van 1663. De naam heeft te maken met een haven, die men via de Gamalengkreek kon in- en uitvaren. Toen in 1649 de Heerenpolder werd ingedijkt, kwam deze haven te vervallen. Nog in de negentiende eeuw werd de Oude Kade gezien als een buurtschap van zeventien huizen, waar rond honderd personen woonden.

Bron: Raze, inv.nr. 3785, fol. 40r. Van der Baan, Wolphaartsdijk, 25.

Oude Veerdijk.

Loopt van de Kaaidijk in zuidwestelijke richting naar de Nieuwedijk. Het betreft een voormalige waterkerende dijk van de Heerenpolder. In de achttiende eeuw bevond zich hier een veer naar Goes. Ongeveer ter hoogte van de Kaaidijk stond een veerhuis. De straatnaam werd bij raadsbesluit van 25 januari 1956 officieel vastgesteld, maar is veel ouder.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Oudlandsedijk.

Loopt van de Burgemeester Hackstraat tot de Prins Bernhardstraat. De naam komt al voor in de wegenlegger van 1883 en verwijst naar de in de volksmond levende naam voor Oud-Sabbinge, → *'t Ouweland*.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Oudlandseweg

Loopt van de Ring tot de Westerlandpolderweg. De oudst aangetroffen vermelding van de naam is van 1751.

Bron: Raze, inv.nr. 3777, fol. 88r.

Oudlandse steenpad.

De oudst aangetroffen vermelding van dit pad is van 1704. In 1751 wordt het vermeld: liggende ten oosten van Sabbinge en in 1781 ten noorden van Rimmershoek. Misschien is het een andere benaming voor 't Slop, de huidige Prins Bernhardstraat.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3775, fol. 24v. Idem inv.nr. 3777, fol. 222r en inv.nr. 3779, fol. 83r.

Oudeweg.

De wegenlegger van 1883 omschrijft het tracé: van de zeedijk van de Oosterlandpolder tot de Bijsterweg. Het gaat derhalve om een deel van de huidige Bijsterweg.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Overhofweg.

Loopt van de Domeinplaatweg naar de Westkerkepolderweg. De gemeenteraad stelde de naam op 25 januari 1956 vast. De weg is genoemd naar de → boerderij *Overhof*.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Pannedijkje.

Een naam uit de volksmond voor een deel van de huidige Broeder- en Zusterpolderweg, tussen de Weeldijk en de Domeinplaatweg. Wellicht verwijst de naam naar het oude gebruik om in de beschoeiing van een dijk rechtop staande dakpannen te gebruiken.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag

Papeweg.

Loopt van de kruising met de Oostkerkestraat en de Hoofdstraat naar de Veerweg. De oudst aangetroffen vermelding van 1707. De naam verwijst naar de → *Paaphoek*, een stuk land dat in Voorreformatorische tijden ongetwijfeld in bezit is geweest van de pastoor van Wolphaartsdijk. Oudere verklaringen van deze naam, die aangeven dat het om papperig en drassig land zou gaan, delen wij niet.

Bron: Raze, inv.nr. 3788, fol. 9r.

Piertjesdijk.

Loopt van Muidenweg tot de Oudelandseweg. De naam komt in de wegenlegger van 1883 al voor. Ongetwijfeld is de naam afgeleid van de aan deze dijk grenzende → *Witte Piershoek*.

Bron: AWD, inv.nr. 1855

Pietweg.

Loopt van de Meerkoetweg naar de Muidenweg. De straatnaam werd bij raadsbesluit van 31 januari 1968 vastgesteld. De naam → *De Piet* houdt waarschijnlijk verband met het kapittel van St. Pieter te Utrecht, dat in het voormalige ambacht Westkerke veel tienden bezat. Vermoedelijk is De Piet een andere naam voor Muiden, de plaats waar de Schenge en de Zuidvliet samenvloeden. In 1479 is in de rekening van rentmeester Anthonis Jans van Wissenkerke sprake van *Muyden ende es den Piette die licht in de zee. Hiermee bedoelt men te zeggen, dat het de resten van het kasteel sinds de overstroming van 1377 in het water staan.*

Bronnen: AWD, inv.nr. 120. Fruin, inv.nr. 73, fol. 33v.

Poepediek.

Een naam uit de volksmond voor het deel van de Schengeweg dat loopt langs het oostelijk deel van de Westerschenge.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Polderse dijk.

Een naam uit de volksmond voor een deel van Kwistenburg, namelijk het gedeelte vanaf de Langeweg tot aan de voormalige zeedijk van de Oostnieuwlandpolder.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag

Prins Bernhardstraat.

Loopt van de kruising Oudelandsedijk/Korte Dijk naar de Ring. De raad besloot op 9 december 1936 ter gelegenheid van de verloving van Prinses Juliana met Prins Bernhard aan → *'t Slop* een nieuwe naam te geven.

Bron: AWD, inv.nr. 115.

Prinses Julianaweg.

Bij het besluit om 't Slop te vernoemen, nam de gemeenteraad ook het besluit om de Achterweg naar Prinses Juliana te noemen. In 1969 werd deze naam in verband met de herindeling op Zuid-Beveland gewijzigd in Oostkerkestraat.

Bron: AWD, inv.nr. 115.

Provinciale Grintweg.

Een negentiende eeuwse benaming voor onder meer de Stadseweg. De naam komt onder meer voor in de wegenlegger van 1883. Ook de huidige Veerweg komt onder deze benaming voor.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Puijweegtje.

In 1735 werd een stuk dijk verkocht tussen het Zuiderland en de Sabbingepolder tot aan het Puijweegtje. Misschien ging dat om de huidige Bokkeweg. In 1818 vond de verkoop plaats van een stuk dijk van het Puijweegje tot de Sabbingse Polderweg. De Puije was een onderdeel van de Schenge, de waterloop ten zuiden van het eiland Wolphaartsdijk.

Bron: Raze, inv.nr. 3777, fol. 41r. RAZeeland, arch. Lenshoek, inv.nr. RA 17a.1818.

Puijweg.

In 1806 wordt deze weg omschreven als liggende in de onmiddellijke omgeving van de Westerlandsepolder en de Sabbingepolder.

Bron: Raze, inv.nr. 3788, fol. 101r

Ring.

Loopt om het terrein te Oud-Sabbinge, waarop vroeger de kerk heeft gestaan. De Bijsterweg, de Oudelandseweg en de Prins Bernhardstraat komen er op uit. De oudst aangetroffen vermelding dateert van 1679.

Bron: Raze, inv.nr. 3787, fol. 10r.

22. De Oude Kade, ca. 1910
Foto: GA-Goes.

23. De Papeweg, ca. 1930.
Foto: GA-Goes.

't Rijdt.

In 1699 komt deze benaming voor als oprit of als overpad over een dijk. In 1731 wordt hiermede 't Slop bedoeld. Kennelijk gaat het in ieder geval om een oprit, een weg(gedeelte) waarop het recht van overpad van toepassing is.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3787, fol. 109v. Idem inv nr 3776, fol. 113r

Rijsenhoofd.

In de achttiende eeuw bezit de familie De Perponcher een gedeelte dijk genaamd *de Dijk bij het Rijsenhoofd*, hetgeen verwijst naar het rijswerk (gevlochten stro en wilgetakken) aan deze niet nader aangeduide dijk.

Bron: Archief De Perponcher, inv.nr. 341, 1737,1738.

Sabbingedijk.

Loopt van de Weeldijk naar de Bokkeweg. De gemeenteraad stelde deze naam op 25 januari 1956 officieel vast. Maar in de wegenlegger van 1883 komt de naam ook al voor, lopend van de Stelletjesdijk tot de Weeldijk.

Bronnen: AWD, inv.nr. 117 en 1855.

Sabbingse Polderweg.

In 1818 vond de verkoop plaats van een stuk dijk van het Puijweegje tot deze weg, die wij localiseerden in de Oud-Sabbingepolder.

Bron: RAZeeland, Arch. Lenshoek, inv.nr. RA 17a.1818

Schelphoek.

De naam voor het recreatiegebied aan het Veerse Meer ten noorden van de kern Oud-Sabbinge, grenzend aan de Muidenweg. De gemeenteraad stelde deze naam op 18 oktober 1979 vast. De straatnaam Schelphoek heeft ook bestaan en omvatte de huidige Piertjesdijk, vanaf de Muidenweg tot de Bouwensputseweg.

Bron: AGG, 1970-1980, notulen gemeenteraad 1979.

Schengedijk.

Een naam uit de volksmond voor een deel van de Overhofweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Schengeweg.

Loopt van Sluis de Piet in oostelijke richting, ten noorden van de Westerschenge, naar de Westerlandpolderweg, vandaar in zuidoostelijke richting, langs de Westerschenge, via een kruising met de Broeder en Zusterpolderweg tot de Domeinplaatweg. De naam van deze weg, die zover wij konden nagaan nooit officieel is vastgesteld, zal ontstaan zijn na 1874 toen de Schengepolder werd bedijkt. Ook in de Wilhelminapolder komt de naam voor.

't Slop.

Een benaming uit de volksmond voor de huidige Prins Bernhardstraat in Oud-Sabbinge. In 1691 is deze naam al bekend. Het woord staat voor steeg of armoedig straatje.

Bron: Raze, inv.nr. 3773, fol. 121v.

Sluis de Piet.

Loopt van de Meerkoetweg tot de Schengeweg. De Schengepolder dijkte men in 1874 in. De oude zeearm de Schenge, die toen afgedamd werd, kreeg een functie als boezem voor overtollig regenwater en sluis De Piet werd gebouwd om dat water bij eb naar zee te pompen. In 1917 bouwde men een gemaal ter plaatse. Bij raadsbesluit van 25 januari 1956 kreeg de hierbij gelegen weg officieel zijn naam.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Slusdijc.

Benaming uit 1331-1333 voor een gedeelte dijk bij het middeleeuwse dorp Westkerke. Ongetwijfeld bevond zich hier een uitwateringssluis.

Bron: Hamaker, Rekeningen, IV, blz. 264.

Smalleweg.

In de wegenlegger van 1883 komt deze weg voor lopend van de Provinciale Grintweg in de Heerenpolder tot de dijk tussen deze polder en de Perponcherpolder. Het gaat hier dus om de huidige Krikkeweg.

Bron: AWD, inv.nr. 1855.

Sportweg.

Loopt van de Oudelandsedijk tot de Zuiderlandweg. Aan de westelijke kant van de straat bevinden de sportvelden van Wolphaartsdijk, aan de oostelijke het industrieterrein. Tot 1 september 1969 heette de straat Industrieweg. In verband met de herindeling wijzigde de gemeenteraad de naam in Sportweg.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Stadseweg.

Loopt van de Nieuwedijk tot de Oude Kade/Kaaidijk. De straatnaam werd bij raadsbesluit van 25 januari 1956 officieel vastgesteld. Waar die vandaan komt, is niet bekend, maar hij zal te maken hebben met de verbinding naar de stad Goes. In de vorige eeuw en het begin van deze heette de weg in officiële stukken → *Provinciale Grinweg*, die in de periode 1849-1856 werd aangelegd.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Steldijk.

Deze naam komt voor in 1739. Het gaat dan om een dijk in de Oostnieuwlandpolder. Voor de verklaring van "stel" → *De Stalberg*.

Bron: Raze, inv.nr. 3777, fol. 88r.

Stelletjesdijk.

Loopt van de Kalversdijk in noordelijke richting tot aan de Piertjesdijk. Deze naam stelde de gemeenteraad vast op 18 maart 1982. In de negentiende eeuw kwam de naam echter ook al voor, lopend van de Oudelandsedijk naar de Sabbingedijk.

Bron: AGG, 1980-1990, notulen gemeenteraad 1982. AWD, inv nr. 1855.

Van der Baanstraat.

Loopt van de Oostkerkestraat naar de Papeweg. Bij raadsbesluit van 8 mei 1957 werd deze naam vastgesteld. De straat ontleent de naam aan Joost van der Baan, geboren te Zierikzee op 24 augustus 1808 en overleden te Wolphaartsdijk op 27 januari 1896. Hij was onderwijzer van beroep, maar oefende daarnaast tal van burgerlijke en kerkelijke functies uit. Zo was hij ondermeer secretaris/penningmeester van het Burgerlijk Armbestuur. Hij is vooral bekend om zijn geschiedkundige publikaties, waaronder zijn bekende, in 1866 uitgegeven geschiedenis van Wolphaartsdijk.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Van Walenburghof.

Loopt evenwijdig aan de Dresselhuisstraat, vanaf de Vliedbergstraat richting Papeweg. De straat is genoemd naar Cornelis Jacobse van Walenburg, schout en dijkgraaf te Wolphaartsdijk in 1641. De straatnaam werd op 17 mei 1973 vastgesteld.

Bron: AGG, 1970-1980, notulen gemeenteraad 1973.

Veerweg.

Loopt van de kruising met de Papeweg en de Burgemeester Hackstraat in noordelijke richting naar het Wolphaartsdijkse veer. De naam werd op 25 januari 1956 officieel vastgesteld, maar is veel ouder. In 1772 besloot het dorpsbestuur met instemming van de Staten van Zeeland tot aanleg van deze weg. Het tracé heeft sindsdien nimmer enige verandering ondergaan.

Bronnen: Van der Baan, Wolphaartsdijk, blz. 87. AWD, inv.nr. 110 en 117.

Villa Novastraat.

Loopt van de Burgemeester van Oeverenstraat tot de kruising Frederiksstraat/Oude Kade. De straatnaam werd op 4 mei 1951 door de gemeenteraad vastgesteld. Het terrein waarop men de aan deze straat gelegen huizen bouwde, stond bekend als het Villaterrein, genoemd naar het door de familie Lenshoek in 1866 gebouwde buiten met de naam *Villa Nova*, dat in 1911 werd afgebroken, omdat de familie Lenshoek geen enkele binding meer met Wolphaartsdijk had.

Bron: AWD, inv.nr. 116.

Vliedbergstraat.

Loopt van de Van der Baanstraat tot de Papeweg. De gemeenteraad besloot in mei 1964 tot de vaststelling van deze naam, die verwijst naar een vliedberg, die ongeveer in de hoek Oostkerkestraat/Papeweg heeft gelegen. Op de topografische kaart van A. Toutenhooft uit 1803 is de berg nog getekend. In 1844 groef men deze berg voor de helft af. In een later stadium volgde de rest.

Bron: AWD, inv.nr. 118. Van der Baan, Wolphaartsdijk, 126-130. ARA, Coll. Lenshoek, inv.nr. VTHR 4257.

24. De Van der Baanstraat, rond 1970.
Foto: GA-Goes.

25. De Veerweg rond 1910.
Foto: GA-Goes

Voorstraat.

Deze naam komt voor in 1792 in het dorp Wolphaartsdijk. Waarschijnlijk is hiermee de huidige Hoofdstraat bedoeld.

Bron: Raze, inv.nr. 3780, fol. 29v.

Vuijstraat.

In 1688 en 1705 wordt deze straatnaam genoemd, maar waar deze zich laat traceren, is voorhands een raadsel. Wat we ons bij deze straat moeten voorstellen is eveneens onduidelijk. Misschien dat hier het dorpsvuil werd verzameld. De naam komt op Zuid-Beveland overigens vaker voor. Goes kent thans nog steeds een Vuilstraat.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3775, fol. 20r. Idem, inv.nr. 3787, fol. 153r.

Wallenburgh.

In 1680 bevindt zich ten oosten van een perceel boomgaard in de Meulblok een pad met de naam Wallenburgh. Dat zal ongetwijfeld op grond hebben gelegen, die eigendom was van de familie van Wal(l)enburg.

Bron: Raze, inv.nr. 3787, fol. 22r.

Watersportweg.

Loopt van het Wolphaartsdijkseveer in oostelijke richting doodlopend. Deze naam komt op 1 september 1969 in plaats van de Havenweg. Dat houdt verband met de herindeling op Zuid-Beveland.

Bron: AWD, inv.nr. 120.

Weeldijk.

Loopt van de Sabbingedijk in zuidelijke richting naar de Broeder- en Zusterpolderweg/Domeinplaatweg. De naam is in 1745 al bekend, liggend in de Noordwaartshoek in de Heerenpolder. In de onmiddellijke omgeving van deze dijk bevindt zich een weel, een overblijfsel van de vroegere Schenge en ontstaan na het indijken van de Heerenpolder.

Bron: Raze, inv.nr. 3789, fol. 151v.

Weelweg.

Op 25 januari 1956 besloot de gemeenteraad officieel tot vaststelling van deze naam. De weg loopt dan van de Weeldijk tot de Stadseweg. Op 1 september 1969 wijzigde de raad deze naam in Heerenpolderweg, zulks in verband met de herindeling op Zuid-Beveland.

Bronnen: AWD, inv.nrs. 117 en 120.

Weg van Blok.

Een benaming uit de volksmond voor het deel van de Heerenpolderweg, dat van de Stadseweg tot de Oude Veerdijk loopt.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Welleweg.

Van de Aardebolleweg/Lageweg in noordoostelijke richting tot de dijk van de Zuidvlietpolder. De naam komt al voor in 1598, toen men het besluit nam om over een lengte van 50 roeden rijswerk langs de weg aan te brengen. Mogelijk liep de weg gevaar om weg te zakken in drassig terrein. Alhoewel het niet onmogelijk is, dat zich in de nabijheid van deze weg een weel heeft gelegen, menen wij toch dat de naam veel meer met de lage ligging van het terrein te maken heeft. Bij Goes komt de hoeknaam Ter Welle voor, die een verbastering is van Trouwelle, dat laag en moerassig gebied betekent.

Bron: RAZeeland, arch. Lenshoek, inv.nr. RA 10, 1598.

Westerlandpolder.

Toen de gemeenteraad op 25 januari 1956 de wijkindeling afschafte, liet hij toch de wijknaam Westerlandpolder bestaan. Een maand later kwam de raad op dat onlogische besluit terug. De naam verwijst naar de in 1665 bedijkte → *Westerlandpolder*.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Westerlandpolderweg.

Op 28 februari 1956 wijzigde de gemeenteraad de wijknaam Westerlandpolder in de straatnaam Westerlandpolderweg. Het tracé loopt van de Batterijweg tot de Oudelandseweg en van de Polderweg tot de Schengeweg.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Westkerkepolder.

Toen de gemeenteraad op 25 januari 1956 de wijkindeling afschafte, liet hij toch deze wijknaam die verwijst naar de in 1698 bedijkte polder. Een maand later kwam de raad op dit onlogische besluit terug.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Westkerkepolderweg.

Zie de verklaring bij Westerlandpolderweg. Het tracé van de Westkerkepolderweg loopt van de Egbert-Petruspolderweg tot de Overhofweg.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Westweg.

In 1598 is sprake van een Westweg in de Oud-Sabbingepolder. De Bouwenputseweg kwam er op uit. Mogelijk werd hiermee de huidige Oudelandseweg bedoeld. De naam kwam ook voor in de Westerlandpolder. Daarmee werd het westelijke gedeelte van de huidige Westerlandpolderweg bedoeld.

Bronnen: RAZeeland, arch. Lenshoek, inv.nr. 10. Remijnse, Wolphaartsdijk, ongepag.

Wolfertsplein.

Op 1 september 1969 wijzigde de gemeenteraad de naam Dorpsplein in Wolfertsplein. Dat houdt verband met de herindeling op Zuid-Beveland. De naam is een verwijzing naar de mansnaam Wolfert, waaraan Wolphaartsdijk zijn naam ontleent.

Bron: AWD, inv.nr. 120

Wolphaartsdijkse Veer.

Op 25 januari 1956 besloot de gemeenteraad deze naam vast te stellen voor het terrein waar toen nog de veerboot naar Kortgene vertrok. Het wordt begrensd door Leuterwegje en Veerweg.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Zandkreekweg.

Loopt van het Wolphaartsdijkseveer naar de Zuidvlietpolderweg. De gemeenteraad stelde deze naam officieel vast op 29 september 1966. Ze is genoemd naar de gelijknamige stroom tussen Noord- en Zuid-Beveland. Het gedeelte van deze waterloop ten westen van de Zandkreekdijk heet sinds de afsluiting in 1960 Veerse Meer.

Bron: AWD, inv.nr. 119.

Zandweg.

Deze straat, die sinds eind 1969 → *Kasteelstraat* heet, kreeg zijn naam officieel op 25 januari 1956, maar is al veel ouder. In de wegenlegger van 1883 komt nog een weg van die naam voor, lopend van de Aardebolleweg tot de kom van het dorp Wolphaartsdijk. Hiermede is waarschijnlijk het Nazareth bedoeld.

Bron: AWD, inv.nr. 117 en 1855.

26. Aankomst van de schroefstoomboot
"Noord-Beveland" bij de veersteiger.

ca. 1930.

Foto: GA-Goes

Zuiderlandweg.

Loopt van de Bokkeweg tot de Molendijk. De naam wordt officieel op 25 januari 1956 vastgesteld als Zuiderlandseweg, maar komt ook al op de wegenlegger van 1883 voor. Hij is genoemd naar de in 1359 bedijkte → *Zuiderlandpolder*.

Bronnen: AWD, inv.nrs. 117 en 1855.

Zuidvlietpolder.

Op 25 januari 1956 stelde de gemeenteraad deze wijknaam vast, maar kwam er in februari al op terug. De naam Zuidvlietpolder verwijst naar de zeearm Zuidvliet.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Zuidvlietpolderweg.

Loopt van het Wolphaartsdijkseveer in oostelijke richting, buigt af naar het zuiden en gaat dan weer in westelijke richting terug naar de Watersportweg. De naam werd op 28 februari 1956 officieel vastgesteld.

Bron: AWD, inv.nr. 117.

Zuiderlandsedijk.

In 1745 komt deze dijk voor, liggend in de Heerenpolder. De naam is een verwijzing naar de Zuiderlandpolder, die aan de Heerenpolder grenst.

Bron: Raze, inv.nr. 3789, fol. 151v.

Zuudhoekse dijk.

Een naam uit de volksmond voor een stukje dijk van de Westerlandpolder, zuidwestelijk van de Westerlandpolderweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de ceuwen heen, ongepag.

Historische huisnamen.

Achterst Hoefje.

Boerderij op de hoek van de Aardebolleweg en het Nazareth. De naam heeft te maken met de ligging van dit boerderijtje.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Bouvigne.

Boerderij gelegen in de Oostnieuwlandpolder. Verdere gegevens zijn niet bekend. De naam kan niet uit het nederlands verklaard worden, doch zou verwijzen naar Bouvignes sur Meuse, een gemeente in België. Wellicht gaat het hier om een vernoemingsnaam. Hoe oud de boerderij is, is niet bekend. Ze komt al voor op negentiende eeuwse topografische kaarten.

Bronnen: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag. Rentenaar, Vernoemingsnamen, 384.

Bijster.

Boerderij gelegen op de hoek van de Bijsterweg en de Veerweg. In 1926 werden dak en buitengevel van deze boerderij gesloopt. Het nieuwe dak en de gevels werden op één lijn gebracht met de schuur en ongeveer twintig meter daarvoor bouwde men een nieuwe woning. In 1945 brandde de schuur door onvoorzichtigheid van daarin gelegerde Engelse militairen af, waarna nieuwbouw volgde. Blijkens de muurankers in de oorspronkelijke voorgevel dateerde de fraaie trapgevel, die het pand eerst had, uit 1654.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

't Caperhuis.

De naam van dit huis komt voor in een verkoopakte uit 1688. Marinus Brouwer verkocht dit aan de oostelijke zijde van de Ring in Oud-Sabbinge gelegen pand aan Jacob Grijson. Waar het precies heeft gestaan, weten we niet.

Bron: Raze, inv.nr. 3773, fol. 94v.

Cereslust.

Bastiaan Nebbens, ambachtsheer van Kleverskerke, gehuwd met Barendina Paardekoper, legateerde in 1805 deze boerderij in de Zuiderlandpolder aan Elisabeth Geertruida Paardekoper. Ceres is de Romeinse godin van de landbouw.

Bron: Raze, inv.nr. 3781, fol. 175r.

Coetshuis.

In 1801 verkocht Adriaan Paardekoper dit in Wolphaartsdijk staande pand aan Leendert Cornelis Armoeijs. Waar het gestaan heeft is niet te achterhalen. Evenmin of het om een koetshuis ging, behorend bij een boerderij of buitenplaats.

Bron: Raze, inv.nr. 3781, fol. 50v.

De Drie Haasjes.

Deze naam voor dit aan de Oudelandsedijk staande pand stamt uit de volksmond. Welke betekenis er aan gehecht moet worden is onbekend. De oudste vermelding van deze naam in de archieven dateert van 1935.

Bron: AWD, inv.nr. 2405.

De Drie Schoorstenen.

Een oudere naam voor het hiervoor vermelde pand. Enige tijd na 1866 bouwde Jacob Lokerse drie woninkjes aan de Oudelandsedijk. Op een topografische kaart van 1866 komen ze nog niet voor, op een kaart van 1869 wel. Waarom men dit complex *De Drie Schoorstenen*, noemde is niet bekend, maar in zijn functie van secretaris/penningmeester van het Burgerlijk Ambestuur, dat de desbetreffende grond aan Lokerse in erfpacht had uitgegeven, schreef Van der Baan deze naam elk jaar bij de ontvangst van de pacht op. In een later stadium verbouwde men de drie woninkjes tot twee huizen. In de jaren zestig van deze eeuw verbouwde men de inmiddels onbewoonbaar verklaarde panden tot één nieuwe woning.

Bronnen: AWD, inv.nrs. 116, 2438 en 2457.

De Fortuijne.

In 1709 verkocht Tobias Grootendijk deze herberg in het dorp Wolphaartsdijk aan Jacobus Braem. De exacte plaats viel niet te achterhalen.

Bron: Raze, inv.nr. 3775, fol. 41r.

De Haas.

Deze iets achter de Prins Bernhardstraat staande molen, werd in 1852 gebouwd als windmolen. In 1928 werd de top van het bouwwerk door brand verwoest. De molen bezat al een machinale maalinstallatie. Tot 1987 is deze in gebruik geweest. Wieken zijn er na de brand niet aangebracht. Hoe de molen aan zijn naam komt is niet bekend.

27. Molen "De Haas" te Oud-Sabbinge. In 1928 brandde de molen voor een deel af. Wieken werden er niet meer aangezet. De molen draaide tot 1987 op motorkracht.
Foto: GA-Goes.

28. Molen "De Hoop" in 1926.
Foto: GA-Goes.

De Hoop.

In 1808 liet Johannes Adriaanse aan de Molendijk een nieuwe stenen molen bouwen. Van oorsprong was het een grondzeiler, met wieken tot bijna aan de begane grond. In de periode 1893-1895 verbouwde molenaar D. van Strien de molen tot een stenen bovenkruier. Dat had alles te maken met een geschil over het windrecht met zijn buurman. Van Strien moest daarvoor aan zijn buurman betalen maar weigerde dat. De buurman plantte daarop een bos aan, dat als windvang fungeerde. Van Strien bood geld voor het kappen van het bos, maar dat weigerde de buurman, waarop de molenaar zijn molen verbouwde. Op 1 september 1993 brandde de molen gedeeltelijk af.

Bron: Barth en de Klerk, Goes, stad en platteland, blz.129.

De Keilen.

Boerderij aan de Meerkoetweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

De Kulk.

In 1711 komt de naam van dit huis, in eigendom van Klaes Brouwer, voor *staende aen de kaeije besuijden en annex den Westerlandsen Polder*.

Bron: Raze, inv.nr. 3788, fol. 33v.

De Moriaen.

Mr. Michiel Stamperius verkocht dit aan de westzijde van de huidige Hoofdstraat gelegen pand in 1691 aan Pieter Vrijael.

Bron: Raze, inv.nr. 120r.

De Swaen.

In 1692 werd dit pand uit de nalatenschap van Tobias de Volder, de in 1690 overleden schout van Wolphaartsdijk, verkocht aan Marinus Kaprecht(?). Het bevond zich aan de oostelijke zijde van de huidige Hoofdstraat.

Bron: Raze, inv.nr. 3774, fol. 43r.

De Valcke.

In 1700 verkocht Johannes Ossewaarde als lasthebber van Isak Caleman dit aan de westzijde van de huidige Hoofdstraat staande pand aan Jacob de Volder. De huisnaam komt overigens al in 1678 voor.

Bronnen: Raze, inv.nrs 3775, fol. 1v en 3786, fol. 6r.

Gieselinge.

Woonhuis aan de Oudelandseweg, dat mogelijk al uit de vijftiende eeuw stamt. De verklaring van de naam is niet eenvoudig. Het is wellicht mogelijk, dat de naam te maken heeft met een waternaam.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Herberg 't Parochiehuijs.

In 1727 verkocht Tobias Grootendijk deze herberg aan schout Cornelis Machielsen Westdorp. Waar deze herberg heeft gestaan in Wolphaartsdijk is niet bekend, maar we kunnen aannemen, dat dat in de huidige Hoofdstraat is geweest. Het gebouw fungeerde niet alleen als herberg, maar ook als gemeentehuis. Schout en schepenen hielden er hun vergaderingen.

Bron: Raze, inv.nr. 3776, fol. 40r.

Het Hoge Huis.

Het lijkt waarschijnlijk, dat de bouw van dit kasteel heeft plaatsgevonden in de tweede helft van de dertiende eeuw. Zowel leden van de adellijke geslachten Sabbinge als van Schenge hebben het bewoond. Aan het eind van de jaren vijftig van deze eeuw dreigden de resten van slot gesloopt te worden. Het gemeentebestuur van Wolphaartsdijk kocht die aan voor een bedrag van fl. 1.--, waarna het gebouw werd gerestaureerd en voor bewoning ingericht. Het kreeg daarbij een kasteelachtig uiterlijk.

Bron: Van den Broecke, Middeleeuwse Kastelen, 216-219.

Het Moolhuis.

In 1726 verkocht Jacob Luijkxenaar dit pand aan Evert van Haken. Waar het precies heeft gestaan, weten we niet, maar het is niet onlogisch te vermoeden, dat het om het woonhuis van de Molenaar ging.

Bron: Raze, inv.nr. 3776, fol. 24r.

Het Prinsenhof.

In 1710 was dit in de Fredericuspolder, tegen de Oude Kade aangelegen, hofsteedje onderpand in een transactie tussen Marcus Arentz en Martijna Langemare te Goes. Arentz was Langemare een bedrag van dertig pond Vlaams (fl. 180,—) schuldig.

Bron: Raze, inv.nr. 3877, fol. 36r.

't Hof Zuidvliet.

Boerderij in de Zuidvlietpolder, die van na 1855, het jaar waarin de polder werd bedijkt, stamt.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Huize Adriana.

Villa in de Zuidvlietpolder, gebouwd na 1855.

Huize Ruimzicht.

Op de hoek van de Papeweg en de Veerweg liet burgemeester C. Koert in 1905 een villa bouwen, die de hierboven vermelde naam kreeg. Van het oorspronkelijk uiterlijk is door een aantal verbouwingen niet veel meer aanwezig.

Johanna Hoeve.

Boerderij aan de Heerenpolderweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Johannisburg.

Boerderij aan de Heerenpolderweg. Mogelijk heeft de naam te maken met de rond 1900 bestaande mode om Zuidafrikaanse namen aan boerderijen te geven, verband houdende met de aldaar aan de gang zijnde Boerenoorlog tegen de Engelsen.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag. Rentenaar, Vernoemingsnamen, blz. 66,333.

Klein Meeuwen.

Villa aan de Veerweg gebouwd in het begin van de jaren dertig. Burgemeester O. van Bleijwijk Tierens Verhagen woonde er tot 1935. Daarna werd het pand dokterswoning.

Kromhout.

De naam komt ook voor als *Cromhout*. De oudste vermelding van deze huisnaam is van 1678. In dat jaar eiste Stoffel Geerts een gedeelte van de koopsom op van Anthonie Houster. Dit pand stond in 1701 ten oosten van het kerkhof van Oud-Sabbinge. De doden werden toen nog op de Ring rondom de voormalige kerk begraven. Marinus Brouwer verkocht het in 1701 aan Hendrik Naeuwenoven.

Bronnen: Raze, inv.nrs. 3767, fol. 12v en 3775, fol. 14v.

Landlust.

Boerderij aan de De Perponcherpolderweg/Krikkeweg. Het was de eerste binnen de bedijkte De Perponcherpolder gebouwde boerderij.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Mariahoeve.

Boerderij aan de Batterijweg. Komt ook voor onder de naam → *Wilhelminahoeve*.

Middenhof.

Boerderij aan de Westerlandpolderweg. Blijkens de muurankers stamt het woonhuis uit 1675. De naam houdt mogelijk verband met de plaats van de boerderij, namelijk midden in de Westerlandpolder.

Bron: Van Dsseldijk, Oude Boerderijen, 191-196.

Mon Plaisir.

Van oorsprong een boerenhofstede aan de Zuiderlandweg. Thans bevindt zich daar een manege.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen.

Naaldwijk.

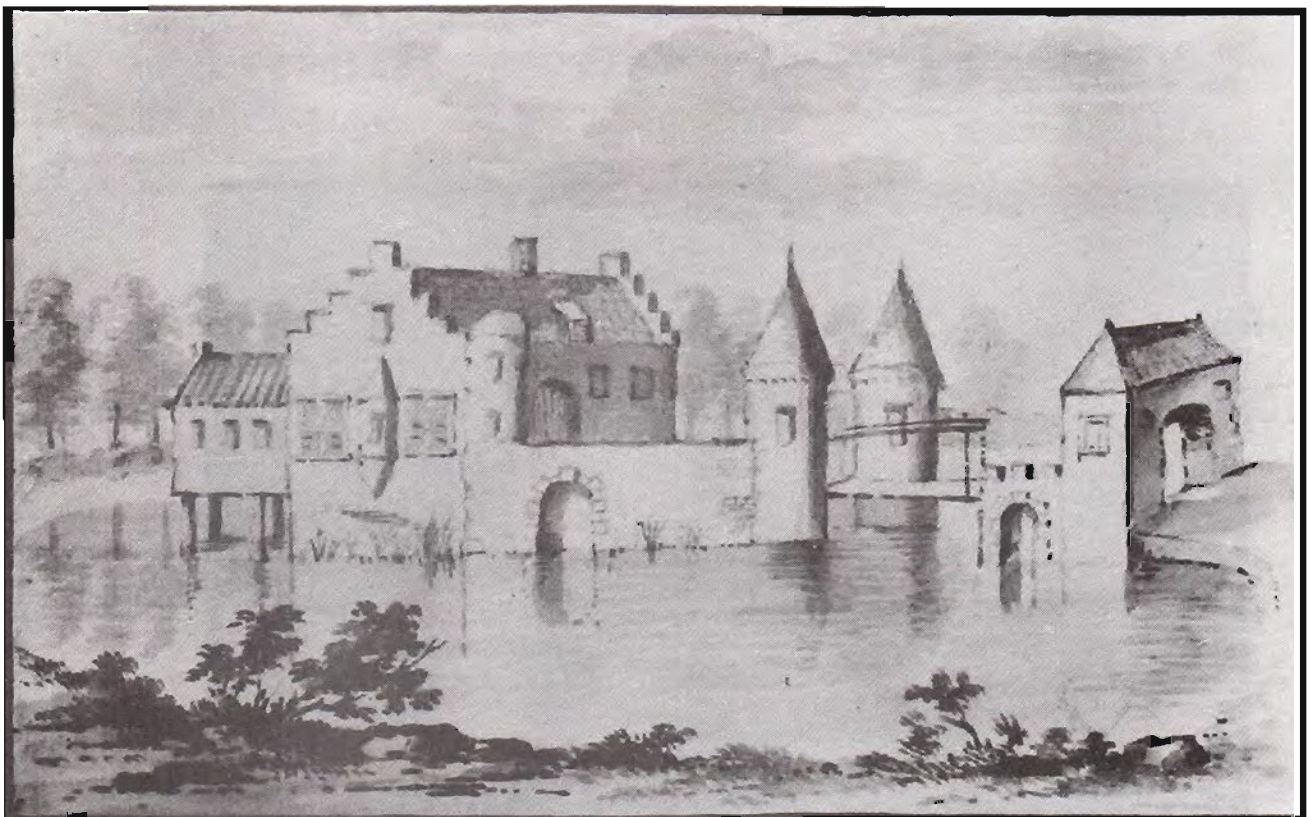
Boerderij in de Oostnieuwlandpolder, gelegen aan de Noorddijk.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Ruine van de kerk en den toren op het gewezen dorp Sabbinge 1700

29. Ruïne van kerk en toren te Oud-Sabbinge.

30. Achttiende eeuwse pentekening van het slot Muiden. De tekenaar heeft al zijn fantasie aangewend. Waarheidsgetrouwe afbeeldingen bestaan er niet.

31. Het Hoge Huis te Oud-Sabbinge, zoals het sinds de jaren zestig bestaat.
Foto: GA-Goes, 1975.

32. Hofstede "Mon Plaisir" aan de Zuiderlandweg. Afbeelding van rond 1915. In het complex, dat zeer van uiterlijk is veranderd, houdt men thans een manege.

Nieuw-Zorgvliet.

Bejaardentehuis aan de Van der Baanstraat, waarvan het eerste deel in 1961 in gebruik werd genomen. Het complex, zoals het er nu is, kwam gereed in 1967. In dat jaar werd het oude *Zorgvliet* definitief buiten gebruik gesteld.

Nooitgedacht.

Boerderij aan de kruising Westkerkepolderweg/Batterijweg uit de achttiende eeuw. In 1810 schoten Engelse schepen, die in de Zandkreek lagen, de schuur van deze hoeve in brand.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Noorderhoeve.

Boerderij in de Westerlandpolder, gelegen aan het noordelijk deel van de Westerlandpolderweg, dat in de volksmond ook Noordweg genoemd wordt. De boerderij zal daaraan de naam ontleenen.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Noordzij.

Boerderij aan de Kosterweg, waarvan de geschiedenis tot zeker 1800 teruggaat.

Bron: Van der Baan, Wolphaartsdijk, 103

Oosterland.

Hofstede aan de Aardebolleweg, waarvan de geschiedenis tot zeker 1793 teruggaat. De naam is afgeleid van de Oosterlandpolder.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Oost Nieuwland.

Boerderij in de Oostnieuwlandpolder gelegen aan de Kaaidijk. De naam verwijst naar de Oostnieuwlandpolder.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Oostzij.

Boerderij aan de westzijde van de Kosterweg, ten zuiden van boerderij Noordzij.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Overhof.

Boerderij aan de Overhofweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Quistenburg.

Een boerenhofsteedje in de Oosthoek van de Oosterlandpolder. De erfgenamen van Nicolaas Vallekier verkochten het in 1800 aan Janis Molhoek. *Quisten* heeft alles te maken met verkwisten of te loorgaan. Deze boerderijnaam komt op meer plaatsen op Zuid-Beveland voor, onder meer in 's Gravenpolder.

Bronnen: Raze, inv.nr. 3781, fol. 50v., Van Ysseldijk, Oude Boerderijen, 185 e.v.

Ravenstein.

Boerderij op de kruising van de Oudelandseweg en de Bouwenputseweg. Blijkens de muurankers stamt deze boerderij uit 1753, maar de oorspronkelijke bebouwing zal veel ouder zijn. Wij achten het niet onmogelijk, dat de boerderij op een afgevlakte vliedberg staat. Toen in 1953 de Oud-Sabbingepolder inundeerde, bleef de boerderij droog.

Schenge.

Boerderij aan de De Perponcherpolderweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Tavenu.

Het voormalige koetshuis van het buiten Villa Nova bleef na de sloop in 1911 behouden en ging dienst doen als *dorpshuis*. De naam betekent *Tot aangename verpozing en nuttige uitspanning*. In een deel van het complex aan de huidige Villa Novastraat is thans de brandweerkazerne gevestigd.

Ter Weel.

Boerderij in de Heerenpolder aan de Heerenpolderweg.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Torenzicht.

Boerderij aan het Nazareth.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Veldzicht.

Boerderij in de Westkerkepolder, gelegen aan de Westkerkepolderweg. Blijkens de muurankers dateert het woonhuis uit 1700. Sinds 1674 woont de familie van Strien op deze boerderij, die in 1810 door Engelse schepen in de Zandkreek werd beschoten.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Villa Nova.

In 1866 begon men met de bouw van dit buiten, bestemd voor C.P. Lenshoek, toendertijd burgemeester van Wolphaartsdijk. In zijn glorietijd moet het een waar lustoord zijn geweest, zowel binnen als buiten. Er waren prachtige parken aangelegd en een boomgaard die zich uitstrekte tot de Noorddijk/Keidijk. Na het overlijden van Lenshoek vestigde de weduwe zich in Kloetinge. Ook de kinderen van het echtpaar voelden er niets voor zich op het buiten te vestigen. Zo viel in 1910 het besluit om het te slopen. In 1911 vond de daadwerkelijke sloop plaats.

Waterloo.

Boerderij aan de Blauwe Wijk in de Wilhelminapolder. De hofstede is gebouwd in 1815. De eerste bewoner was Nicolaas den Hollander.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag, Van der Baan, Wolphaartsdijk, 347.

Weltevreden.

Hofstede gelegen aan de Zuiderlandweg. De naam van deze boerderij komt al voor in 1801.

Bron: Van der Baan, Wolphaartsdijk, 103.

Westkerke.

Anthonie Cooman verkocht dit in Oud-Sabbinge gelegen pand met schuur en erf in 1799 aan Jan Taselaar. Het zal zijn naam ontleend hebben aan het vroegere ambacht Westkerke. In de Westerlandpolder bevindt zich tot op vandaag nog een boerderij met deze naam, waarvan de geschiedenis in ieder geval tot in 1827 teruggaat. Deze boerderij ontleent de naam aan het vroegere dorp Westkerke. Rondom de boerderij treft men in de grond daarvan de resten nog aan.

Bron: Raze, inv.nr. 3781, fol. 39v. Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Wilhelminahoeve

Boerderij gelegen aan de Batterijweg. Hoe oud deze hoeve is, is ons niet bekend.

Bron: Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, ongepag.

Zeezicht.

Bastiaan Nebbens, ambachtsheer van Kleverskerke, legateerde dit zomerhuis in 1805 aan Elisabeth Geertruida Paardekoper. Het werd in het testament omschreven als liggende aan de noordzijde van Oud-Wolphaartsdijk, de Oosterlandpolder. Het is niet onmogelijk, dat het hier om een voorloper van het huidige Veerhuis gaat.

Bron: Raze, inv.nr. 3781, fol. 176r.

Zorgvliet.

Dit voormalige bejaardentehuis werd in 1908 gesticht door de diaconie van de Hervormde Gemeente te Wolphaartsdijk. Drijvende kracht daarachter was de predikant Stegenga. Het gebouw is tot stand gekomen onder architectuur van A. le Clerq uit Kruijningen. Het is tot 1969 in gebruik geweest als bejaardentehuis.

Zuidvliet.

Boerderij in de Zuidvlietpolder. Gebouwd na 1855.

Zwaluwendoord.

Hofstede gelegen in de Broeder en Zusterpolder, waarvan de gebouwen in Franse stijl zijn opgetrokken. De bouw vond plaats in de periode 1857/1858. Voor dat doel was een tijdelijke steenbakkerij ingericht nabij de bouwplaats.

Bron: van der Baan, Wolphaartsdijk, biz. 155.

Bronnen en literatuur

Geraadpleegde archieven:

- F.H. de Klerk. Inventaris van de archieven van de gemeente Wolphaartsdijk, 1729-1969, aangehaald als: AWD. Geraadpleegde inventarisnummers: 106, 115-120, 1855.
- L.W.A.M. Lasonder. De archieven van de rechtbanken, weeskamers en notarissen, die over het tegenwoordige grondgebied der provincie Zeeland gefungeerd hebben. De Zeeuwsche eilanden, 1546-1811, 's Gravenhage, 1914, aangehaald als: Raze. Geraadpleegde inventarisnummers: 3772-3781, 3785-3789.
- R. Fruin. De rekeningen en andere stukken in 1607 uit de Hollandsche rekenkamer naar de Zeeuwsche overgebracht, 's Gravenhage, 1909, aangehaald als: Fruin. Geraadpleegde inventarisnummers: 62,73,390.
- M.J. van de Berge. Inventaris van de archieven der families Brouwer, later Van Watervliet en De Perponcher Sedlnitsky, 1578-1892, Goes, 1978 (typeschrift), aangehaald als: De Perponcher. Geraadpleegde inventarisnummers: 22,102,105,109,218,223,259,261,275,280a,280c,344,367.
- Archief van de gemeente Goes, 1970-1990, aangehaald als: AGG. Geraadpleegd: de notulen van de gemeenteraad van Goes, 1973,1979,1982.
- Archief van de Weeskamer van Goes, 16e eeuw-1811. Aangehaald als: Weeskamer Goes. Geraadpleegd voorlopig inventarisnummer: 2408.
- Archief van de familie Lenshoek, berustend bij het Rijksarchief te Middelburg, aangehaald als: RAZeeland, Arch. Lenshoek. Geraadpleegde inventarisnummers: RA9, RA10, RA17a, RA23.
- Archief van de familie Lenshoek, berustend bij het Gemeentearchief van Goes, aangehaald als: Arch. Lenshoek. Geraadpleegde inventarisnummers: 62f,62h,78,272,273,280c.
- A.J. Barth. Inventaris van het archief van de Hervormde Gemeente van Wolphaartsdijk, 1681-1985, in: Goese inventarissen, nr. 7, Goes, 1988, blz. 49-81, aangehaald als: AHVWD. Geraadpleegde inventarisnummers: 370,371.
- J.P.B. Zuurdeeg. Inventaris van het archief van het Waterschap Oud-Wolphaartsdijk, Goes, 1968. Aangehaald als: WOWD. Geraadpleegde inventarisnummers: 48-67.
- Algemeen Rijksarchief te 's Gravenhage, Collectie Lenshoek, aangehaald als: ARA, Coll. Lenshoek. Geraadpleegd inventarisnummer: VTHR 4257.
- Rijksarchief Zeeland te Middelburg, collectie overlopers, aangehaald als: RAZeeland, overloper. Geraadpleegd: overloper Wolphaartsdijk, 1590.
- Geraadpleegde literatuur:**
- A.J. van de Aa, Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, deel X. Zaltbommel 1979 (reprint)
- J. van der Baan, Wolphaartsdijk geschetst als eiland en ambachtsheerlijkheid als burgerlijke en kerkelijke gemeente van de vroegste tijden tot op heden, Goes, 1866.
- A.J. Barth, F.H. de Klerk en J.L. van der Valk, Goese straatnamen. Alphen aan den Rijn, 1986
- A.J. Barth en F.H. de Klerk, Goes in haar Sas, Goes, 1986.
- A.J. Barth en F.H. de Klerk, Goes, stad en plattelandsgemeenten in verleden tijd, Goes, 1991.
- A. A. Beekman, Het Dijk- en Waterschapsrecht in Nederland voor 1795, 's Gravenhage, 1905.
- J. Braun, Tracht und Attribute der Heiligen in der Deutschen Kunst, Stuttgart, 1943.
- J.P. van den Broecke, Middeleeuwse kastelen van Zeeland, bijzonderheden over verdwenen kastelen en ridderhofsteden, Meppel, 1978.
- C. Dekker, Zuid-Beveland. De historische geografie van een Zeeuws eiland in de middeleeuwen, Assen, 1971. Encyclopedie voor Zeeland, deel I, Middelburg, 1986.
- H.G. Hamaker, De rekeningen der grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwse huis, Utrecht, 1879.
- R.M. van Heeringen, Heiligen uit de modder, in Zeeland gevonden pelgrimstekens, Zutphen, 1987.
- P.A. Henderikx, Dorpen in de Schelde-delta van de vroege middeleeuwen tot circa 1300, in: Dorpen in Zeeland, Middelburg, 1993.
- A.C.F. Koch, Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299, 's Gravenhage, 1970.
- P.S.G. Raas, Toponymie van 's Heerenhoek, Goes, 1979.
- C. Remijnse, Wolphaartsdijk door de eeuwen heen, een cultuur-historisch overzicht, 's Gravenhage, 1977.
- R. Rentenaar, Vernoemingsnamen, een onderzoek naar de rol van de vernoeming in de nederlandse toponymie, Amsterdam, 1984.
- R. Rentenaar, De plaatsnamen op -inge(n) in Zuidwest-Nederland, in: Archief KZG, Middelburg, 1992.
- R. Reygersberg, De oude chronijke ende historien van Zeelandt, Middelburg, 1634.
- M. Schönfeld, Veldnamen in Nederland, Amsterdam, 1950.
- E. Verwijs en J. Verdam, Middelnederlandsche Woordenboek, 's Gravenhage, 1882.
- A.W. Vlam, Historisch-morfologisch onderzoek van enige Zeeuwse eilanden, in: Tijdschrift van het Nederlandsch Aardrijkskundig genootschap, Deel LX, 1943.
- J. Wesseling, De Afscheiding van 1834 in Zeeland, deel I, Barneveld, 1987.
- M.H. Wilderom, Tussen afsluitdammen en deltadijken, deel III, Midden-Zeeland, Vlissingen, 1968.
- W.E.P. van IJsseldijk, Oude boerderijen in Zeeland, Nisse, 1975.

Inhoudsopgave:

Voorwoord	blz. 3
Het ontstaan van het eiland	blz. 5
De regeling van de naamgeving	blz. 7
De polders, de ambachten en de dorpen	blz. 11
Hoeknamen	blz. 19
Veld- en waternamen	blz. 31
Straatnamen	blz. 43
Historische huisnamen	blz. 63
Bronnen en literatuur	blz. 71

Colofon:

De Toponymie van Wolpbaartsdijk
door A.J. Barth en F.H. de Klerk.

Publikatie van de Archiefdienst van Goes, nr. 36
in samenwerking met de Heemkundige Kring De Bevelanden.
druk: Grafisch Bedrijf Pitman te Goes.
oplaag: 350 ex
oktober 1993

[C] Gemeentelijke archiefdienst van Goes
Wijngaardstraat 3
4461 DA Goes
tel. 01100-21212, 1st. 606

Alle rechten voorbehouden.

De Heemkundige Kring De Bevelanden stelt zich ten doel de bestudering van de levensgewoonten en gebruiken van de mensen die de Bevelanden bewonen en bewoond hebben. De vereniging tracht deze doelstelling te verwezenlijken door het uitgeven van publikaties op het terrein van de lokale en regionale geschiedenis, het organiseren van lezingen, het houden van excursies enzovoorts. Het lidmaatschap bedraagt per kalenderjaar minimaal fl. 15,-. Alle inschrijvingen over het lidmaatschap kunnen worden verkregen aan het secretariaatsadres: Wijngaardstraat 3, 4461 DA Goes.

